

International
Labour
Organization

BƏT-in Əmək Miqrasiyası üzrə Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi

İnsan hüquqlarına
əsaslanan Əmək
miqrasiyası üzrə
yanaşmaya dair
hüquqi-öhdəliyi
olmayan prinsiplər
və göstərişlər

BEYNƏLXALQ ƏMƏK TƏŞKİLATI

**BƏT-in Əmək Miqrasiyası üzrə
Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi**

**İnsan hüquqlarına əsaslanan Əmək miqrasiyası
üzrə yanaşmaya dair hüquqi-öhdəliyi olmayan
prinsiplər və göstərişlər**

BEYNƏLXALQ ƏMƏK TƏŞKİLATI

BAKI - 2010

Müəlliflik hüququ © Beynəlxalq Əmək Təşkilatı 2010

İlk nəşr 2006

Beynəlxalq Əmək Təşkilatının bütün nəşrlərinə olan müəlliflik hüququ Ümumdünya Müəlliflik Konvensiyasının 2 sayılı Protokolu ilə qorunur. Bununla belə, həmin nəşrlərdən qısa çıxarışlar mənbənin göstərilməsi şərti ilə müəllifin icazəsi olmadan da istifadə və nəşr edilə bilər. BƏT nəşrlərinin tərcüməsi, yenidən nəşri və ya tətbiqi üçün BƏT Nəşrlər (Hüquqlar və İcazələr), Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, CH-1211 Cenevrə 22, İsveçrəyə, və ya e-mail vasitəsilə: pubdroit@ilo.org ünvanına müraciət oluna bilər. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı bu cür tətbiqi alqışlayır.

Kitabxanalar, müəssisələr və başqa istifadəçilər Birləşmiş Krallıqda Müəlliflik Hüquqlarını Lisenziyalaşdıran Agentlikdən: 90 Tottenham Court Road, London W1T 4LP [Faks: (+44) (0)20 7631 5500; elektron poçt: cla@cla.co.uk], Birləşmiş Ştatlarda Müəlliflik Hüquqlarının Qeydiyyat Mərkəzindən: Rosewood Drive, Danvers, MA 01923 [Faks: (+1) (978) 750 4470; elektron poçt: info@copyright.com] və başqa ölkələrdə qeydə alınmış olanlar bu məqsədlə onlara verilən lisenziyalara müvafiq olaraq fotosurətlər çıxara bilər.

ILO Cataloguing in Publication Data

ILO Multilateral Framework on Labour Migration : non-binding principles and guidelines for a rights-based approach to labour migration /(Azerbaijani title) / DWT and CO for Eastern Europe and Central Asia. - Baku: ILO, 2010 80 p.

ISBN: 9789228234930; 9789228234947 (web pdf)

International Labour Office

labour migration / international migration / migrant worker / workers rights / international labour standards / international cooperation

14.09.1

Also available in (French): *Cadre multilatéral de l'OIT pour les migrations de main-d'oeuvre.*

Principes et lignes directrices non-contrainants pour une approche des migrations de main-d'oeuvre fondée sur les droits. (ISBN: 92-2-219118-8 & 978-92-2-219118-5). Geneve, 2006

BƏT nəşrində istifadə edilən bütün materiallar Birləşmiş Millətlərin təcrübəsi ilə uyğunluq təşkil edir və bu materialların təqdimatı hər hansı dövlətin, ərazinin və ya hökumətin hüquqi statusuna xələl gətirmək məqsədi güdmür.

Nəşrdə əks olunmuş məqalə, tədqiqat və digər materiallara görə cavabdehliyi yalnız müəlliflər daşıyır. Buradakı fikirlər BƏT-in mövqeyini əks etdirmir.

Hər hansı bir şirkət və ya komersiya məhsulunun adının nəşrdə çəkilməsi onun Beynəlxalq Əmək Təşkilatı tərəfindən dəstəklənməsinin göstəricisi ola bilməz.

BƏT nəşrləri təşkilatın əsas kitab satışı agentləri, BƏT-in yerli ofisləri vasitəsilə və ya birbaşa olaraq, BƏT Nəşrlər departamenti ilə əlaqə yaradılması vasitəsilə əldə edilə bilər: BƏT Nəşriyyatı, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Ofisindən əldə edilə bilər: CH 1211, Cenevrə 22, İsveçrə. Nəşrlərin kataloqu və ya siyahısı aşağıda göstərilmiş saytdan pulsuz olaraq əldə edilə bilər:

Bizim veb saytımıza baş çəkin: www.ilo.org/publns

Şəkillər İsveçrə İNTERFEYSİ ilə tərtib olunmuşdur

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı,

Azərbaycanda çap olunmuşdur

Bu kitabın t rcuməsi v  çapı Avropa Birliyi tərəfindən maliyyələşdirilən "Rusiya Federasiyasında  m k i Miqrantların M dafiasinin Gücləndirilməsi və Cənubi Qafqaz  lk lərində Miqrasiyanın İnkışaf T sirl rinin Artırılması Layihəsi"  r ivəsində həyata ke irilmisdir.

Burada göstərilən baxışlar Avropa Birliyinin rəsmi fikrini ifadə etmək baxımından mənbə sayıla bilməz.

Əmək miqrasiyası və inkişaf arasında olan əlaqə hazırda dünyanın əksər dövlətlərinə təsir göstərən qlobal məsələ olaraq meydana çıxmışdır. Bu məsələ, beynəlxalq, regional və milli siyasət gündəliklərində yüksək yer tutur. Əməkçi miqrantlar öz əməyi ilə çalışdıqları ölkələrin artım və inkişafına öz töhfəsini verir. Mənşə ölkələri, onların pul köçürmələri və miqrasiya müddətində əldə etdikləri bacarıq və təcrübədən çox faydalanırlar. Hal-hazırda, miqrasiya prosesi ciddi çağırışlara səbəb olur. Əməkçi miqrantların çoxu, xüsusilə də ixtisası olmayanlar istismara məruz qalır.

Qadınlar, getdikcə daha çox sərbəst miqrasiya edir və bütün beynəlxalq miqrantların demək olar ki, yarısını təşkil edərək müəyyən müdafiə problemləri ilə üzləşir. Sərhədlərin keçilməsi sərbəstliyinə olan maneələr getdikcə çoxalır, qeyri-qanuni miqrasiyanın inkişafı, insan alveri və qaçaqmalçılığı, həmçinin, insan hüquqlarının pozulması hallarının çoxalması ilə nəticələnir .

Əmək miqrasiyasının genişlənməsi ilə əlaqədar, beynəlxalq içtimayət onu idarə etmək üçün keçən bir neçə onillik boyunca toplanan beynəlxalq təcrübəyə əlavə olaraq yeni üsullar tələb edir. Öz üçtərəfli strukturu ilə (hökumətlər, işə götürənlər və işçilər) Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, əmək problemlərinin həllində, sosial ədalətin təmin edilməsində, əmək miqrasiyası siyasətində və təcrübəsində, hökumətlər, sosial tərəfdaşlar və başqa maraqlı tərəflərin prinsipləri və rəhbər göstərişlərinin hazırlanmasında əvəzsiz rol oynayır.

Son illər bu istiqamətdə, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) hərtərəfli dialoqu inkişaf etdirmişdir. Məsələn, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) tərəfindən yaradılan Qloballaşmanın Sosial Ölçüləri üzrə Ümumdünya Komissiyası müxtəlif şəxslərdən təşkil olunmuşdur. Komissiya qeyd edir ki, sərhəddi keçən hərəkətləri idarə etmək üçün çoxtərəfli çərçivə strukturunun olmaması, inkişaf etməkdə olan ölkələrdən miqrasiya edən işçilərin və beyin axınının sayı, qanunsuz miqrasiyanın genişlənməsi ilə bərabər bir sıra mühüm problemlərin yaranmasına rəvac vermişdir. 2004-cü ildə, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının 92-ci Sessiyasında, Konfrans əməkçi miqrantlar haqqında Ümumi Müzakirəyə təşəbbüs göstərdi və qərar qəbul etdi ki, Əmək Miqrasiyasına dair Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) Fəaliyyət Planı Dünya iqtisadiyyatında miqrasiya edən işçilərin rolunu və onların hüquqlarının qorunmasını dəstəkləyəcəkdir: "İmkanlar və layiqli əmək axtarışında olan əməkçi miqrantların yüksələn mobilliyi onları qəbul edən ölkə və işə götürənlərin də diqqətini cəlb edir."

Fəaliyyət Planında Əmək Miqrasiyasında insan hüquqlarına əsaslanan Çoxtərəfli Çərçivə Sənədinin Strukturunun inkişafı nəzərdə tutulmuşdur. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) 31 oktyabr-02 noyabr 2005 tarixlərində Cenevrədə keçirilən görüşündə Əmək Miqrasiyasında Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) Çoxtərəfli Çərçivə sənədinin qəbul edilməsi müzakirə etmişdir. Ekspertlərin üçtərəfli görüşündə "Əmək miqrasiyasına hüquq-əsaslı yanaşmaya dair qeyri-məcburi prinsiplər və göstərişlər" qəbul edilmişdir. Özünün 295-ci Sessiyasında Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) Rəhbərliyi 2006-cı ilin Mart ayında qərara gəlmişdir ki, çərçivə sənədi nəşr edilməli və yayılmalıdır.

Əmək Miqrasiyası üzrə Çoxtərəfli Çərçivə sənədi bütün tərəflər üçün əmək miqrasiyasının səmərəliliyini artırmaq məqsədi ilə praktik göstərişlər və fəaliyyət üçün geniş yayılmış tələblərə düşünülmüş cavabı təmsil edir.

Çərçivə Sənədi:

- regional və beynəlxalq səviyyələrdə miqrasiya siyasətini hazırlayan aktorların üzləşdikləri problemlərə ünvanlanır.
- prinsiplərin hərtərəfli toplusu, əmək miqrasiyası siyasətində rəhbər göstərişlər və ən yaxşı təcrübə, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) istifadə etdiyi münasib beynəlxalq alətlərdən, siyasət və əmək miqrasiyası təcrübələrindən yaranmışdır.
- Hamı üçün uyğun iş mövzusunun vacibliyinə, miqrasiyanın idarəolunmasına, əməkçi miqrantların müdafiəsinə, miqrasiya və inkişaf arasındakı əlaqənin irəli çəkilməsinə, inkişaf və beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirməsinə ünvanlanmışdır.
- öz miqrasiya siyasətlərini müəyyən etmək üçün bütün dövlətlərin suveren hüquqlarını şübhəsiz tanıyan məcburi olmayan strukturudur.
- əmək miqrasiyası siyasətində sosial tərəfdaşların həlledici rolunu, sosial dialoqu və tripartizmi qəbul edir.
- cender-həsasslığına yönəlmiş olan miqrasiya siyasəti qadın əməkçi miqrantların üzləşdikləri xüsusi problemlərdən qoruyur.

Struktur hökumətlərə, işəgötürənlərə və işçi təşkilatlarına və inkişafa cəlb edilən regional və beynəlxalq əmək miqrasiya siyasətlərini həyata keçirən bütün aktorlar üçün faydalı olacaqdır. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) planları müntəzəm yeniləməyə, Əlavə II-də qeyd olunan ən yaxşı təcrübənin toplanması və Əsasnamə Strukturunun yayılmasında öz təcrübəsindən istifadə etməyə hazırdır.

Xuan Somavia

Baş Direktor

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı

MÜNDƏRICAT

Müqəddimə	4
Preambula	7
Giriş	8
I. Layiqli Əmək	10
II. Əmək miqrasiyası üzrə beynəlxalq əməkdaşlığın əsas formaları	11
III. Qlobal bilik bazası	13
IV. Əmək miqrasiyasının səmərəli idarə edilməsi	14
V. Əməkçi miqrantların müdafiəsi	18
VI. Təhqiramiz miqrasiya təcrübələrinin qarşısının alınması və ondan müdafiə	24
VII. Miqrasiya prosesi	26
VIII. Sosial inteqrasiya və ictimai həyatda iştirak	29
IX. Miqrasiya və inkişaf	31
Əlavə I: BƏT-in Əmək Miqrasiyası üzrə Çoxtərəfli Çərçivə Sənədinin Strukturuna dair Beynəlxalq Əmək konvensiyalarının və Tövsiyələrin siyahısı.....	34
Əlavə II Ən yaxşı təcrübə nümunələri.....	36

ƏMƏK MIQRASIYASI ÜZRƏ BƏT-İN ÇOXTƏRƏFLİ ÇƏRÇİVƏ SƏNƏDİ

Əmək Miqrasiyası üzrə BƏT Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi üzrə Ekspertlərin Üçtərəfli Görüşündə qəbul edilən Əmək Miqrasiyasına insan hüquqlarına əsaslanan yanaşmaya dair qeyri-məcburi prinsiplər və göstərişlər

(Cenevrə, 31 oktyabr - 2 noyabr 2005)

Ekspertlərin Üçtərəfli Görüşündə qeyd olunmuşdur ki, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı uzun müddətdir, öz ölkələrindən xaricdə çalışan kişi və qadınların sosial vəziyyətlərini yaxşılaşdırmağa çalışır;

BƏT-in, öz əvəzsiz üçtərəfli strukturu ilə, sosial sahədə olan səlahiyyəti və uzun müddət təcrübəsi, hökumət rəhbərlikləri, işçilər və işə götürənlər üçün prinsipləri inkişaf etdirməkdə mühüm rol oynadığını nəzərə alaraq;

Layiqli Əmək Gündəliyini inkişaf etdirmək və insanlar üçün yaşadıkları məkanda iş yerləri yaratmağın vacibliyini vurğulayaraq;

Miqrasiya sahəsində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, digər ixtisaslaşdırılmış agentlikləri və Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının proqram və fəaliyyətinə diqqət yetirərək;

Qloballaşmanın Sosial Ölçüsü Beynəlxalq Komissiyasının töhfələrini qeyd edərək;

BƏT-in 1997-ci ildə Miqrasiya sahəsində BƏT Gələcək Fəaliyyətləri üzrə Ekspertlərin Üçtərəfli Görüşünün çağırıldığını xatırlayaraq;

Digər müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində BƏT və onun tərəfdaşları əməkçi miqrantlara dair fəaliyyət planını yerinə yetirdikləri qərarın və əmr verən nəticələrin BƏT tərtibindən qəbul olunmaqda kulminasiya həddinə çatmış və dünya iqtisadiyyatında əməkçi miqrantlara ədalətli yanaşmaya dair Məruzə VI – daki məlumata əsasən, 2004-cü ildə Beynəlxalq Əmək Konfransının 92-ci Sessiyasında əmək miqrasiyasında birləşdirilmiş yanaşmaya əsaslanan ümumi müzakirəyə təşəbbüs göstərərək;

Beynəlxalq Əmək Konfransında təklif edilən Fəaliyyət Planında əmək bazarına diqqət yetirilir, bu təklif əmək miqrasiyasına hüquq-əsaslı yanaşmaya dair qeyri-məcburi çoxtərəfli çərçivə sənədinin strukturunun inkişafından ibarətdir ki, o da bütün ölkələrin öz miqrasiya siyasətlərini suveren olaraq müəyyən etmə hüququnu verir, beynəlxalq əmək standartlarının daha geniş tətbiqi üçün münasib fəaliyyət və digər üsulların müəyyən olunmasını nəzərə alaraq;

Qeyri-məcburi Çoxtərəfli Çərçivə Sənədinin həmçinin, BƏT-nin və digər müvafiq beynəlxalq təşkilatların arasında olan əməkdaşlığı artırmağa imkan verir, xüsusən Cenevrə Miqrasiyası Qrupunun regional təşkilatlarla əməkdaşlıq kontekstində, hərəkət planının köməyi üçün və beynəlxalq əmək miqrasiya siyasətində davamlı məşğulluğun inkişafına yönəlmiş işlər həyata keçirir.

Əmək miqrasiyasına hüquq-əsaslı yanaşmaya dair Əmək Miqrasiyasında BƏT-nin Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi, BƏT-nin qeyri-məcburi prinsipləri və göstərişlərinə istinad oluna bilər. BƏT ona üzv olan hökumətlər, işəgötürənlər və işçi təşkilatlarını bu göstərişləri inkişaf etdirmək və onlara hörmət etməyə çağırır.

GİRİŞ

1. Əmək miqrasiyası indi dünyada əksər ölkələrə təsir göstərən vacib qlobal problemdir. Hal-hazırda əmək miqrasiyasını artıran iki əsas əmək bazarı qüvvəsi mövcuddur – əmək qabiliyyəti yaşında olanlar öz ölkələrində aləmlərini dolandırmaq üçün uyğun iş tapa bilmir, digər ölkələr iqtisadiyyatlarının müxtəlif sektorlarında işçi çatışmazlığı ilə üzləşirlər. Digər faktorlar - demoqrafik dəyişiklik, sosial-iqtisadi və siyasi böhranlar çərçivəsində əmək haqqının verilməsində problemlər inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında baş verir. Məşğulluq məqsədilə, qadınlar tək başına, sərbəst surətdə miqrasiya edir və bu gün keçmişdən fərqli olaraq, bütün əməkçi miqrantların təxminən yarısından çoxu qadınlardır.

2. Əmək miqrasiyası, həm əməkçi miqrantları qəbul edən və göndərən ölkələr üçün, həmçinin də, əməkçi miqrantların özü üçün çox faydalı ola bilər. Miqrasiya, iqtisadi artımda və inkişafda təyinat ölkələrinə də kömək edə bilər. Ölkələrin öz əmək və miqrasiya siyasətlərini müstəqil idarə etmək haqqını təsdiq edərkən, miqrasiya prosesini səmərəli idarə etmək və miqrant işçiləri qorumağa yönəlmiş hərtərəfli milli siyasəti yaratmaq çox vacibdir. Xüsusi diqqət cinsin, irqin və əməkçi miqrantların statusuna yönəlmiş ayrı-seçkiliyə verilməlidir. Bundan əlavə, əməkçilərin sərhədləri keçməsi ilə bağlı məsələlər ölkələr tərəfindən təcrid olunmuş vəziyyətdə səmərəli həll edilə bilməz. Odur ki, əmək miqrasiyasının tənzimlənməsi məqsədilə beynəlxalq əməkdaşlıq milli maraqlara xidmət etmiş olur.

3. 2004-cü ildə Beynəlxalq Əmək Konfransının 92-ci Sessiyasında qəbul edilən BƏT-nin bu Qeyri-məcburi və Çoxtərəfli Strukturu, dünya iqtisadiyyatında əməkçi miqrantlara ədalətli yaşamağa yönəlmişdir. Qəbul edilən qərarın 23-cü Paragrafında aşağıdakılar qeyd olunmuşdur:

Daha səmərəli əmək miqrasiya siyasətinin inkişaf etdirilməsində üzv dövlətlərə yardım məqsədilə üçtərəfli tərəfdaşlar dövlət əmək bazarlarının ehtiyaclarını nəzərə alan əmək miqrasiyasına hüquq-əsaslı yaşama üçün qeyri-məcburi çoxtərəfli çərçivəsini inkişaf etdirmək barədə razılığa gəlmişlər. Bu çərçivə, beynəlxalq əmək miqrasiyasına cəlb olunmuş dövlətlərin mövcud siyasət və ən yaxşı təcrübələri barədə məlumata, əmək miqrasiyasının iqtisadi səmərəliliyinin artırılmasına yönəlmiş təkliflərə, beynəlxalq əmək standartlarına və 1998-ci ildə qəbul edilmiş İş Yerində Fundamental Prinsiplər və Hüquqlar haqqında Bəyannaməyə əsaslanmalıdır (Əlavə 1-ə baxın).

Məşğulluq Miqrasiyasına dair (Düzəliş edilmiş) Konvensiya (1949, No. 97), Miqrant İşçilərə dair Konvensiya, 1975 (No. 143) və Əlaqədar Təvsiyələrin (86 və 151 nömrəli) əsas prinsiplərinə diqqət yetirilməlidir. Əgər bu Konvensiyalar ratifikasiya olunmuşdursa, onlara tam olaraq hörmət edilməlidir.

4. BƏT-nin Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi əmək miqrasiyası üçün qeyri-məcburi prinsiplər və göstərişlərdən ibarətdir. Bu sənəd hərtərəfli tədqiqatların, dünyanın müxtəlif hissələrindən əmək miqrasiyasına dair toplanmış təcrübənin əsasında hazırlanmışdır. Miqrasiyanın idarə olunması üzrə Beynəlxalq Gündəlik müvafiq beynəlxalq üsullardan, beynəlxalq və regional siyasət və təlimatlarından ibarətdir. Hökumət və sosial tərəfdaşlar bu prinsiplərin qüvvəyə minməsində iştirak etmək

üçün dəvət olunur. Çərçivə, Əlavə 2-də ən yaxşı təcrübənin nümunələrini də əhatə edir. Prinsiplərə aid olan müvafiq alətlərdə həmin prinsiplərə istinad edilir. Əsasnamənin şərtləri BƏT-in hər hansı Konvensiyasının təsdiqindən irəli gələn öhdəlikləri məhdudlaşdırmayacaq və beləliklə onlara təsir göstərməyəcəkdir.

Sənəd dövlət və beynəlxalq miqrasiya siyasətlərini inkişaf etdirmək və gücləndirmək, eləcə də hökumətlərə və işə götürənlərə praktik təlimatları təqdim etmək üçün hazırlanmışdır. Bu, həmçinin, əmək miqrasiya problemlərinin həll olunmasına maraqlı tərəflər üçün təlimat kimi istifadə edilə bilər.

5. Hamı üçün layiqli əməyin təmin olunması öhdəliyi kontekstində, Çoxtərəfli Çərçivə sənədi, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, digər beynəlxalq təşkilatlarla birgə üçtərəfli tərəfdaşlar arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, miqrasiya siyasəti, o cümlədən miqrant işçilərin hüquqları, məşğulluğu və müdafiəsi üzrə daha səmərəli miqrasiya siyasətlərinin hazırlanması məqsədi daşıyır.

I. Layiqli Əmək

1. (a) Miqrant işçilər də daxil olmaqla əmək fəaliyyəti yaşında olan kişi və qadınlar üçün bərabər imkanların yaradılması, azadlıq, bərabərlik, təhlükəsizlik və insan ləyaqəti üstünlüyünü irəli sürmək şərti ilə layiqli və məhsuldar əməyin əldə olunması

(b) BƏT-in Layiqli Əmək üzrə Gündəliyi, hər kəs üçün müstəqil olaraq məşğulluq fəaliyyətini seçmək, iş yerində fundamental hüquqlarını müəyyən etmək üçün imkanlar yaradaraq, insanlara öz iqtisadi, sosial və ailə ehtiyaclarının və öhdəliklərinin qarşılmasına və eyni zamanda işçilər və onların ailə üzvləri üçün sosial müdafiənin adekvat növünün müəyyənləşdirilməsinə şərait yaradır.

İstiqamətlər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər.

1.1. Bu çərçivə sənədinin 1(a) və (b) prinsiplərinə uyğun olaraq məhsuldar və layiqli əməyin formalaşdırılmasında rolunu iqtisadi və sosial siyasətin işlənib hazırlanması və həyata keçirilməsi.

1.2. Qlobal Məşğulluq üzrə Gündəliyin milli səviyyədə icrası üçün dəstəyin verilməsi

II. ƏMƏK MIQRASIYASI ÜZRƏ BEYNƏLXALQ ƏMƏKDAŞLIĞININ ƏSAS FORMALARI

2. **Hökumətlər, sahibkarlar və həmkarlar təşkilatları ilə birgə məsləhətləşmələr əsnasında beynəlxalq əməkdaşlıq fəaliyyəti çərçivəsində məşğulluq imkanları məqsədləri üçün idarə oluna bilən miqrasiyanı gücləndirməlidirlər.¹ Aşağıda göstərilən prinsiplər əsasında beynəlxalq və regional səviyyədə razılaşdırılmış əmək miqrasiyası siyasətini gücləndirməkdən ötrü hökumətlər və sahibkarlar və həmkarlar təşkilatları BƏT ilə sıx əməkdaşlıq etməlidirlər. Hüquqi öhdəyi olmayan BƏT-in Əmək Miqrasiyası üzrə Çoxtərəfli Prinsipləri əsasında əmək miqrasiyası sahəsində əlaqələndirilmənin inkişaf etməsi üçün Beynəlxalq Əmək Təşkilatı müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla dialoqun gücləndirilməsinə səy göstərməlidir.**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər

- 2.1. Hökumətlər arasında əmək miqrasiyası sahəsində məlumat mübadiləsini inkişaf etdirmək
- 2.2. Sosial tərəfdaşlar, vətəndaş cəmiyyəti və miqrant işçilərin təşkilatları ilə məsləhətləşmələr əsnasında əmək miqrasiyası üzrə hökumətlər arasındakı dialoqun və əməkdaşlığın inkişaf etdirmək
- 2.3. Mənşə və təyinat ölkələrində, nəzərə çarpan gender aspektlərində daxil olmaqla, qəbul üsulları, axın, ailənin bir araya gətirilməsi imkanları, inteqrasiya siyasəti və geri qayıtma kimi aspektləri özündə birləşdirən əmək miqrasiyasının müxtəlif sahələrinə ünvanlanmış ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin icrasının gücləndirilməsi.

¹ Konvensiya N97 (Maddə 10) və Tövsiyyə N 86

- 2.4. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə qadın və kişilər üçün layiqli əməyin yaradılmasına və inkişafına yönəldilmiş layihələrin və proqramların işinə dəstəyin gücləndirilməsi.
- 2.5 Regional, beynəlxalq və çoxtərəfli səviyyədə üçtərəfli məsləhətləşmələrin aparılması üçün mexanizmlərin hazırlanması.
- 2.6. Mənşə və təyinat ölkələrində üzvlükl haqlarının köçürülməsini və məlumat mübadiləsini təmin edən həmkarlar arasında bağlanmış ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin hazırlanmasına dəstək vermək.
- 2.7. Əmək miqarsiyası məsələləri ilə bilavasitə məşğul olan regional və ya beynəlxalq nümyəndələrin birgə fəaliyyətidə daxil omaqda əmək miqrasiyası sahəsində öncül agentlik olan BƏT-in rolunun gücləndirilməsi.

III. QLOBAL BİLİK BAZASI

- 3. Bilik və məlumat bazası əmək miqrasiyası siyasətinin və təcrübəsinin formalaşmasında, icrasında və qiymələndirilməsində əsas önəm kəsb edir və elə buna görə də məlumatların yığılmasına və tətbiqinə böyük önəm vermək lazımdır.**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər.

- 3.1. Cinsi ayrışdırməlik və digər məlumatlarda daxil olmaqla əmək miqrasiyası sahəsində məlumatlarının yığılması, analizi və bu məlumatların əmək miqrasiyası siyasətinə tətbiq edilməsi üçün hökumətin səriştə və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi;
- 3.2. Beynəlxalq Əmək Miqrasiyasının məlumat bazasının inkişafında səmərəli olan fəaliyyətlərin timsalında əmək miqrasiyası məlumat bazası mübadiləsinin sürətləndirilməsi və asanlaşdırılması;
- 3.3. Emiqrasiyanın təsir göstərdiyi mənşə ölkələr və eyni zamanda immiqrasiyanın təyinat ölkələrinə verdiyi tövhələr və əldə olunmuş nəticələrin yayılması, əmək miqrasiyası sahəsində tədqiqatların aparılmasını gücləndirmək və dəstək vermək;
- 3.4. Əmək bazarı üzrə ikitərəfli və coxtərəfli məlumat mübadiləsinin gücləndirilməsi;
- 3.5. Dəvamiyyətli olaraq əmək miqrasiyası üzrə əldə olunan uğurlu təcrübələrin toplanmasını və mübadiləsinə təmin etmək;

IV.ƏMƏK MİQRASIYASININ SƏMƏRƏLİ İDARƏ EDİLMƏSİ

4. **Bütün dövlətlər əmək miqrasiyasının idrə olunması üzrə öz siyasətini müəyyənləşdirmək hüququna malikdirlər. Beynəlxalq Əmək standartları və digər beynəlxalq normalar və prinsiplər bu siyasətin uzlaşdırıcı, effektiv və ədalətli olmasında əsas rol oynayır.²**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 4.1. Mənşə və təyinat ölkələrində miqrantlar və onların ailələri üçün əlverişli olan əmək miqrasiyasının səmərəli idarə olunması istiqamətində səlis, ardıcıl və şəffaf siyasətin müəyyənləşdirilməsi və onun tətbiq edilməsi;
- 4.2. Əmək miqrasiyasının əhatəli şəkildə olan sosial və iqtisadi təsirini nəzərə alaraq hər kəsin layiqli əməklə təmin olunması və tam, məhsuldar və azad məşğulluq fəaliyyəti seçimi üçün əmək miqrasiyası ilə, məşğulluq və digər milli siyasətlərin uzlaşdırılması;
- 4.3. Miqrant işçilər üçün nəzərdə tutulan çoxtərəfli müqavilələr, beynəlxalq normalar və beynəlxalq əmək standartları ilə müşayət olunan milli, regional və çoxtərəfli əmək miqrasiyası siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsi;
- 4.4. Xüsusi ilə qeyri qanuni fəaliyyətdə olan miqrantların hüquqlarının qorunmasını nəzərə almaqla müvafiq miqrant işçi qruplarının

² Məşğulluq üçün Miqrasiya Konvensiyası (Yenilənmiş), 1949 (N97); Məşğulluq üçün Miqrasiya Təvsiyyəsi (Yenilənmiş) 1949 (N 86); Əməkçi Miqrantlar Konvensiyası 1975 (N143); Əməkçi Miqrantlar Təvsiyyəsi, 1975 (N 151); Məşğulluq Siyasəti Konvensiyası, 1964 (N 122)

üzləşdiyi çətinliklərə uyğun olaraq siyaətin müəyyənləşdirilərək icra edilməsi;

- 4.5. Əmək miqrasiyası siyasətinin gender faktorlarına üstünlük verməsini nəzərə almaq və miqrasiya prosesində qadınların üzləşdiyi problemlərin və təhqirlərin aradan qaldırılması;
 - 4.6. Əmək və məşğulluq siyasətini nəzərə almaqla, siyasətin formalaşdırılması, inkişaf etdirilməsi və əmək miqrasiyasının idarə edilməsi üçün əmək nazirliklərinin rolunun artırılmasını təmin etmək;
 - 4.7. Əmək miqrasiyası fəaliyyətinə cəlb olunmuş bütün nazirliklər və məsul qurumlar arasında məsləhətləşmə və əlaqələndirmə mexanizmlərinin yaradılması;
 - 4.8. Əmin olmaq lazımdır ki, nazirliklərin tərkibində fəaliyyət göstərən xüsusi strukturlar və mexanizmlər əmək miqrasiyası siyasətinin formalaşdırılmasında və həyata keçirilməsində lazımi səriştəyə və səlahiyyətə malikdirlər, xüsusilədə əməkçi miqrantların problemləri ilə məşğul olan şöbələr daxil olmaqla;
 - 4.9. Əmək miqrasiyası siyasətinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq nazirliklərin maddi və digər vəsaitlərlə təmin olunması;
 - 4.10. Əmək miqrasiyası sahəsində həmkarlar və sahibkarlar arasında məsləhətləşmələrin aparılması və onların istəklərinin nəzərə alınması məqsədi ilə üçtərəfli sövdələşmə üsulunun tətbiq edilməsi;
- 5. Əmək bazarının tələblərini və demoqrafik meyarları nəzərə almaqla qanuni əmək miqrasiyasının inkişaf etdirilməsi məsələsinə baxılmasının vacibliyi.³**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 5.1. Gender faktorları və ona dair məsələlər nəzərə alınmaqla əmək bazarının analizi məqsədi ilə mütəmadi olaraq mexnizmlərin və strukturların yaradılması;

³ Konvensiyalar N 97 və 143 və Tövsiyələr N 86 və 151

- 5.1.1. Əmək qüvvələri qıtlığının sahəvi, peşəkar və regional aspektləri və bu qıtlığın yaranma səbəbləri və əmək bazarı təkliflərinə uyğun gələn müvafiq məsələlər;
 - 5.1.2. Səhiyyə və təhsil sahələri daxil olmaqla mənşə və təyinat ölkələrində səriştəli əmək qüvvələrinin çatışmamazlığı;
 - 5.1.3 Demografik meyarların, xüsusi ilə də əhalinin yaşlanması və əhali artımı faktorunun əmək qüvvəsinə olan tələb və təklif sahəsinə uzun müddətli təsiri;
 - 5.2. Əmək bazarının tələblərinə əsaslanaraq aydın meyarlar əsasında miqrant işçilər üçün qəbulun, məşğulluğun və yaşayış yerinin təmini üzrə müvafiq şəffaf siyasətin müəyyənləşdirilməsi;
 - 5.3. İkitərəfli, regional və çoxtərəfli müqavilələr əsasında miqrant işçilərin yer dəyişməsinə asanlaşdıran üsulların və siyasətin müəyyənləşdirilməsi;
 - 5.4. Regional inteqrasiya sxemi çərçivəsində əmək qüvvələrinin mobilliyinin təmin edilməsi;
 - 5.5. Müvəqqəti iş planlarının əmək bazarının tələblərinə cavab verməsini təmin etmək, hansı ki, bu planlar miqrant və milli işçilər arasında bərabər dərəcəli rejimə şərait yaradır və bu çərçivənin 8-9 cu prinsiplərinə uyğun olaraq müvəqqəti əsaslarla fəaliyyət göstərən işçilər öz hüquqlarından yararlana bilirlər;
- 6. Sosial Dialoqun gücləndirilməsi və tətbiqi əmək miqrasiyası siyasətinin hazırlanmasında vacib rol oynayır.⁴**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər

- 6.1. Əmək miqrasiyasının bütün sahələri üzrə məsləhətləşmələri təmin etmək məqsədilə sosial dialoqun milli üsullarının tətbiqi və gücləndirilməsi, eyni zamanda təhsil vəsaitlərinin və proqramlarının hazırlanması və miqrant işçilərin, xüsusilə iş

⁴ Konvensiya N 143 (Maddələr, 2.2, 4, 7, 12(a), 12(e) və 14 (b)); Üçtərəfli Məsləhətləşmə (Beynəlxalq Əmək Standartları) Konvensiyası, 1976 (N 144); Təvsiyyə N 86 (Paragraflar, 4.2 və 19); Təvsiyyə N 151 (Paragraflar 4, 6(b), 7(1), 9, 14, 25(2) və 29)

axtarmaq məqsədilə miqrasiya edənlərin, müxtəlif növ ehtiyacları olan qadınlarr və kişilərin xidmət növləri və xüsusi yardımla təmin edilməsi;

- 6.2. İşgötürənlərin və həmkarlar ittifaqlarının beynəlxalq, milli, regional və digər forumlarda iştirakını asanlaşdırmaq, eyni zamanda üçtərəfli məsləhətləşmə üsullarının hazırlanmasına kömək etmək;
- 6.3. Sahibkarlar təşkilatları ilə praktiki imkanlar və mövcud çətinliklər mövzusu ətrafında dialoqun gücləndirilməsi, hansı ki onlar xarici vətəndaşları işə qəbul edərkən üzləşirlər;
- 6.4. Əmək miqrasiyası ilə bağlı problemlər üzrə və miqrantlara göstərilən yardım sahəsində onların rolu mövzusunda həmkarlar ittifaqları təşkilatları ilə dialoqun və məsləhətləşmələrin gücləndirilməsi;
- 6.5. Həm kişi həm də qadın miqrantların aparılan dialoqlarda və məsləhətləşmələrdə yaxından iştirakının təmin edilməsi.

7. Hökumətlər və sosial tərəfdaşlar əmək miqrasiyası siyasətini müəyyənləşdirərkən vətəndaş cəmiyyəti və miqrasiya assosiasiyaları ilə məsləhətləşməlidirlər.

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 7.1 Sosial tərəfdaşlarla birgə miqrant işçilərin hüquqlarının müdafiəsinə yardım göstərən və sosial rifahlarının yüksəlməsi məqsədi ilə məsləhətləşmələr aparan və onlara dəstək verən vətəndaş cəmiyyətinin və miqrasiya assosiasiyalarının müəyyənləşdirilməsi;
- 7.2. Sosial tərəfdaşlar, vətəndaş cəmiyyəti və miqrasiya birlikləri arasında şəbəkənin yaradılması və gücləndirilməsi;

V. ƏMƏKÇİ MIQRANTLARIN MÜDAFİƏSİ

8. **Statuslarından asılı olmayaraq əməkçi miqrantlar insan hüquqları ilə tam şəkildə təmin olunaraq müdafiə olunmalıdırlar. Xüsusilə, bütün əməkçi miqrantlar BƏT-in 1998-ci il İş yerində fundamental prinsiplər və hüquqlar üzrə deklorasiyasında qeyd olunan hüquq və prinsiplərdən yararlanmalıdırlar, hansı ki, BMT-nin İnsan Hüquqları Konvensiyası və BƏT-in 8-ci fundamental konvensiyasında da öz əksini tapmışdır.**⁵

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 8.1. İnsan hüquqlarının qorunmasını dəstəkləyən və icrasını təmin edən milli qanunların və təcrübələrin bütün əməkçi miqrantlara şamil olunmasını və aidiyyəti olan hər bir kəsin bu qanunlara riayət etmələrini hökumət tərəfindən təmin etmək;
- 8.2. Əməkçi miqrantların insan hüquqları və öhdəliklər üzrə məlumatlandırılması və onlara hüquqlarını qorumaları üçün lazımı dəstəyin verilməsi;
- 8.3. Əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsi üçün hökumət tərəfindən güc mexanizmləri təmin edilməlidir və miqrasiya istiqaməti üzrə fəaliyyət göstərən hökumət rəsmiləri insan hüquqları sahəsində təlimlər keçməlidirlər;
- 8.4. Qanunlar və Siyasətlər aşağıdakı istiqamətlər üzrə qəbul edilməli, icra olunmalı və təmin edilməlidir:
- 8.4.1. Konvensiyanın 87 ci maddəsinə əsasən qadın və kişi əməkçi miqrantların müstəqil assosiasiya yaratmaq hüququ ilə təmin edilməli və onlar həmkarlar təşkilatlarının üzvü olduqları təqdirdə bu təşkilatlarda vəzifə tutmaq hüququna malik olmalıdırlar, konvensiyanın 98-ci maddəsinə uyğun olaraq həmkarlarda göstərdikləri

⁵ Assosiasiya Azdılığı və Təşkilatlanma Hüququnun Müdafiəsi Konvensiyası 1948 (N 87); Təşkilatlanma Hüququ və Kollektiv Danışılıqlar Konvensiyası, 1949 (N 98); Məcburi Əmək Konvensiyası, 1930 (N29) və Məcburi Əməyin Ləğv Edilməsi Konvensiyası, 1957 (N105); Bərabər Mükafatlandırma Konvensiyası, 1951 (N 100); Məşğulluqda və İş yerində Ayrıseçkilik üzrə Konvensiya 1958 (N111), Minimum Yaş Həddi Konvensiyası, 1973 (N 138); Uşaq Əməyinin Ən Pis Formaları Konvensiyası, 1999 (N182)

fəaliyyətə əsasən ayrışdırılıya qarşı müdafiə sistemi ilə təmin edilməlidirlər və həmkarlar və sahibkarlar tərəfindən bu normalara riayət edilməsinə nəzarət olunmalıdır ;

8.4.2. Borclu Asılıq və insan alveri daxil olmaqla əməkçi miqrantların, xüsusi ilə də hüquqi status olmayan miqrantların və ya belə şəraitdə fəaliyyət göstərməyə həssas olan əməkçi miqrantların məcburi əmək şəraitindən müdafiəsi;

8.4.3. Konvensiyanın 138-ci maddəsinə uyğun olaraq məşğulluq fəaliyyəti üçün minimum yaş həddinə riayət olunmasını təmin etmək və konvensiyanın 182-ci maddəsinə uyğun olaraq uşaq-miqrantları və ya əməkçi miqrantların uşaqlarını nəzərə almaqla uşaq əməyinin ən pis formalarının, insan alverinin və məcburi əməyin qadağan olunmasını təmin etmək;

8.4.4. Məşğulluq fəaliyyətində və ya iş yerində əməkçi miqrantlara qarşı ayrışdırılıyin bütün formalarının aradan qaldırılması.

9. (a) **Əgər başqa istiqamət nəzərdə tutulmayıbsa, bütün beynəlxalq əmək standartları əməkçi miqrantlar üçün tətbiq edilə bilər. Əmək miqrasiyası və əməkçi miqrantlar üçün nəzərdə tutulmuş bütün milli qanunvericilik və nizamnamələr müvafiq beynəlxalq əmək standartlarına və digər müvafiq beynəlxalq və ya regional normalara uyğun olaraq istiqamətləndirilməlidir.**

(b) **Beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq əməkçi miqrantların müdafiəsi güclü hüquqi bazaya əsaslanmalıdır. Əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsinə yönəldilmiş milli hüquqi bazanı və siyasəti formalaşdırarkən hökumət Məşğulluq məqsədilə Miqrasiya Konvensiyasına (yeniləşib), 1949-cu il (N 97) Əməkçi Miqrantlar Konvensiyasına və bu konvensiyaları müşayət edən 86-151 sayılı Təvsiyələrə əsaslanmalıdır, xüsusilə də əgər bütün bunlar yerli işçilər ilə hüquqi statusa malik əməkçi miqrantların bərabər hüquqlu olmasına və miqrantların müdafiəsinin minimum standartlarına yönəlmişdirsə. Prinsipləri özündə birləşdirən 1990-cı il Əməkçi Miqrantların və onların ailə üzvlərinin Hüquqlarının Müdafiəsi Konvensiyası hökumət tərəfindən nəzərə alınmalıdır. Əgər bu konvensiyalar ratifikasiya edilmişdirsə, onların icra olunmasını tam təmin etmək lazımdır.**

(c) **Bunula yanaşı milli qanunvericilik və siyasət, məşğulluq, əmək müfəttişliyi, əməkçi miqrantların müdafiəsi, analığın müdafiəsi,**

əmək haqqlarının qorunması, iş yerinin təhlükəsizliyi və sağlamlığı, sosial təminat və səhiyyə ilə yanaşı kənd təsərrüfatı, tikinti otellər və restoranlar sektoru üzrə BƏT-in standartları əsasında istiqamətləndirilməlidir.⁶

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər

- 9.1. Əməkçi miqrantlar üçün müvafiq olan BƏT-in konvensiyalarını və digər beynəlxalq alətləri xüsusilə də BƏT-in 97və143 sayılı konvensiyalarının və 1990-cı il Əməkçi Miqrantlar və onların Ailə Üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi konvensiyasının prinsiplərini nəzərə almaqla bu konvensiyaları ratifikasiya etmiş ölkələrdə onların həyata keçirilməsini təmin etmək və ratifikasiya olunmamış ölkələrdə isə bu konvensiyaların ratifikasiyasını və icrasını sürətləndirmək;
- 9.2. Bu çərçivə sənədinin 8 və 9-cu prinsiplərinə uyğun olaraq əməkçi miqrantların müvafiq beynəlxalq əmək standartlarından bəhrələnməsini təmin etmək;
- 9.3. Milli təcrübəyə və əmək qanunvericiliyinə əsaslanaraq yerli əməkçi qüvvələr ilə hüquqi statusa malik olan əməkçi miqrantlar arasında hüquq bərabərliyinin təmin edilməsi məqsədilə milli qanunvericiliyin qəbulu və tətbiq edilməsi və bununla yanaşı konvensiyanın 97-ci maddəsinə uyğun olaraq əməkçi miqrantların sosial müdafiədən bəhrələnməsinə şərait yaratmaq;
- 9.4. Müəyyən məşğulluq fəaliyyəti ərəfəsindən sonra əməkçi miqrantların yerli işçilər ilə bərabər hüquqa malik olaraq məşğulluq və təlim keçmək imkanlarından bəhrələnməsi üçün müvafiq qanuni ölçülərin qəbul edilməsi, və 143 sayılı konvensiya

⁶ Bədbəxt hadisələr üzrə təminat sahəsində Bərabər Hüquqluluq Konvensiyası xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, 1925 (N 19);; Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası, 1947 (N 81); Hökumət qurumları tərəfindən bağlanmış əmək müqavilələrinin maddələri Konvensiyası, 1949 (N 94) ; Əmək Haqqlarının Müdafiəsi Konvensiyası, 1949 (N 95); Sosial Təminat (Minimum Standartlar) Konvensiyası, 1952 (N 102); Plantasiyalar Konvensiyası, 1958 (N 110); Sosial Təminat sahəsində Bərabər Hüquqluluq Konvensiyası , 1962 (N 118) ; Məşğulluq Siyasəti Konvensiyası, 1964 (N 122); Kənd Təsərrüfatı sahəsində Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası, 1969 (N 129); Minimum Əmək Haqqının Təyin edilməsi Konvensiyası, 1970 (N 131); Dayə Personalı Konvensiyası, 1977 (N 149); İş yerinin Sağlamlığı və Təhlükəsizliyi Konvensiyası, 1981 (N 155); Sosial Təminat Hüquqlarının Qorunması Konvensiyası, 1982 (N 157); İş Yerinin Sağlamlığı Xidmətləri üzrə Konvensiya, 1985 (N 161); Tikinti Sahəsində Sağlamlıq və Təhlükəsizlik Konvensiyası, 1988 (N 167); Mehmanxanalarda və Restoranlarda İş Şəraiti Konvensiyası , 1991 (N 172); Mədənlərdə Təhlükəsizlik və Sağlamlıq Konvensiyası, 1995 (N 176); Anahığı Müdafiəsi Konvensiyası, 2000 (N 183); və Kənd Təsərrüfatı Sahəsində Təhlükəsizlik və Sağlamlıq Konvensiyası, 2001 (N 184)

və onun 151 sayılı tövsiyyəsinə əsaslanaraq iş yerlərini itirdikləri təqdirdə yeni iş yerinin tapılması üçün onlara lazımı qədər vaxtın verilməsini təmin etmək:

- 9.5. İşlədikləri dövrdə əmək haqlarını və ya müavinətlərini almayan, ölkəni məşğulluq məqsədi ilə tərk edən bütün əməkçi miqrantlar öz əmək haqlarını qanuni yolla geri almaları məqsədilə ölkədə qalmaları üçün lazımı qədər vaxtla təmin edilmələri istiqamətində müvafiq ölçülərin götürülməsi;
- 9.6. Daimi statusa malik olan əməkçi miqrantlar iş qəabliyyətini itirdikləri təqdirdə onların ölkədə qalmaları üçün müvafiq ölçülərin götürülməsi;
- 9.7. Müvəqqəti əməkçi miqrantların hüquqlarına qoyulmuş məhdudiyətlərin müvafiq beynəlxalq standartlara əsaslanmasını təmin etmək;
- 9.8. Milli əmək qanunvericiliyinin və sosial sahədə olan hüquqi normativ aktların ev işlərində çalışan işçilər və digər həsas qruplarla yanaşı kişi və qadın əməkçi miqrantlara ünvanlanmasını təmin etmək və BƏT-in müvafiq normalarına uyğun olaraq xüsusi ilə məşğulluq, analığın müdafiəsi, əmək haqları, iş yerinin təhlükəsizliyi və sağlamlığı sahələrini və digər iş şəraitlərini nəzərə almaq lazımdır;
- 9.9. Sosial təminatın və müavinətlərin təmin edilməsinə ünvanlanmış və bununla yanaşı hüquqi statusu olan əməkçi miqrantların və müəyyən hallarda hüquqi statusa malik olmayan əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsinə və sosial təminatına yönəldilmiş ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin bağlanması;
- 9.10. Əməkçi miqrantların və onları müşayət edən ailə üzvlərinin səhiyyə xidmətləri və ya minimal halda təcili tibbi yardım ilə təmin edilmələri üçün müvafiq ölçülərin qəbul edilməsi, və əməkçi miqrantlar bununla yanaşı onların ailə üzvləri fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin vətəndaşları ilə bərabər səviyyədə tibbi xidmətlə təmin edilməlidirlər;
- 9.11. Əməkçi miqrantların əmək haqlarının birbaşa və mütamadi olaraq ödənilməsinə təmin etmək məqsədilə və onların öz əmək haqları üzərində istədikləri sarəncamı vermək hüququnu nəzərə alaraq müvafiq ölçülərin qəbul edilməsi, həmçinin milli qanunvericiliyə, təcrübəyə və BƏT-in məşğulluq üzrə müvafiq normalarına

əsaslanaraq əməkçi miqrantların əmək haqlarının ödənilməsini təmin etmək;

- 9.12 Miqrant işçilərin yerli işçilərlə bərabər səviyyədə müəyyən sahələrdə, xüsusilə də kənd təsərrüfatı, inşaat, şaxtalar, otel və restoranlarda, eləcə də ev işlərində səciyyəvi risklərin aradan qaldırılması kimi təhlükəsizlik və sağlamlığın mühafizəsi imkanlarından yararlanması, qadınların üzləşdiyi səciyyəvi risklərin qarşısının alınması, habelə iş yerlərində imkanların genişləndirilməsi üçün həm qanunvericilikdə həm də təcrübədə lazımi tədbirlərin təmin edilməsi;
- 9.13. Qeyri formal iqtisadi fəaliyyəti rəsmi fəaliyyət növünə keçirmək üçün müvafiq ölçülərin götürülməsi və bu çərçivənin 8-9-cu prinsiplərinə əsaslanaraq bu fəaliyyət növündə olan əməkçi miqrantların öz hüquqlarından bəhrələnməsini təmin etmək;
- 9.14. Kollektiv müqavilələrin bağlanması və sosial dialoq zamanı kişi və qadın əməkçi miqrantların üzləşdiyi problemlər sahibkarlar və həmkarlar təşkilatları tərəfindən nəzərə alınmalıdır.

10. Bu çərçivə sənədinin 8-9-cu prinsiplərinə əsasən əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsi regional normaların tətbiqinə və beynəlxalq əmək standartlarına uyğun olaraq milli qanunvericiliyin və normativ aktların effektiv tətbiqinə əsaslanmalıdır.⁷

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 10.1. İş şəraitinin monitorinqi və bağlanmış əmək müqavilələrinə nəzarət məqsədilə əməkçi miqrantların fəaliyyət göstərdikləri iş yerlərində əmək müfəttişliyinin işinin gücləndirilməsi;
- 10.2. Əmək müfəttişliyinin və bu sahədə digər cavabdeh qurumların lazımi ehtiyatlarla təmin edilməsi, həmçinin, kişi və qadın əməkçi miqrantların ehtiyaclarına və əməkçi miqrantların hüquqlarına yönəldilmiş təlimlərin əmək müfəttişləri üçün keçirilməsi;

⁷ Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası 1947 (N 81), Kənd Təsərrüfatında Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası, 1969, 9N129) və Konvensiyalar N 97 və 143

- 10.3. Əgər bu Əməkçi miqrantların müdafiəsi üçün zəruridirsə o zaman məsuliyyəti və öhdəlikləri və qeydiyyat üsullarını müəyyənləşdirən yazılı əmək müqaviləsinin tətbiq edilməsini təmin etmək lazımdır..
- 10.4. Siyasət və proqramlar hazırlanarkən əməkçi miqrantlar ilə yerli vətəndaşların bərabər statusa malik olmalarında və bu çərçivə sənədinin 8-9-cu prinsiplərinə uyğun olaraq onların hüquqlarının müdafiəsində səhvin buraxılmaması üçün digər beynəlxalq təşkilatlarla BƏT-in hazırladığı Coxtərəfli Əsasnamənin müzakirəsinin təmin edilməsi;
- 10.5. Hüquqları pozulduqları zaman məhkəməyə müraciət etmələri üçün əməkçi miqrantların effektiv vasitələrlə təmin olunması və ayrışeçkilik və hədə qorxu kimi təhlükələri aradan qaldırmaqla məhkəməyə şikayət ərizəsi ilə müraciət etmələri üçün əlverişli şəraitin yaradılması;
- 10.6. Əməkçi miqrantları işə qəbul edən fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən hüquqları pozulduqları zaman miqrantların məhkəmə hüquq müdafiəsi vasitəsilə təmin olunmalarına şərait yaratmaq;
- 10.7. Miqrantların hüquqlarını pozan hər bir kəs üçün faydalı sanksiyaların və cərimələrin tətbiq edilməsi;
- 10.8. Miqrantları öz hüquqları üzrə məlumatlandırmaq və hüquqlarının müdafiəsi üçün onlara yardım göstərmək;
- 10.9. Həmkarlar və sahibkarlar təşkilatlarını miqrantların hüquqları barədə məlumatlandırmaq;
- 10.10. Zəruri hallarda inzibati və hüquqi sənədləşmələr zamanı əməkçi miqrantların tərcüməçi və hüquqi xidmətlərlə təmin olunması;
- 10.11. Əməkçi miqrant məşğulluq və miqrasiya məsələlərinə dair hüquqi sənədləşməyə cəlb olunubsa milli qanunvericiliyə və təcrübəyə əsaslanaraq onun hüquqi xidmətlə təmin olunmasına şərait yaradılmalıdır;

VI. TƏHQİRƏMİZ MİQRASIYA TƏCRÜBƏLƏRİNİN QARŞISININ ALINMASI VƏ ONDAN MÜDAFİƏ ÜSULLARI

11. **Təhqiredici miqrasiyanın, miqrant qaçaqmalçılığının və insan alverinin qarşısının alınması məqsədilə hökumətlər sosial tərədaşlarla birgə məsləhətləşmələr əsnasında siyasət formalaşdıraraq həyata keçirməlidirlər: eyni zamanda onlar qanunsuz əmək miqrasiyasının qarşısını almaq üçün birgə fəaliyyət göstərməlidirlər.⁸**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 11.1. Kişi və qadın əməkçi miqrantların insan alverinə cəlb olunması ilə yanaşı qeyri qanuni miqrasiyanın və təhqir edici miqrasiyanın qarşısını almaq məqsəd ilə qanunvericiliyin və siyasətin qəbul edilərək icra edilməsini təmin etmək;
- 11.2. Xüsusi ilə tənzimlənməsi çətin olan və müdafiədən kənarında olan işlərdə, məsələn ev işlərində çalışan əməkçi miqrantlara qarşı fiziki və cinsi qısnama və ya zorakılıq, çıxıb getməsinə qoyulmuş məhdudiyətlər, borc asıllığı, məcburi əmək, ödnəşlərin və müavinətlərin verilməməsi və ya gecikdirilməsi, passportların və ya vəsiqələrin və ya səyahət sənədlərini qeyri qanuni yolla əldən almaqla saxlamaq və hər hansı bir orqana şikayət etməklə hədələmə cəhdləri də daxil olmaqla alçaldıcı təcrübələrin qarşısını almaq məqsədilə fəaliyyəti intensivləşdirmək;
- 11.3. Əmək müqaviləsi şərtlərinin pozulması ilə əlaqədar məhkəmə hüquq müdafiəsi ilə yanaşı miqrasiya statusundan asılı olmayaraq hüquqları pozulmuş hər bir işçi üçün səmərəli məhkəmə hüquq müdafiə sisteminin tətbiq edilməsi;
- 11.4. Əməkçi miqrantlara qarşı alçaldıcı və təhqiredici hərəkətlərə məsulliyət daşıyan şəxslərə və qurumlara sanksiyaların və cərimələrin tətbiq edilməsi;

⁸ Konvensiyalar, N 29, 105, 138 və 182; Konvensiya N 97 (Maddə 3, Əlavə 1; Maddə 8 və Əlavə II, Maddə 13); Konvensiya N 143, Hissə I; 1990 Beynəlxalq Konvensiya (Maddə 21)

- 11.5. Uşaq və qadınlar arasında xüsusi halları nəzərə alaraq əməkçi miqrantları və insan alveri qurbanlarını onların üzləşdiyi alçaldıcı hərəkətlər, istismar və hüquqlarının pozulması barədə xəbər vermələri üçün ruhlandırmaq, və əməkçi miqrantların öz ərizə və şikayətlərini sərbəst şəkildə təqdim etmələri üçün mexanizmlərin hazırlanması və hədə qorxusuz və ya represiyaya məruz qalmadan məhkəmə hüququ müdafiəsindən istifadəsinə şərait yaratmaq;
- 11.6. Əməkçi miqrantların şəxsiyyət vəsiqələrinin qanunsuz olaraq saxlanılmasının qarşısını almaq;
- 11.7. Alçaldıcı miqrasiyanın aradan qaldırılmasına ünvanlanmış məlumat mübadilələri və beynəlxalq əlaqələr üçün strukturların və kanalların yaranması və gücləndirilməsi;
- 11.8. Potensial qurbanları insan alverinin təhlükəsi barədə məlumatlandırmaq və bu sahədə ictimai məlumatlandırmanı gücləndirmək;
- 11.9. Uşaq və qadınların xüsusi ehtiyaclarını nəzərə alaraq alçaldıcı miqrasiya və insan alveri qurbanlarına yardım etmək və onların müdafiəsini təmin etmək;
- 11.10. Gender faktoruna xüsusi diqqət yetirməklə insan alveri hallarının yaranma səbələrinə və göstərdiyi təsir növlərinə ünvanlanmış siyasətin qəbul edilməsi;
- 11.11. Əmək miqrasiyası üzrə çaşdırıcı təbliğatın arandan qaldırılması.

VII. MIQRASIYA PROSESI

12. Həm təyinat həm də mənşə ölkələrində əmək miqrasiyasının təşkil olunmuş və əsaslı prosesinə dəstək vermək, kişi və qadın əməkçi miqrantları miqrasiyanın bütün mərhələləri üzrə istiqamətləndirmək, xüsusi ilə də əmək miqrasiyanın planlaşdırma və hazırlıq mərhələsində, transit, gəlmə və qəbul zamanı, geri dönmə və reinteqrasiya dövründə.⁹

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 12.1. Uçuş, səyahət və qəbul zamanı əməkçi miqrantlara onların anladıqları dildə yardım edərək mənşə ölkəsində miqrasiya prosesi, hüquqlar və iş həyatındakı vəziyyətlə bağlı məlumatlar vermək və onlara bu istiqamətdə müvafiq təlimlər keçmək;
- 12.2. Mümkün olan şəraitdə öz ölkələrinə qayıdan əməkçi miqrantları qayıdış prosesi, səfərlər və inteqrasiya məsələləri üzrə məlumatla təmin etmək və onlara bu istiqamətdə müvafiq təlimlər keçmək;
- 12.3. Miqrasiya sahəsində inzibati qaydaları asanlaşdırmaq və əməkçi miqrantlar və sahibkarlar üçün inzibati xərcləri azaltmaq;
- 12.4. Əməkçi miqrantlar arasında məlumatların yayılması məqsədilə həmkarlar, sahibkarlar və müvafiq qeyri hökumət təşkilatlarının işinin gücləndirilməsi;
- 12.5. Əməkçi miqrantları öz hüquqları haqda məlumatlandırmaq və onlara miqrasiya prosesində yardım göstərmək məqsədi ilə həmkarlar təşkilatları arasında əlaqələrin nizama salınması;
- 12.6. Əməkçi miqrantların bacarıq və səriştələrinin tanınmasını təmin etmək və bu mümkün olmadığı halda onları, bacarıq və səriştələrinin tanınması üçün müvafiq vəsait ilə təmin etmək;
- 12.7. Lazımi hallarda, inzibati və hüquqi proseduralar zamanı əməkçi miqrantları şifahi və yazılı tərcümə xidmətləri ilə təmin etmək;

⁹ Konvensiya N 97 və Tövsiyyə N 86; Konvensiya N 100 (Maddələr, 18 və 26.1 (İ)).

- 12.8. Əməkçi miqrantları məlumatla təmin etmək və onlara yardım göstərmək məqsədi ilə, qadın və kişi işçilərin fəaliyyət göstərdiyi səmərəli konsulluq xidmətlərinin yaradılması;
- 12.9. Ailə və sosial əlaqələri qorumaq məqsədilə, əməkçi miqrantların öz ölkələrinə və işlədikləri ölkəyə gedib gəlməsinə yardım göstərmək;
- 12.10. Xəstəlik, xəsarət, qayıdış və ölüm hallarında əməkçi miqrantlar üçün sosial müdafiə fondunun yaradılması məsələsini araşdırmaq;
- 12.11. Əmin olmaq olmaq lazımdır ki, əməkçi miqrantlar ayrışeçkilik əsasında tibbi müayinədən keçmirlər.
- 13. Özəl işə götürmə agentlikləri konvensiyası 1997 (N 181) və onun 188 sayılı tövsiyyəsinə uyğun olaraq, hökumətlər mənşə və təyinat ölkələrində əməkçi miqrantları işə qəbul edən və yerləşdirən xidmət sahələrinin lisenziyalaşmasına və onlar üzərində nəzarətə xüsusi diqqət ayırmalıdır.**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 13.1. İşə qəbul və yerləşdirmə xidmətlərinin sahibkarlar və həmkarlar təşkilatları ilə məsləhətləşmələr əsasında hazırlanmış lisenziya və sertifikatlaşma standartlarına uyğun aparılmasını təmin etmək;
- 13.2. İşə qəbul və yerləşdirmə xidmətlərinin əməkçi miqrantların hüquq və prinsiplərinə uyğun aparılmasını təmin etmək;
- 13.3. Əməkçi miqrantların qanuni və başa düşülən şəkildə tərtib olunmuş əmək müqavilələri ilə təmin edilməsi;
- 13.4. Riskin, təhlükənin, təhqiredici əməllərin və ayrışeçkilik halarının mövcud olduğu iş yerlərində əməkçi miqrantların işə qəbul olunmamaları üçün və onları başa düşdükleri dildə iş yerlərində vəzifə və öhdəlikləri barədə məlumatla təmin etmək məqsədi ilə işə götürmə və yerləşdirmə xidmətləri üçün mexanizmlərin yaradılması və onların bu vəsaitlə təmin edilməsi;

- 13.5. İşə qəbul zamanı özəl məşğulluq agentliklərinin göstərdikləri qeyri etik hərəkətlərin aradan qaldırılması məqsədilə xüsusi güc mexanizmlərini və sanksiyaları özündə birləşdirən qanunvericiliyin və siyasətin tətbiq edilməsi üçün müvafiq ölçülərin götürülməsi, və qaydaları pozduqları təqdirdə lisenziyaları geri alınmaqla onların fəaliyyətinin dayandırılması;
- 13.6. Əməkçi miqrantları işə qəbul edən və ya onların qarşısında öhdəlikləri olan hər hansı bir agentlik tərəfindən onlara dəymiş maddi ziyanın ödənilməsi məqsədi ilə, sığorta və ya zəmanət öhdəlikləri kimi müdafiə sistemlərinin yaradılması;
- 13.7 İşə qəbul və yerləşdirmə ilə bağlı hər hansı bir ödənişlər və ya xərclər heç bir halda əməkçi miqrantlar tərəfindən ödənilməməlidir;
- 13.8. Yaxşı fəaliyyət göstərmələri üçün işə götürmə və yerləşdirmə xidmətlərini həvəsləndirmək.

VIII. SOSIAL İNTEQRASIYA VƏ İCTİMAİ HƏYATDA İŞTİRAK

- 14. Əməkçi miqrantlar arasında ayrışkiliyi aradan qaldırmaqla, və rasizm və ksenohobiyaya qarşı mübarizə apararaq və mədəniyyətlər arası fərqi nəzərə alaraq hökumət və sosial tərəfdaşlar məsləhətləşmələr əsasında miqrantların cəmiyyətə inteqrasiyasına və cəmiyyətdə iştirakına xüsusi dəstək verməlidirlər.** ¹⁰

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər

- 14.1. Ayrı seçkiliyə qarşı siyasətin və qanunvericiliyin qəbuluna dəstək vermək və icrasını təmin etmək, miqrantlara qarşı ayrışkilik və bərabər hüquqluluq məsələləri ilə məşğul olan qurumların yaradılması və gücləndirilməsi və bu sahədə gender faktorunda daxil olmaqla məlumatların yığılması və analizlərin aparılması;
- 14.2. Rasizm, İrqi Ayrışkilik, Ksenohobiya qarşı təşkil olunmuş Dünya Konfransında (Durban, Cənubi Afrika, 2001) qəbul edilmiş fəaliyyət proqramının müvafiq tövsiyyələrini nəzərə alaraq, əməkçi miqrantlara qarşı yönəlmiş rasizm və ksenohobiyanın və digər buna bənzər əməllərin qarşısını almaq məqsədi ilə müvafiq siyasətin və proqramların həyata keçirilməsi;
- 14.3. Miqrantları peşə təlimi və təhsil almaq imkanları ilə təmin edərək onların əmək bazarındakı mövqeyini gücləndirmək;
- 14.4. Tutduqları mövqeyə görə əməkçi miqrantların və digər həssas qrup miqrantların üzləşdikləri problemləri nəzərə almaqla, 143 sayılı konvensiya və onu müşayət edən 151 sayılı tövsiyyəyə əsaslanan siyasət növlərinin icrası məsələlərini nəzərdən keçirmək;
- 14.5. Sosial tərəfdaşlar və miqrant işçilərin nümayəndələri ilə məsləhətləşmələr əsasında əməkçi miqrantların və onların ailə

¹⁰ Konvensiya N 143 (Maddələr 10, 12 və 13); Tövsiyyə N 151 (Paraqraflar 7.1 (c) və 13-16); Tövsiyyə N 151 (paraq. 15)

üzlürinin ictimaiyyətə inteqrasiyasını təmin etmək üçün müvafiq ölçülürin qəbul edilərək həyata keçirilməsi məqsədi ilə milli və regional mərkəzlürin yaradılması;

- 14.6. İqtisadi, ictimai və siyasi həyattda yüksək səviyyədə təmsil olunmaları üçün sosial tərəfdaşlar və əməkçi miqrantların birlikləri arasında aparılan işin gücləndirilməsi;
- 14.7. Təyinat və mənşəə ölkələri ilə əlaqəli olan mədəniyyətlər arası inteqrasiyanın və dil kurslarının təşkil olunması;
- 14.8. İctimai birlikləri müdafiə edən şəbəkənin yaradılması və gücləndirilməsi;
- 14.9. Onların ictimaiyyətə inteqrasiyasını sürətləndirmək məqsədi ilə, əməkçi miqrantların təyinat ölkələrinə verdiyi tövhələr üzrə yönəldilmiş təbliğat kampaniyasının gücləndirilməsi və ictimai təhsilin inkişaf etdirilməsi;
- 14.10. Milli qanunvericiliyə və təcrübəyə əsaslanaraq əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlürinin mümkün olduğu qədər bir araya gəlməsinə şərait yaratmaq;
- 14.11. BMT-nin Uşaq Hüquqları Üzrə Konvensiyasına (1989) Uyğun olaraq, onların vətəndaşlığı olmayan şəxslər kimi tanınmaması məqsədi ilə təyinat ölkəsində dünyaya gələn əməkçi miqrantların uşaqlarının qeydiyyatata götürülməsi və vətəndaşlıqla təmin olunması üçün müvafiq ölçülürin qəbul edilməsi;
- 14.12. Əməkçi miqrantların uşaqlarının milli təhsil sisteminə inteqrasiyasını təmin etmək;
- 14.13 Yerli şərtlərə uyğun olaraq, ölkədə yaşaması üçün müəyyən olunmuş qanuni zaman kəsiyindən sonra əməkçi miqrantların siyasi fəaliyyət növlərində iştirakını təmin etmək;

IX MİQRASIYA VƏ İNKİŞAF

- 15. Əmək miqrasiyasının məşğulluğa, iqtisadi artıma, yoxsulluq həddinin inkişafına və azalmasına verdiyi tövhələr mənşə və təyinat ölkələri tərəfindən tanınmalı və mümkün olduğu qədər artırılmalıdır.**

Əsas Prinsiplər

Aşağıdakı istiqamətlər yuxarıda qeyd olunan prinsiplərin təcrübədə istifadəsi üçün yararlı ola bilər:

- 15.1. Məşğulluğa, əmək bazarına və inkişafa yönəldilmiş milli siyasətdə əmək miqrasiyası məsələlərinin öz əksini tapmasını və inteqrasiyasını təmin etmək;
- 15.2. İş yerlərinin yaradılması, kapitalın yığılması, sosial sığorta sistemi və sosial müdafiə sahələri ilə yanaşı əmək miqrasiyasının təyinat ölkəsində iqtisadiyyatın inkişafına verdiyi tövhələr üzrə yönəldilmiş analizlərin genişləndirilməsi;
- 15.3. Regional inteqrasiyanın gücləndirilməsində və dərinləşdirilməsində əməkçi miqrantların rolunun artırılması;
- 15.4. Müəssisələrin yaradılması və inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə yanaşı təyinat və mənşə ölkələrində qadın və kişi əməkçi miqrantlara məxsus kiçik müəssisələrin inkişaf etdirilməsi və beynəlmiləl biznes təşəbbüsləri üçün həvəsləndirici mexanizmlərin formalaşdırılması və onların bu mexanizmlərlə təmin edilməsi;
- 15.5. Məşə ölkələrinə köçürülən pul vəsaitlərinin effektiv sərmayəsi üçün stimulun formalaşdırılması;
- 15.6. Vəsaitlərin köçürülməsi üçün tələb olunan xərclərinin aşağı salınmasını, eyni zamanda əlverişli maliyyə xidmətlərinin yaradılmasını, pul köçürmə əməliyyatlarında qiymətlərin aşağı salınmasını, vergi güzəştlərinin tətbiqini və məaliyyə institutları arasında rəqabətin gücləndirilməsini təmin etmək;

- 15.7. Hədsiz tələbat olan səriştələr üzrə işçilərin azalmaması üçün müvafiq ölçülərin götürülməsi və işə qəbul qaydalarının etik şəkildə hazırlanması;
- 15.8. Müvəqqəti əmək miqrasiyası sxemini formalaşdırmaşdıraraq asanlaşdırılmış visa sisteminin tətbiq edilməklə, dövrü və yenidən miqrasiyanı təmin etmək və mənşə ölkəsində reinteqrasiyanı inkişaf etdirmək məqsədi ilə müvafiq siyasətin qəbul edilməsi;
- 15.9. Əməkçi miqrantlara stimül verərək kapitalın, səriştələrin və texnologiyaların ötürülməsini təşkil etmək;
- 15.10. Beynəlmiləl cəmiyyətlər ilə biznes təşəbbüsləri arasında əlaqələrin nizama salınması.

NÖVBƏTİ FƏALİYYƏTLƏR

1. 2004-cü il Beynəlxalq Əmək konfransının 92-ci sessiyasında əməkçi miqrantların problemləri üzrə yekun müzakirələrin 35-ci paraqrafına uyğun olaraq idarə heyyyəti fəaliyyət planının bir hissəsi kimi mütamadi şəkildə Çoxtərəfli Çərçivə Sənədinin icrasından əldə olunan uğurları nəzərdən keçirməlidir.
2. Razılaşdırılmış birgə fəaliyyət üzrə əməkşdaşlığın qurulması məqsədi ilə BƏT-in iştirak etdiyi müvafiq beynəlxalq forumlarda Çoxtərəfli Çərçivə Sənədindən istifadə olunmalıdır.

ƏLAVƏ 1

ƏMƏK MIQRASIYASI ÜZRƏ COXTƏRƏFLİ ÇƏRÇİVƏ SƏNƏDİNƏ ƏSASLANAN BEYNƏLXALQ ƏMƏK KONVENSİYALARININ VƏ TÖVSIYYƏLƏRİNİN SİYAHISI

Fundamental Konvensiyalar

Müstəqil Cəmiyyətlər və Azad Təşkilatlanma Hüququnun Müdafiəsi Konvensiyası 1948 (N 87)
Təşkilatlanma Hüququ və Kollektiv Danışıqlıqların Aparılması Konvensiyası 1949 (N 98)
Məcburi Əmək Konvensiyası, 1930 (N 29)
Məcburii Əməyin aradan qaldırılması Konvensiyası 1957 (N 105)
Bərabər Mükafatlandırılma Konvensiyası, 1951 (N 100)
Məşğulluqda və İş yerində Ayrışdırmalıq Konvensiyası, 1958 (N 111)
Minimum Yaş Həddi Konvensiyası, 1973 (N 138)
Uşaq Əməyinin Ən Pis Formaları Konvensiyası, 1999 (N 182)

Miqrantlar üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitlər

Məşğulluq məqsədilə Miqrasiya Konvensiyası (yenilənmiş), 1949 (N 97)
Məşğulluq məqsədilə Miqrasiya Tövsiyyəsi (yenilənmiş), 1949 (N 86)
Əməkçi Miqrantlar Konvensiyası (əlavə edilmiş göstərişlərlə) ,1975 (N 143)
Əməkçi Miqrantlar üzrə Tövsiyyə, 1975 (N 151)

BƏT-in digər Konvensiyaları

Bədbəxt Hadisələr Zamanı Kompensasiyaların verilməsi sahəsində Bərabər Hüquqluluq Konvensiyası, 1925 (N 19)
Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası, 1947 (N 81)
Dövlət qurumları ilə bağlanmış müəqavilələrdə Əmək Maddələri Konvensiyası, 1949 (N 94)
Əmək Haqqlarının Müdafiəsi Konvensiyası, 1949 (N 95)
Sosial Təminatın Minimum Normaları Konvensiyası, 1952 (N 102)
Plantasiyalar Konvensiyası, 1958 (N 110)
Sosial Təminat Sahəsində Bərabər Hüquqluluq Konvensiyası, 1962 (N 118)
Məşğulluq Siyasəti Konvensiyası, 1964 (N 122)
Kənd Təsərrüfatı Sahəsində Əmək Müfəttişliyi Konvensiyası, 1969 (N 129)
Minimum Əmək Haqqının Təyinatı Konvensiyası, 1970 (N 131)

Beynəlxalq Əmək Standartlarına Əsasən Üçtərəfli Məsləhətləşmə Konvensiyası, 1976 (N 144)
Dayə Personalı Konvensiyası, 1977 (N 149)
İş yerinin Sağlamlığı və Təhlükəsizliyi Konvensiyası, 1981 (N 155)
Sosial Təminat Hüquqlarının Qorunması Konvensiyası, 1981 (N 155)
İş Yerinə Sağlamlığı üzrə Xidmətləri Konvensiyası, 1985 (N 161)
Tikində Təhlükəsizlik və Sağlamlıq Konvensiyası, 1988 (N 167)
Otellər və Restoranlarda İş Şəraiti Konvensiyası, 1991 (N 172)
Mədənlərdə Təhlükəsizlik və Sağlamlıq Konvensiyası, 1995 (N 176)
Özəl Məşğulluq Agentlikləri Konvensiyası, 1997 (N 181)
Ananın Müdafiəsi Konvensiyası, 2000 (N 183)
Kənd Təsərrüfatı Sahəsində Təhlükəsizlik və Sağlamlıq Konvensiyası, 2001 (N 184)

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyaları

1990-cı il Əməkçi Miqrantların və Onların Ailə üzvlərinin Hüquqlarının Müdafiəsi Beynəlxalq Konvensiyası

ƏN YAXŞI TƏCRÜBƏLƏRDƏN MİSALLAR

Giriş

BƏT-in Əmək Miqrasiyası üzrə Coxtərəfli Çərçivə Sənədinin əsas prinsiplərinin bir hissəsi müvafiq ölkələrdə tətbiq olunan ən yaxşı təcrübələrə əsaslanır. Bu əlavə əmək miqrasiyası üzrə siyasətə və institutlara aidiyyəti olan dəqiq təcrübələr üzrə misalları özündə əks etdirir. Bu misallar əmək miqrasiyasının səmərəli idarə eilməsi ilə yanaşı layiqli əməyi, əməkçi miqrantların müdafiəsi, əməkçi miqrantların hüquqları, beynəlxalq əlaqələrin qurulması, əmək miqrasiyası prosesləri kimi digər məsələləri özündə əks etdirir. Bu təcrübələrin əsas mənbəyi ekspertlərin apardıqları müstəqil tədqiqatlardan¹¹, regionlar üzrə toplulardan, ofislərin əldə etdiyi biliklərdən, digər beynəlxalq təşkilatların təcrübələrindən və keçdiyi mərhələlərdən və bu sahədə olan nəşrlərdən ibarətdir.

Bu əlavədə olan ən yaxşı təcrübələrin tərtib olunmasında ofis müxtəlif meyarlardan istifadə etmişdir. Təcrübələr hüquqlara əsaslanmalıdırlar, başqa sözlə desək işçilərin hüquqlarının müdafiəsi üzrə beynəlxalq normalara. Onlar novatorluq xüsusiyyətinə malik olmaq şərti ilə, problemlərin yaradıcı üsulla həllinə, əmək miqrasiyası proseslərinin inkişafına, miqrasiya xərclərinin azlmasına və gəlirlərin artmasına xidmət etməlidirlər. Digər əsas faktor isə bu təcrübələrin əhatəli şəkildə yayılması və tətbiq olunmasıdır. Təcrübələr müəyyən olunmuş vaxt kəsiyində dayanıqlı olmalıdır və davamiyyətli olması üçün inzibati potensiala əsaslanmalıdır. Dəgər əsas şərtlərdən biri isə dövlətlər arası əməkdaşlıqdır. “Ən yaxşı” təcrübələr ifadəsi “yaxşı” təcrübələr ifadəsinin alternativ formasıdır. Bu belə izah olunur ki, burda qey olunan misallar və təcrübələr bütün meyarlara uyğun gəlməyə bilər.

Təcrübələr mənşə və təyinat, inkişaf etməkdə olan və inkişaf etmiş ölkələrin əldə etdikləri təcrübələrdən ibarətdir. Bu təcrübələr miqrasiya prosesinin səmərəli idarə olunması, iqtisadi fəallığın davamlılığı, mənşə və təyinat ölkələrinin inkişafı və əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsi məqsədi ilə nəzərdə tutulan müvafiq ölçüləri özündə əks etdirir hansı ki, bütün bunlar bu sahədə maraqlı olan tərəfdaşlar tərəfindən lazımı sahələrdə tətbiq oluna bilər. Bəzi ölkələrin digərlərinə nisbətən bu təcrübələrdə daha çox adı çəkilir. Bu da həmin ölkələrin əmək miqrasiyası istiqamətində daha uzun və əhatəli təcrübəyə malik olması ilə və ya bu sahədə mövcud olan məlumatlara izah edilir. Əlbətdə ki, bunlar xüsusi ilə seçilmiş

¹¹ Manolo Abella (Asiya), Aderanti Adepoju (Afrika), Augustin Escobar Lataph (Latin Amerika and Karib Hövzəsi), Philip Martin (Şimali Amerika) and Rainer Mynz (Avropa).

təcrübələr toplusudur lakin,, ötürülə bilən təcrübələrin ən mükəməli kimi çıxış edə bilməz. Mükəmməl təcrübələrin siyahısının tərtib edilməsində zaman və məkan faktorları böyük rol oynayır. Təcrübələr seçilərkən onların sərrast quruluşu və səmərəliliyi nəzərə alınmışdır. Müəyyən edilmiş zaman kəsiyinin uzadılması bu təcrübələrin səmərəli olmasından xəbər verir. Bu təcrübələrin aydın şəkildə tərtib olunması əmək miqrasiyası siyasətinin həyata keçirilməsinə və onun digərləri tərəfindən qəbul edilməsinə yardım edə bilər. Bu təcrübələrin bəziləri miqrasiya problemlərinin həlli üçün ən yaxşı yanaşmaları özündə birləşdirir, hansı ki, tam şəkildə tətbiqinə ehtiyac duyulan ölkələrdə istifadə oluna bilər, xüsusilə, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəniyyət sahələrinə daha çox uyğun gəlir.

BƏT-in çərçivə sənədinin prinsiplərinə və quruluşuna uyğun olaraq bu əlavə doqquz paragraf və başlıqdan ibarətdir. Əsasnamənin əsas prinsiplərinin bəndlərində qeyd olunduğu kimi bu əlavədə olan bir çox təcrübələr bir neçə bölməni özündə birləşdirir. Onların paraqraflar üzrə bölüşdürülməsi müvafiq mövzular əsasında aparılmışdır. Hər bir təcrübənin qısa təsviri verilərək onlara müvafiq olan prinsiplərin siyahısı tərtib olunmuş və sonra daha çox məlumat əldə etmək istəyənlər üçün istinad olunan vəsaitlərin siyahısı göstərilmişdir. Təcrübələr üzrə əlavə məlumatlar və bu istiqamətdə yeni ölçülər qəbul edildikdə ofis bu sahədə maraqlı olan tərəflərlə əməkdaşlıq çərçivəsində bu təcrübələrin tərtibatını yeniləşdirməyi nəzərdə tutur

I. Layihəli Əmək

- 1. Fransa:** Fransada mövcud olan birgə inkişaf yanaşması miqrasiya siyasəti ilə əməkçi miqrantların mövcud olduğu mənşə ölkələrinin inkişaf siyasəti arasında bağlılığı təmin edir və bunla yanaşı mənşə və təyinat ölkələri arasında onların dövryyəsinin inkişafına dəstək verir. Bu yanaşma fransız dilli Afrika ölkələrində immiqrasiyanın təzyiqlərinin azaldılmasına xidmət edir (bununla belə hökumətin göstərdiyi dəstəyi miqrantların verdiyi tövhələri artırır). Bənzər proqramlar Almaniyada (Türkiyə ilə), İtaliyada (Senegal ilə) və İspaniyada (Ekvador ilə) həyata keçirilir. Təyinat ölkələri, mənşə ölkələr və bütün əməkçi miqrantlar bu proqramlardan bəhrələnilirlər. Əmək qüvvəsinin ehtiyaclarına cavab vermələri, demoqrafik problemlərin azaldılması və qeyri qanuni miqrasiyanın nəzarətdə saxlanması üçün təyinat ölkələrinə lazımı dəstək verilir: visa əldə etmək imkanlarının genişləndirilməsi, yüksək mükafatlandırılma və öz ölkələrinə geri dönmələri və işçilərin yenidən dövr etmələri üçün mənşə ölkələrinə müvafiq şərait yaradılır: əməkçi miqrantlar işə vəsaitlərlə, kərditlə və sərmayə imkanları ilə təmin olunurlar. **Prinsiplərin 1.1,1.2 maddələrinə baxın**

S. Martin; P. Martin; P. Weil: "Fostering cooperation between source and destination countries", in Migration Information Source, 1 October 2002, adres:

<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=60>;

P. Weil: "Towards a coherent policy of co-development", in International Migration, Vol. 40(3), Special Issue 1/2002, pp. 41-55.

- 2. Yaponiya:** 1989-cu ildə BƏT və Yaponiyanın Əmək Nazirliyi arasında Asiyada Məşğulluğun İnkişafında strateji yanaşmalar (PEP) adlı ölkələr arası birgə layihə

hazırlandı. Layihənin əsas məqsədlərindən biri seçilmiş Asiya ölkəri tərəfindən olan mühacirət təzyiqlərinin azaldılması idi, o ölkələr hansı ki oradan, qeyri qanuni olaraq şərqə Asiyaya xüsusi ilə də Yaponiyaya miqrasiya axını baş verir. Layihənin birinci fazasının icrasına 1989-cu ildə Tayland və Filippində başlandı və 1993-cü ildə əhatə dairəsi dahada genişlənərək Banqladeş və Pakistana qədər uzadıldı. Üçüncü fazanın icrasına 1996-cı ildə Çində başlandı və 2004-cü ildə yekunlaşdırıldı. Layihənin məqsədi seçilmiş ölkələrdə əmək bazarı siyasətinə əsaslanan makro və mikro səviyyələr üzrə problemlərin həllinə yönəlmiş məşğulluq strataegiyasının hazırlanması və təbliğatı idi. Burada əsas diqqət kənd və şəhər yerlərində mövcud olan yoxsullar, işsizlər və tam işsiz olmayanlar üçün layiqli əmək imkanlarının genişləndirilməsinə yönəldilmişdir. Layhə yerli icatimayiyətlə öz fəaliyyətini başlayaraq gəlir əldə etmək üçün az xərc tələb edən sxemlərin tərtibatını həyata keçirdi və bununla yanaşı ictimayiyətə mühacirət etmək üçün müxtəlif seçimlər təklif olundu, QHT-lərə dövlət qurumları ilə əməkdaşlıq üçün yardım göstərildi, və eyni zamanda məşğulluğun yaradılması üçün mikro müdaxilələrin formalaşmasında və həyata keçirilməsində əmək nazirliklərinin səriştə və bacarıqlıqları artırıldı. **Prinsiplərin 1.1, 1.2, 2.2, 2.4, 5.2, 15.8. maddələrinə bax.**

K.J. Lönnroth (1995): "Active labour market policies in laboursending countries: What role in reducing the need for emigration?", in International Migration Papers, No. 5, Geneva, ILO, <http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp05.pdf>;
<http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/japanmb/pep.htm>

- 3. Avropa-Aralıqdənizi ətrafı Əməkdaşlığı:** 1995-ci ildə Avropa-Aralıqdənizi ətrafı konfransında 27 Avropa ölkəsi və cənubi aralıq dənizi ölkələri (Mİsir, İsrail, İordaniya, Mərakeş, Suriya, Ərəb Respublikası, Tunis, Türkiyə və Fələstin muxtariyyəti) arasında regionda sülhün, inkişafın və sabitliyin formalaşması məqsədi ilə qarşılıqlı anlaşma əldə olundu. Azad ticarət zonasının yaradılmasını özündə əks etdirən və birgə fəaliyyətin geniş formalarını nəzərdə tutan Barselona Deklarasiyası və Fəaliyyət Planı 2010-cu ildə Konfrans tərəfindən qəbul edildi. Miqrasiya axınının azalması ilə nəticələnə bilən strategiyalar mənşə ölkələrində olan ticarətin, iqtisadi artımın və məşğulluğun inkişafına dair məsələləri özündə əks etdirir. Ölkələr eyni zamanda öz aralarında mövcud olan qanunvericilik çərşivəsində hüquqi statusa malik olan miqrantlara hüquqların verilməsində və rasizmə, ksnohobiyaya və dozülməz əməllərə qarşı mübarizə aparılmasında birgə anlaşma əldə etdilər. Regional sosial tərəfdaşlar tərəfindən irəli sürülən sosial dialoq üçün nəzərdə tutulmuş əsasnamə prosesin sürətlənməsinə və ötrülə bilən təcrübələrin genişləndirilməsinə yardım edəcəkdir.

Prinsiplərin 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 9.3, 14.12. bəndinə baxın.

http://europa.eu.int/comm/external_relations/euromed/bd.htm;
<http://meria.idc.ac.il/journal/2005/issue2/jv9no2a6.html>

- 4. Məşğulluq üzrə qlobal gündəlik (GEA):** GEA, səlis və əlaqələndirici beynəlxalq strategiyaların hazırlanmasına və iqtisadi, sosial siyasətin əsas tərkib hissəsi olan səmərəli məşğulluq müstəqil şəkildə seçilməsinə dəstək

verən BƏT tərəfindən irəli sürülmüş təşəbbüsdür. Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin davamı kimi GEA səmərəli məşğulluğun formalaşması və yüz millionlarla insanın yaxşı həyat təzi sürməsi üçün müvafiq imkanları araşdırır, o insanlar hansı ki, ya işsizdirlər ya da ki, aldıkları məvacib onları və onların ailə üzvlərini yoxsulluq vəziyyətindən çıxara bilmir. BƏT-in Layiqli Əmək üzrə gündəliyi çərçivəsində fəaliyyət göstərərək GEA inkişaf etməkdə olan ölkələrdə mühacirət təzyiqlərinin azaldılmasına yönəldilmiş milli və beynəlxalq strategiyaların inkişafına dəstək verərək insanların yaşadıkları ölkələrdə iş yerlərinin yaradılması imkanlarını nəzərdə tutan mövcud qlobal strategiyalar üzrə yaranmış problemləri aradan qaldırmağa çalışır. BƏT-in GEA üzrə internet ünvanı məşğulluq sahəsində əldə olunan ən yaxşı təcrübələr haqda məlumatların dünyanın müxtəlif nöqtələrində və tematik ərazilərində yayılmasına xidmət edir. GEA-nın milli səviyyədə həyata keçirilməsi 2004-cü il Beynəlxalq Əmək Konfransının Əməkçi Miqrantlar üçün nəzərdə tutduğu Fəaliyyət Proqramının əsas tərkib hissəsidir. GEA-nın milli səviyyədə tətbiqində Argentina və Qana ölkələrini misal gətirmək olar. Argentinada mövcud olan ciddi iqtisadi və maliyyə böhranına cavab olaraq, BƏT, müəssisələrə, məsləhət xidmətlərinə və bacarıqların inkişaf etdirilməsinə fəaliyyət planı çərçivəsində birbaşa yardım göstərmişdir. Sərişlərin inkişaf etdirilməsi, məşğulluq və səmərəliyin artırılması istiqamətlərində BƏT Qana dövlətini texniki, məsləhət və digər yardım növləri ilə təmin etmişdir.

Prinsiplərin 1.1, 1.2. bəndinə bax.

<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb286/pdf/esp-1.pdf>;
<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb292/pdf/esp-2.pdf>

II.Əmək miqrasiyası üzrə beynəlxalq əməkdaşlığın formaları.

- 5. Malaziya:** Malaziyada yaşayan əməkçi miqrantların statuslarının işıqlandırılması və cəmiyyətə çatdırılması və Malaziya Həmkarlar İttifaqları Konqresi,(MTUC) və onun yerli şöbələri üçün əməkçi miqrantlara həmkarlar tərəfindən göstərilən xidmətlərin yayılması üzrə fəaliyyət proqramının hazırlanması məqsədi ilə 2005-ci ilin Aprel ayında BƏT-in dəstəyi ilə Malaziya Həmkarlar İttifaqları Konqresi Əməkçi Miqrantlar mövzusunda Subregional Konfrans təşkil etmişdir. **Prinsiplərin 2.6, 6.4, 12.5 maddələrinə bax.**

<http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/>;
<http://mtuc.org.my/migran%20workersworkshop05.htm>

- 6. Birləşmiş Krallıq və Portuqaliya:** Birləşmiş Krallığın Həmkarlar İttifaqı Konqresi (TUC) ilə Portuqaliyanın Baş Həmkarlar Konfederasiyası (CGTP-İN) arasında CGTP-in üzvü olan portuqaliyada fəaliyyət göstərən əməkçi miqrantların TUC-nın üzvlüyünə qəbul edilmələri üçün birgə müqavilə imzalamışdır. Portuqal dilində olan məlumat kitabçaları işə götürənlər tərəfindən alçaldıcı əməllərə qarşı necə mübarizə aparılması üzrə əməkçi miqrantları təlimatlandırır. CGTP-İN portuqal işçilər üçün nəzərdə tutulan bənzər müqaviləni Luksemburq, İspaniya və İsveçrə kimi digər, əsas təyinat ölkələrinin həmkarlar ittifaqları ilə də imzalamışdır. **Prinsiplərin 2.6 maddəsinə bax**

- 7. Afrikanın Miqrasiya siyasəti üçün Afrika Birliyinin İlkın Strateji Programı:** Bu proqram birgə prioritetlərə əsaslanaraq əlaqələndirici miqrasiya siyasətinin hazırlanması üçün tərtib olunmuşdur. Bu proqram, əmək miqrasiyası, sərhədlərin idarə edilməsi, qeyri qanuni miqrasiya, miqrantların insan hüquqları, miqrasiya məlumatlarının yığılması və mübadiləsi, miqrasiya və inkişaf (səriştəli mütəxəssislərin emiqrasiyası, pul köçümləri və diasporada olan Afrikalılar), dövlətlər arası əməkdaşlıq, miqrasiya və yoxsulluq, səhiyyə, ətraf mühit, ticarət, gender faktoru, uşaqlar, yeniyetmələr və gənclər kimi əhatəli mövzuları özündə əks etdirir. Bu proqram 2005-ci il Sirta, Liviya Ərəb Cəməhəriyəsində keçirilən Afrika Birliyi ölkələri Başçılarının Sammitində təqdim olunmuşdur. **Prinsiplərin 2.2, 2.1, 3.1, 3.2, 8.1. maddələrinə bax.**

<http://www.africa-union.org/Summit/July%202005/PRC%20Draft%20Rapporteur%20Report.pdf>

- 8. Əmək Miqrasiyası məsələləri üzrə And sənədi:** 2003-cü ildə qəbul edilmiş bu sənəd məşğulluq məqsədi ilə ölkəni tərk edən vətəndaşların rahat və icazəli keçidini və üzv ölkələrdə müvəqqəti yaşamalarını təmin edən əsas sənədlərdəndir. (Boliviya, Peru, Venesuela, Ekvador, Kolumbiya). İcazəli və rahat keçid Andın Ümumi Bazarının mütəmadi olaraq formalaşmasında rol oynayan əsas şərtlərdəndir, hansı ki, 31 Dekabr 2005 ci ildə qüvvəyə minməsi nəzərdə tutulmuşdur. **Prinsiplərin 1.1, 2.3, 5.3, 5.4. maddələrinə bax**

Andean Community General Secretariat:

<http://www.comunidadandina.org/ingles/treaties/dec/D545e.htm>

- 9. Karib Hövzəsi ölkələri İcması və Ümumi Bazar (CARİCOM):** 1989-cu ildə Karib İcmasında olan Antiqua və Barbuda, Baham adaları, Barbados, Beliza,, Dominikan, Qrenada, Quyana, Hayiti, Yamayka, Montserrat, Saint Kitts və Nevis, Saint Lucia, Sayn Vinsent və Qrenadiyans, Suriname, Trinidad və Tabako kimi dövlətlər və ərazilər öz aralarında üzv ölkələrin əhəsinin müstəqil şəkildə gediş gəlişinin təmin edilməsi məqsədi ilə deklorasiya imzaladılar. Univeristet tələbələri, media işçiləri, musiqiçilər, artistlər və idmançılar üçün iş icazələri tədricən aradan qaldırıldı. 2002-ci ildə üzv ölkələr özünüməşğul olan xidmət təhcizatçıları, sahibkarlar, menecerlər, texniki və rəhbər kadrlar, həyat yoldaşları və ailə üzvləri üçün müstəqil olaraq gediş gəlişin müddətini 2005 ci ilin axırına qədər uzatmaq qərarına gəldilər.

Prinsiplərin 2.3, 4.1, 5.2, 5.3, 5.4. maddələrinə bax

D. Fuchs; T. Straubhaar: "Economic integration in the Caribbean: The development towards a common labour market", International Migration Papers, No. 61, pp. 1-7 (Geneva, ILO, 2003), available at www.ilo.org/public/English/protection/migrant/download/imp/imp61e.pdf; <http://www.caricom.org/>

- 10. Mərkəzi Amerika və Miqrasiya üzrə Şimali Amerika Regional Konfransı (Puebla Prosesi):** Puebla prosesi təyinat və mənşə ölkələrində mövcud olan müxtəlif amillərin birgə fəaliyyətini etiraf edərək miqrasiya sahəsində çoxtərəfli yanaşmaya nail olmaq üçün nəzərdə tutulan bir təşəbbüsdür və bu təşəbbüs miqrantların hüquqlarının nə dərəcədə vacib amil olduğunu təzahür edir. Beliziya, Kanada, Kosta Rika, Dominikan Respublikası, Salvador, Qvatemala, Honduras, Meksika, Nikaraqua, Panama və Birləşmiş Ştatlar üzv dövlətlər

hesab olunurlar. Puebla prosesi bütün seminar və konfranslarda miqrantların hüquqlarının müdafiəsini hər zaman ön plana çəkər və iştirakçı ölkələrdə fəaliyyət göstərən vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları arasında olan dialoqu özündə əks etdirir. Lakin, əmək miqrasiyası məsələləri bu prosesin əsas mövzusunə daxil deyil. **Prinsiplərin 2.1, 2.2. maddələrinə bax.**

<http://www.gcim.org>; <http://www.rcmvs.org>

11.Qərbi Afrika Ölkələrinin İqtisadi icması (EKOVAS):1975-ci ildən etibarən insanların üzv dövlətlər arasında sərbəst hərəkət etmələri və onların hüquqi statusla, yaşayış sahəsi ilə və məşğulluqla təmin edilmələri istiqamətində EKOVAS-ın üç protokolu mövcuddur. EKOVAS-a aid olan şəxsiyyət vəsiqələrinin təqdim edilməsi və passportları yoxlayan cihazlar vasitəsilə sərhəd keçid üsullarının müasirləşdirilməsi sərhəddən keçidi daha da asanlaşdırmışdır. Əmək miqrasiyası üzrə məlumat mübadiləsini inkişaf etdirmək və milli qanunvericiliyi müvafiq beynəlxalq standartlara və ECOVAS-ın protokollarına uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə 2005-ci ilin İyul ayında yeddi ölkənin üçtərəfli nümayəndələri ilə EKOVAS katibliyi arasında protokolların tam şəkildə icra olunması üçün qarşılıqlı anlaşma əldə olunmuşdur. Benini, Burkina Faso, KAp Verde, Hambiya, Hana, Qvineya, Qvineya- Bısau, Liberiya, Mali, Niqer, Nigeriya, Seneqal, Siera Leone və Toqo EKOVAS-ın üzv dövlətləri hesab olunurlar. **Prinsiplərin 2.3, 3.2, 4.1, 5.4, 6.2, 9.2, 12.3, 12.9. maddələrinə bax**

<http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/vol18no3/183eca.htm>

12.Avropa İttifaqı(Aİ): Aİ vətəndaşlarının üzv ölkələrdə məskunlaşması və orada işləmək hüququ həm üzv dövlətlər arasında imzalanmış müqavilələrin şərtləri ilə həm də Avropa İqtisadi Cəmiyyətinin, (AİC) daxili bazarı və Aİ-ni formalaşdıran milli qanunvericilik əsasında nizama salınır. 1957-ci il Roma müqaviləsi insanların, malların, xidmətlərin və kapitalın sərbəst şəkildə hərəkətinin və axınının təmin olunmasını nəzərdən keçirdi. Ailə birləşməsi, məşğulluqda bərabər imkanların təmin olunması, iş şəraiti, sosial və vergi üstünlükləri, həmkarlar ittifaqlarına üzv olma hüquqları, peşə təlimi və təhsil kimi digər məsələlərin üzv ölkələrin apardıqları siyasətə uyğunlaşdırılması məqsədi ilə 1968-ci ildə AİC Şurasının 1612./68 sayılı Nizamnaməsi əsasında əmək qüvvələrinin çevikliyinə yönəldilmiş əsas prinsiplər yaradıldı. 1985-ci il Vahid Avropa Aktı sərhədlərin yığıldırılması məsələsini nəzərdən keçirdi və Avropa Cəmiyyətinə üzv ölkələrdən olan işçiləri və onların ailə üzvlərini maddə ilə işlətmək və ya işlə təmin etmək hüququnu verən qanunvericiliyin əsasını qoydu. 1992-ci il Maastrixt müqaviləsindən bəri, peşəkar ixtisasların beynəlxalq mübadiləsi və qarşılıqlı tanınması üçün Avropa Komissiyası, və üzv dövlətlər müxtəlif vasitələr ortaya qoymuşlar. Gələcəkdə demografik göstəricilərin aşağı düşməsinə və İqtisadiyyatın yaşlanmasına nəzərə alaraq 2005-ci ilin yanvar ayında Avropa Komissiyası "İqtisadi miqrasiyanın idarə edilməsində Aİ-nin yanaşması" adlı sənədi şuraya təqdim etmişdir. Bu sənəd AB-nin iqtisadi miqrasiya üzrə qanunvericilik bazasında mövcud olan problemləri və təklif olunan seçimləri özündə əks etdirir və bununla yanaşı. əmək bazarı ehtiyaclarının hər bir dövlətin özü tərəfindən müəyyələşdirildiyini etiraf edir. İcma səviyyəsində miqrasiyanın nizama salınması AB ərazisinə qısa müddətli daxil olma və yaşamaq hüququ ilə məhdudlaşır. Avropa Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının fikrinə görə bu sənəd bütün miqrantların hüquqlarını özündə

aydın əks etdirmir, xüsusi ildə söhbət üçüncü ölkədən olan miqrantların hüquqlarından gedirsə . Yerli işçilər ilə yanaşı əməkçi miqaranların hüquqlarının müdafiəsi və iş şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə, üçüncü ölkədən olan hüquqi statusa malik vətəndaşların AB-nin vətəndaşları kimi əmək şəraitindən bərabər hüquqlu bəhrələnməsi məsələləri və hüquqi status olmayan miqrantların müdafiəsinin bu sənəddə öz əksini tapması təklif olunmuşdur. **Prinsiplərin 2.2, 2.3, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 8.4, 9.3, 9.4, 9.8, 9.12, 12.3, 12.6, 12.9, 14.3, 14.10. maddələrinə bax.**

http://www.europa.eu.int/index_en.htm

13. Cənubi Amerika ölkələrinin umumi bazarı (MERCOSUR): İllik zamanlarda MERCOSUR dörd ölkənin (Argentina, Braziliya, Uruqvay və Paraquvay) sərhədləri arasında əmək qüvvələrinin sərbəst hərəkətini təmin edirdi. 1997-ci ildə imzalanmış Sosial Təminat üzrə Çoxtərəfli Müqavilə hər hansı bir üzv ölkədə xidmət etmiş işçini yerli işçinin malik olduğu hüquq və öhdəliklərlə təmin etdi. 2000-ci ildə imzalanmış müqavilə digər üzv ölkələrdən olan artistlərə, professorlara, alimlərə, idmançılara, jurnalistlərə, peşəkarlara və ixtisaslaşmış texniklərə üzv dövlətdə daimi qalmaq və işləmək hüququnu verdi. Üzv dövlətlərin və digər əlaqədar dövlətlərin (Boliviya və Çili) vətəndaşları üçün imzalanmış Regional Müqavilə (2002-ci il) isatənilən altı üzv ölkənin vətəndaşına yerli vətəndaşla bərabər hüquqa sahib olmaqla digər üzv ölkələrdə daimi qalmaq və iqtisadi fəaliyyətə qoşulmaq hüququnu verir..2004-cü ildə Argentina və daha sonra Braziliya sərhəd ölkələrdən olan hüquqi statusa malik olmayan miqrantların ölkədən deportasiyasının dayandırılması haqda birgə qərar qəbul etmişdir. Bu qərar daha sonra Peru və digər ölkələr tərəfindəndə qəbul olunmuşdur. Bu müqavilənin məntiqi əsası MERCOSUR daxilində inteqrasiya prosesini gücləndirmək və əsas məqsəd kimi üzv dövlətlər arasında malların, xidmətlərin və istehsal meyarlarının sərbəst şəkildə hərəkətini təmin etməkdir. **Prinsiplərin 2.3, 4.1, 5.2, 5.3, 5.4, 9.3, 9.4, 14.4. maddələrinə bax.**

MERCOSUR: *Acuerdo sobre Residencia para Nacionales de los Estados Partes del MERCOSUR, Bolivia y Chile, el 6 de diciembre de 2002*, available at

<http://www.cpcmercosur.gov.ar/leyes/ley25903.htm>;

www.iadb.org/intal/tratados/mercosur.htm;

E. Texidy et al.: *International Migration Papers*, No. 63 "Migraciones laborales en Sudamérica: el MERCOSUR ampliado

(Geneva, ILO, 2003) and E. Geronimi *International Migration*

Papers, No. 70 "Admisiyn, contrataciyn y protecciyn de trabajadores migrantes" (Geneva, ILO, 2004), available at

<http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/publ/imp-list.htm>

14. Miqrasiya üzrə Cənubi Amerika Konfransı (Lima Prosesi): Argentina, Boliviya, Braziliya, Kolumbiya, Çili, Ekvador, Paraquvay, Peru, Uruqvay və Venesuela Boliviya Respublikası Lima Prosesində iştirak edən dövlətlərdir. Quito Bəyannaməsində üzv dövlətlər öz aralarında miqrant və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsini təmin etmək, regionlardan olan miqrant axınının idara edilməsini gücləndirmək, milli və ikitərəfli nizamnamələrin hazırlanması, xaricdə yaşayan vətəndaşlarla əlaqələrin qurulması, şəbəkələrin gücləndirilməsi və pul köçürmələrinin ən təhlükəsiz və sərfəli növlərini

müəyənləşdirmək, iş yerlərində miqrantların inteqrasiyasını təmin etmək, və qanunverciliyi, miqrasiya məlumatlarını və inzibati fəaliyyət sistemlərini uyğunlaşdırmaq və əlaqələndirmək, miqrasiya prosesinə yönəldilmiş proqramları və strategiyaları müəyyən etmək və əlaqələndirmək məqsədi ilə qarşılıqlı anlaşma imzaladılar. **Prinsiplərin 2.1, 2.2, 2.7, 3.2, 3.4, 8.1, 11.8, 15.3, 15.6, 15.10. maddələrinə bax.**

<http://www.gcim.org>

15. Bern Təşəbbüsü: Bu təşəbbüs, İsveçrə Hökuməti ilə Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının katibliyi qismində fəaliyyət göstərən Miqrasiya Siyasəti və Tədqiqatı İdarəsi arasında 2001-ci ildə Miqrasiya üzrə Beynəlxalq Simposiumda qəbul edilmişdir. Bu təşəbbüs miqrasiyanın bütün növlərini əhatə edən ölkə daxili məsləhətləşmə prosesidir. Miqrasiyanın İdarə edilməsi üzrə Beynəlxalq Gündəliyin (2004, Dekabr) və Bern Təşəbbüsünün əldə etdiyi dörd illik nəticələr miqrasiyanın idarə edilməsi üzrə səmərəli ölçülərin qəbul edilməsində hökumətə yardım göstərir. Bu təşəbbüs qlobal, regional və milli səviyyədə dialoqun, əməkdaşlığın və səriştələrin inkişaf etməsini təmin edir. **Prinsiplərin 2.1, 2.2 maddələrinə bax.**

<http://www.bfm.admin.ch/index.php?id=226&L=3>

16. İsveçrə Miqrasiya Qrupu (İMQ): Əlaqələndirməni və qarşılıqlı tamamlamaları yüksəltmək məqsədi ilə təşkilatlar arasında strateji əlaqələrin gücləndirilməsinin vacibliyini etiraf edərək, BƏT, BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komisarlığı, BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komisarlığı, BMT-nin Ticarət və İnkişaf Konfransı, BMT-nin Cinayətkarlığa və Narkotiklərə qarşı Ofisi və Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı kimi miqrasiya sahəsində mandatı olan beynəlxalq təşkilatlar 2003-cü ildə birləşərək İsveçrə Miqrasiya Qrupu adlı qeyri formal qrup yaratdılar. İMQ-nin əsas məqsədi miqrasiya ilə əlaqəli olan müvafiq vasitələrin və hüquqi normaların tətbiq edilməsi üçün birgə fəaliyyət göstərərək miqrasiyanın səmərəli idarə edilməsini təmin etmək və miqrasiya sahəsində hal hazırda və gələcəkdə mövcud olan problemlərə qarşı beynəlxalq ictimaiyyətin səmərəli təsirini artırmaq məqsədi ilə aydın, nizamlı və güclü idarəçiliyi təşkil etməkdir. İMQ ona görə özünəməxsus bir əhəmiyyət kəsb edir ki bu təşkilat bütün agentliklərin başçılarını özündə birləşdirir. **Prinsiplərin 2.1, 2.2, 2.7, 8.1. maddələrinə bax.**

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/exrel/partners/gmg.htm>

17. Beynəlxalq Miqrasiya üzrə Qlobal Komisiya (BMQK): BMQK 2003-cü ildə Braziliya, Mərakeş və Fillipin hökumətləri ilə birgə İsveç və İsveçrə dövlətləri tərəfindən yaradılmışdır. Əsas məqsəd miqrasiya problemlərinə qarşı səlis, dolğun və qlobal təsirin formalaşdırılmasıdır. Bu komisiyanın mandatı əsasən beynəlxalq miqrasiyanın qlobal gündəlikdə yer tutmasını təmin etmək, miqrasiya siyasətində olan boşluqları analiz etmək, digər problemlərlə olan əlaqələrini yoxlamaq və bu sahədə olan tövsiyələri BMT-nin Baş Katibinə, hökumətlərə və digər əlaqəli qurumlara çatdırmaqdan ibarətdir. Bundan əlavə BMQK müxtəlif analiz və tədqiqatlar həyata keçirmiş, müvafiq qurumlarla məsləhətləşmələr aparmış, dünyanın müxtəlif regionalında regional

müzakirələr təşkil etmiş və məlumat yayımını həyata keçirmişdir. Komissiyanın yekun hesabatı 2005-ci ilin Oktyabr ayında BMT-nin Baş Katibinə təqdim edilmişdir. **Prinsiplərin 2.1, 2.2. maddələrinə bax.**

<http://www.gcim.org>

18. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT): İqtisadi inteqrasiya təşəbbüsü əsasında subregionda maraqlı tərəflərin bir araya gəlməsi məqsədi ilə BƏT 1999-cu ildən bəri əmək miqrasiyası üzrə ardıcıl bir neçə regional üçtərəfli məsləhətləşmələr təşkil etmişdir. Bu seminarlar, bacarıqların inkişaf etdirilməsində və diqqətin üçtərəfli siyasətə yönəldilməsində böyük rol oynamışdır. Əmək nazirliklərinin yüksək rütbəli şəxsləri, həmkarlar ittifaqlarının sədrləri və sahibkarlar konfederasiyasının nümayəndələri bu seminarların iştirakçıları arasında olmuşdur. Təlim metodologiyasından istifadə edərək iştirakçıları arasında dialoq və əməkdaşlıq təmin edilir və bununla yanaşı, bu tədbirlər əmək miqrasiyası sahəsində həm qeyri formal həm də formal üçtərəfli regional əməkdaşlığı formalaşdırır və gücləndirir. Müəyyən halarda onlar regional mexanizmlər və ya mövcud proqramlar çərçivəsində siyasi təşəbbüsün formalaşması üçün xüsusi təkliflər paketi hazırlayırlar. Məsləhətləşmələr əsasən Port Luisdə Hind Okeanı Ölkələri üçün, Mavritaniyada (2000), Mərkəzi Asiya Ölkələri üçün Düşəmbə, Tadjikistanda (2001), Cənubi Afrika İnkişaf İcması üçün Pretoriyada (2002), Mərkəzi Afrika Ölkələri üçün Duala, Kamerunda (2003), Şərqi Afrika İcması üçün Aruşada (2004), Məğrib ölkələri üçün Əlcəzairdə (2005) və Qərbi Afrika ölkələri üçün Dakarda təşkil olunmuşdur. Axırncı üç seminar BƏT-in AB tərəfindən dəstəklədiyi “ Avropa-Aralıq dənizi regionunda, Şərqi Afrikada və Qərbi Afrikada Miqrasiya İnkişaf Vasitəsi kimi” adlı layihəsi tərəfindən təşkil olunmuşdur. **Prinsiplərin 2.1, 2.2, 2.7, 6.2. maddələrinə bax.**

<http://migration-africa.itcilo.org>

19. Beynəlxalq Miqrasiya Siyasəti Proqramı (BMSP): Beynəlxalq Miqrasiya Siyasəti Proqramı hökumətlər arasındakı dialoqun nizamlanmasına və miqrasiya sahəsində potensialın artırılmasına yönəldilmiş, BƏT, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, BMT-nin Əhali Fondu, BMT-nin Təlim və Tədqiqat İnstitutu tərəfindən birgə məaliyələşən, qlobal təşkilatlar arasındakı bir proqramdır. 1998-ci ildən 2003-cü ilə qədər BMSP-nin fəaliyyətindən 115 ölkədən olan 800-ə qədər yüksək və orta rütbəli hökumət nümayəndələri faydalanmışdır. BMSP-nin təlim və dialoqlar üzrə tərtib etdiyi dəqiq metodologiyalar miqrasiya sahəsində olan iştirakçıları bir araya gətirir, hansı ki, o iştirakçıları mənşə, təyinat və transit ölkələrdə miqrasiya və insan yerdəyişmələri sahəsində oxşar problemlərlə üzləşiblər. Bu məsləhətləşmələrə Əmək Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi və Ədliyyə Nazirliyi kimi aidiyyəti olan nazirliklər cəlb olunur. Həmçinin sosial tərədaşların, akademik institutların və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri də BMSP-nin apardığı məsləhətləşmələrə cəlb olunurlar. **Prinsiplərin 2.1, 2.2, 2.7, 6.2. prinsiplərə bax**

<http://www.impprog.ch/>

20. Beynəlxalq Həmkarlar Şəbəkəsi (BHS): Peşəkar xidmət sahələrini əhatə edən Beynəlxalq Həmkarlar Şəbəkəsi bir ölkədən digərinə səfər edən miqrantların hüquqlarını qorumaq və onlara yardım göstərmək məqsədilə onları şəxsiyyə vəsiqələri ilə təmin edir. Öz ölkəsində həmkarların üzvü olan şəxslər

təyinat ölkəsində BHŞ-nin üzvü olaraq yerli əlaqə siyahısı, iş şəraiti, bank istemi, vergilər, yaşayış sahələri, məktəblər, səhiyyə xidmətləri, təqaüdlər və digər güzəştlər haqda məlumatları əldə edə bilirlər. Üzvlərə əmək məsələləri, qanunlar və kollektiv müqavilələr üzrə məsləhət verilməklə yanaşı işə götürənlə mübahisə zamanı onlara hüquqi yardım göstərilir. BHŞ-nin vəsiqəsinə sahib olan şəxslər üçün təlim imkanları da mövcuddur. BHŞ öz internet saytında müxtəlif dillərdə mövcud olan. “Xaricdə İş” adlı bukletlərin paylanmasını təşkil edir. **2.6, 10.8, 10.11, 12.1, 12.5, 14.3. prinsiplərə bax.**

<http://www.union-network.org>

III. Qlobal Bilik Bazası

21. Avstraliya: Büro aylıq olaraq miqrasiya məsələlərini özündə əks etdirən əmək qüvvəsi müayinəsini həyata keçirir. Miqrantlar arasında vaxtaşırı əlavə sorğular aparılır. İmmiqrasiya, müxtəlif mədəniyyətlər və yerli əhali məsələləri ilə məşğul olan nazirliklə. mütəmadi olaraq müştəri xidmətləri sistemi bazasından istifadə edərək qaydaların pozulması, qalma müddəti və vizanın alınması üçün mövcud tariflər ilə yanaşı Avstraliyaya digər ölkələrdən daxil olan işçilərin statistikasını və onların hansı sənaye növündə işlədikləri barədə məlumatları özündə əks etdirən hesabat hazırlayırlar. Eyni zamanda nazirlik bir sıra sorğular apararaq miqrantların əmək bazarı sahəsində olan təcrübələrini izləyir. Avstraliyaya İmmiqrasiya edənlərin Linqitudinal Sorğusu (LSIA), Vizaya sahib olan və Müəyyən Sahələr tərəfindən məaliyyətləşən səriştəli işçilərin müayinəsi (SDAS), və daimi yaşayış statusu almış xarici tələbələrin müayinəsi aparılan sorğular arasındadır. **Prinsiplərin 3.1. maddəsinə bax.**

<http://www.abs.gov.au/>

22. Kosta Rika: Doğulduğu ölkə, ölkəyə gəldiyi il və beş il öncə yaşadığı yer kimi sualları özündə əks etdirən çox sahəli ev təsərfəti sorğusu Səttistika və Əhalinin Siyahıya Aalınması üzrə Milli İnstitut tərəfindən illik olaraq, həyata keçirilir. Pul köçürmələrinə dair suallarda bu sorğuda öz əksini tapır. **Prinsiplərin 3.1 maddəsinə bax**

<http://www.inec.go.cr/>

23. İrlandiya: İrlandiya vətəndaşlığı və milliyəti, doğulduğu yer və İrlandiyada yaşamağa başladığı il kimi suallardan ibarət olan Milli Ev Təsərfəti Sorğusu rüblük olaraq Mərkəzi Statistika Ofisi tərəfindən həyata keçirilir. Mühacirət edilən ölkə və ölkəyə daxil olma vaxtı kimi suallarla yanaşı İrlandiya vətəndaşlarının xarici ölkəyə mühacirətinə dair suallar bu sorğuda öz əksini tapmışdır. **Prinsiplərin 3.1 maddəsinə bax**

<http://www.cso.ie/>

24. Portuqaliya: Doğuldu ölkə və miqrantların vətəndaşlığı kimi sualları özündə birləşdirən Məşğulluğa dair Sorğu Portuqaliyanın Milli Statistika İnstitutu tərəfindən həyata keçirilmişdir. Bununla yanaşı Miqrasiyaya dair suallardan ibarət olan əlavə sorğular həyata keçirilir. **Prinsiplərin 3.1 maddəsinə bax**

<http://www.ine.pt/>

25. BƏT : Poçt vasitəsi ilə göndərilən sorğu anketləri əsasında əmək miqrasiyası sahəsində əldə olunan 86 ölkənin statistik bazasını özündə birləşdirən Beynəlxalq Əmək Miqrasiyasının Məlumat Bazası Beynəlxalq Miqrasiya Proqramı tərəfindən qorunub saxlanılır. AVROSTAT- dan əlavə məlumat bazası bir neçə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əhatə edir. Miqrasiya üzrə məlumat bazasının yığılması məqsədi ilə müvafiq tövsiyələr və vəsaitlər BƏT tərəfindən işlənilib hazırlanmışdır və məlumat bazasının yığılmasında BƏT ölkələri texniki dəstəklə təmin edir. BƏT-in NATLEKS məlumat bazası yerli əmək qüvvələrini, sosial təminatı və insan hüquqları üzrə müvafiq qanunvericiliyi əhatə edən 55 000 artıq olan yazıdan ibarətdir. NATLEKS yazıları mövcud qanunvericilikdən olan çıxarışın qısa şəkildə izahını verərək əməkçi miqrantlara dair mövzu ilə yanaşı əsas sözlərdən və tematik kateqoriyalardan ibarət olan sitatlarla təhciz olunmuşdur. **3.2, 3.3. prinsiplərə bax.**

<http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/ilmdb/index.htm>;
www.ilo.org

26. Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF): BVF miqrantların qlobal miqyasda pul köçürmələri üzrə məlumatları özündə əks etdirən əsas mənbələrdəndir. Onun əsas nəşrlərindən olan İllik Ödəniş Statistikası Balansı adlı kitabı pul köçürmələri üzrə milli məlumat bazasını özündə əks etdirir. **Prinsiplərin 3.1, 3.2. maddələrinə bax.**

<http://www.imf.org/>

27. Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (BMqT): 2000-ci ildən bəri BMqT-I beynəlxalq miqrasiya sahəsində olan ən son tendensiyalar üzrə məlumatları əhatə edən Ümumdünya Miqrasiya Hesabatını nəşr edir və bu hesabat regionalrın aydın xülasəsi ilə yanaşı regionların ümumi vəziyyəti üzrə məlumatı özündə əks etdirir. Hər buraxılan nəşr müəyyən mövzuya həsr olunur, 2005-ci ildə çap olunan 3-cü nəşr beynəlxalq miqrasiyada xərclər və mənfəət mövzusunda hərs olunmuşdur. **Prinsiplərin 3.2, 3.3. maddələrinə bax.**

<http://www.iom.int/iomwebsite/Publication/ServletSearchPublication?event=detail&id=4171>

28. Miqrasiya üzrə Məlumat Mənbəyi (MİS): Miqrasiya üzrə Məlumat Mənbəyinin tərtibatçısı olan Miqrasiya Siyasəti İnstitutu Vaşinqton şəhərində yerləşən özəl təşkilatdır. Federal Kolumbiya Dairəsinin internet portalı kəmiyyət və keyfiyyət baxımından güclü olan məlumat bazasını özündə birləşdirir. Bu portal miqrasiya məsələləri üzrə yığılan məlumat bazasını və miqrasiya sahəsində problemlərin inkişaf perspektivlərini özündə əks etdirir. Portalın əsas məqsədi tədqiqatçıları, siyasətçiləri, jurnalistləri və digər müxtəlif qrupları məlumatla təmin etməkdir. **Prinsiplərin 3.2, 3.3. maddələrinə bax.**

<http://www.migrationinformation.org/>

29. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (OECD): İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı miqrasiya üzərində daimi nəzarət sistemi vasitəsilə miqrasiya

üzrə məlumat bazası yığımını həyata keçirir. Bu məlumat bazası OECD katibliyinin üzv ölkələrdə təyin etdikləri milli korrespondentlərin verdiyi məlumatlara əsaslanır. Bu məlumat bazası illik olaraq “Beynəlxalq Miqrasiya sahəsində Tendensiyalar , *SOPEMI* “ hesabında nəşr olunur. Regionlarda və ölkələrdə olan tendensiyaları özündə əks etdirən bu hesabat OECD-nin üzv ölkələrində aparıcı məlumat nəşrlərindən biridir. Hesabat həmçinin miqrasiyanın seçilmiş mövzularının dərin təhlilini özündə əks etdirir. **Prinsiplərin 3.2, 3.3. maddələrinə bax.**

- <http://www.oecd.org/>; OECD, 2005. *Trends in international migration*
– *SOPEMI*, 2004 edition (Paris, OECD).

30. Avropa İcmasının Statistika Ofisi (EUROSTAT): Avropa Komissiyasının statistik bölməsi kimi fəaliyyət göstərən EUROSTAT, Avropa İqtisadi Komissiyası, Avropa Şurası, BƏT və BMT-nin statistika şöbəsi ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində sorğu anketləri vasitəsi ilə Aİ Üzv Ölkələrində miqrasiya və sığınacaq üzrə statistik məlumatların yığımını həyata keçirir. Göstərilən birgə səylər üzv ölkələrin bu sahədə hesabat təqdimatı yükünü dahada asanlaşdırır. Miqrantların axınının miqdarı və vətəndaşlığı kimi suallar sorğu anketində öz əksini tapır. Əldə olunan məlumat bazasının digər təşkilatlara və ölkələrə çatdırılması, nəşrlər və onlayn məlumat bazaları vasitəsilə həyata keçirilir. EUROSTAT-ın əsas məqsədi statistika üzrə qanunvericiliyə əlavə olunmuş fəaliyyət planının icrası vasitəsi ilə miqrasiya sahəsində icma üzrə statistik məlumatların yığımının və analizinin standartlaşdırılmasıdır. **Prinsiplərin 3.1, 3.2. maddələrinə bax.**

- <http://epp.eurostat.cec.eu.int>;
<http://www.unece.org/stats/documents/2005/03/migration/wp.23.e.pdf>;
<http://www.un.org/esa/population/publications/migcoord2002/eurostat.pdf>

31. YUNESKO-nun Miqrasiya Tədqiqat İnstitutunun Məlumat Bazası: 2002-ci ilin fevral ayında təsis olunmuş bu baza 77 ölkədən olan 300-ə qədər tədqiqat və təlim institutları barədə məlumatları özündə birləşdirir. Bu baza həmçinin miqrasiya sahəsində 86 dövrü nəşrlər haqda mövcud olan məlumatları özündə əks etdirir. Məlumatlar əsasən YUNESKONUN, DARE sosial elmlər üzrə məlumat bazasından daxil olur və rəsmi internet saytları, illik hesabatlar və vaxtaşırı nəşrlər kimi etibarlı mənbələr vasitəsi ilə əldə olunur. **Prinsiplərin 3.2, 3.3, 3.5 maddələrinə bax.**

<http://databases.unesco.org/migration/MIGWEBintro.shtml>

32. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı: BMT-nin statistika şöbəsi ölkələrə məlumat bazasının yığılmasına yardım etmək məqsədi ilə vəsaitlər və tövsiyələr nəşr etdirir. Beynəlxalq Miqrasiya üzrə Tövsiyələrin sonuncu yenidən baxılmış forması, “ Beynəlxalq Miqrasiya Statistikası üzrə Tövsiyələr- Yenidən baxılmış” 1998-ci ildə nəşr olunmuşdur. BMT-nin Statistika Şöbəsi ölkələrdən beynəlxalq miqrasiya axını və sayı üzrə rəsmi yerli məlumatları toplayaraq, onları illik Demografiy kitabında nəşr edir. Eyni zamanda BMT-nin statistika şöbəsi məlumatların yığılıb bir ara gətirilməsində və BMT-nin tövsiyələri əsasında statistika işçilərinə təlimlərin keçirilməsində ölkələrə texniki yardım göstərir. BMT-nin Əhali Şöbəsi beynəlxalq miqrantların global sayının heablanması ilə yanaşı müxtəlif tədqiqatlar həyata keçirir və müntəzəm olaraq miqrasiya siyasəti

və miqrasiya tendensiyaları üzrə sorğulardan əldə olunmuş nəticələri nəşr etdirir. 2002-ci ildə çap olunmuş Beynəlxalq Miqrasiya Hesabatı 228 ölkənin məlumat bazasının əhatə edərək beynəlxalq miqrantların sayının hesablanması əsas mənbə kimi istifadə olunur. Eyni zamanda BMT-nin Əhali Şöbəsi miqrasiya üzrə məlumatların yığılmasında və analizində iştirak edən əsas beynəlxalq agentliklərin bir ara gəlidiyi BMT-nin illik Əlaqləndirmə Görüşünü təşkil edir. **Prinsiplərin 3.1, 3.2, 3.3, 3.4. maddələrinə bax.**

<http://www.unstats.un.org>;

UNSD, *International migration statistics: Current activities of the United Nations Statistics Division*; UNECE/Eurostat Seminar on Migration Statistics (Geneva, 21-23 March 2005);

<http://www.unece.org/stats/documents/2005/03/migration/wp.17.e.pdf>; <http://www.un.org/esa/population/unpop.htm>

33. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Latin Amerikasası və Karib hövzəsi iqtisadi komissiyası (LAKİQ):

LAKİQ, Latin Amerikasası və Karib Hövzəsi Demografiya Mərkəzi (LAKDM), doğulduğu yer, ölkəyə gəldiyi vaxt və beş il öncəki yaşadığı yer üzrə məlumatların yığılmasını regionda olan ölkələrə təkidlə tövsiyyə edir. LAKİQ/LAKDM-in əsas proqramlarından biri, əhəlinin siyahıya alınması nəticəsində əldə olunmuş miqrantların səciyyəvi xüsusiyyətləri üzrə məlumat bazasının qurulması məqsədi ilə 1970-ci ildə icrasına başladığı Latin Amerikasasında Beynəlxalq Miqrasiyanın Öyrənilməsi (LABMÖ) üzrə tədqiqat layihəsidir. Yaşadıqları ölkədən kənarında doğulma, cinsi, yaşı, gəlmə tarixi, ailə vəziyyəti, təhsil səviyyəsi, iqtisadi xüsusiyyətləri və qadın başına düşən uşaqların sayı kimi məlumatlar LABMÖ-nün məlumat bazasında öz əksini tapmışdır. Bu yaxınlarda LAKİQ/LAKDM mənsə və təyinat ölkələrində miqrantların səciyyəvi xüsusiyyətlərinə əhəmiyyət verərək Andean Cəmiyyəti ölkələrində beynəlxalq miqrasiya modellərini və tendensiyalarını öyrənən Sistem yaratmışdır. **Prinsiplərin 3.1, 3.2, 3.3, 3.4. maddələrinə bax.**

<http://www.eclac.cl>

34. Dünya Bankı: Dünya Bankı, öz Ümumdünya İnkişaf Göstəriciləri (WDI) və Qlobal Məaliyyə və Ümumdünya İnkişaf (GDF) kimi hesabatlarında pul köçürmələrinə dair məlumatların yayılmasını həyata keçirir. Dünya Bankının hər iki hesabatı daha çox ölkələri əhatə edərək Beynəlxalq Valyuta Fondunun ödənişlər üzrə məlumat bazasına əsaslanır,. GDF, BVF və WDI-ya nisbətən pul köçürmələri məsələlərini (miqrantların köçürdükleri pulun məbləği, işçilərə və miqrantlara ödənilən kompensasiyalar) daha geniş araşdırır. **Prinsiplərin 3.1, 3.2. maddələrinə bax.**

<http://www.worldbank.org/>

IV. Əmək miqrasiyasının səmərəli idarə edilməsi

(i) Miqrasiyanın idarə edilməsi siyasəti

35. Kanada: Səriştəli əmək qüvvəsinə olan tələbatın uzun müddətli təminatı məqsədi ilə Kanadanın qəbul siyasəti səriştəli işçilər, tacirlər və peşəkarlar üçün qəbul üsullarını nəzərdən keçirərək yaş, təhsil, İngilis və ya Fransız dilində danışmaq bacarığı üzrə balların təltif olunması kimi meyarlara əsaslanır. **Prinsiplərin 4.1, 4.10, 5.1, 5.2. maddələrinə bax.**

<http://www.cic.gc.ca>; www.hrhc-drhc.gc.ca; www.canlii.org;
ILO migration survey 2003: Country summaries/Encuesta de la OIT sobre migraciones, 2003: Resúmenes por países/Enquête de l'OIT sur les migrations, 2003: Résumés par pays (Geneva, ILO, 2004).

36. Yeni Zelandiya: İş təklifi almış və ya səriştəli və iş təcrübəsi olan peşəkar işçilərin əmək qüvvələrinin çatışmadığı yerlərə mühacirəti təqdire layiq hesab olunur. . Miqrantların daimi yaşayış yenirə uyğunlaşması məqsədi ilə hökumət miqrantların əmək haqqından tutulan vəsait hesabına onları məskunlaşmaya dair məlumat toplusu ilə təmin edir. Toplu yaşayış yerləri, səhiyyə, iş, biznes, hökumət qanunlar, uyğunlaşma üzrə məlumatlarla yanaşı bank sistemi, nəqliyyat növləri, qnunvericilik və ölkənin tarixi kimi məlumatları özündə əks etdirir. Əməkçi miqrantlar üçün hökumətin internet saytı və qaynar xətti mövcuddur. Əmək hüquqlarına dair məlumatlar əmək idarələri tərəfindən müxtəlif dillərdə çap olunur. Eyni zamanda burada əmək miqrasiyası siyasəti üzrə üçtərəfli məsləhət şurası fəaliyyət göstərir. Miqrasiya xidmətinin daimi yaşayış yeri üzrə şöbəsi tərəfindən miqrantların ölkədə yerləşdirilməsinə yardım göstərən bütün təşkilatlara və müəssisələrə maddi yardım göstərilir. Bi xidmətlər miqrantları onların hüquqları, sosial xidmətlər və müavinətlər üzrə məlumatla təmin edir. Eyni zamanda miqrant işçilər üçün ingilis dili kursları fəaliyyət göstərir. **Prinsiplərin 4.1, 4.2, 4.8, 4.10, 5.1, 5.2, 6.1, 6.3, 6.4, 7.1, 10.8, 12.1, 14.5, 14.7. maddələrinə bax.**

<http://www.immigration.govt.nz>; *ILO migration survey 2003: Country summaries* (Geneva, ILO, 2004).

37. Filippin: Filippinin, müvəqqəti əmək miqrasiyasını, işçilərin müdafiəsini və pul köçürmələrinin müsbət təsirin artırılmasını nəzərdə tutan məşğulluq yönümlü mühacirət siyasəti mövcuddur. Hökumət əmək bazarının tələblərini müəyyənləşdirir və xarici işəgötürənlər, məşğulluq agentlikləri və hökumətlər arasındakı ikitərəfli müqavilələr vasitəsi ilə planlı şəkildə əmək qüvvəsinin təklifini təşkil edir. Filippinin xarici ölkələrdə işə düzəltmə Administrasiyası əmək miqrasiyası inzibatçılığında məsulliyət daşıyan Əmək və Məşğulluq İdarəsinin ixtisaslaşmış agentliyidir. Bu agentlik özəl və Filippində yerləşən işə düzəltmə agentliklərini lisenziya ilə təmin edir, o agentliklər hansı ki, xaricdə iş axtaran işçilər ilə hüquqi əsaslı əmək müqavilələri bağlamağa məcburdurlar. Filippinin xarici ölkələrdə işə düzəltmə Administrasiyası bu müqavilələri təsdiq edir, qanun pozuntularını araşdırır və işə düzəltmə qaydalarını pozanlara qarşı iddia qaldırır. Bununla belə Filippində işçilərin hamiləlik və VİÇ/SPİD testlərindən keçmələrinin tələb olunması üçün məşğulluq agentliklərinə icazə verilir. Agentlik mühacirət siyasətini formalaşdırır, insan alverinə qarşı təbliğat aparır, ölkəni tərk etməmişə qədər insanları məlumatlandırır, xarici ölkədə əmək hüquqlarının pozulmasına dair məsələlərə baxır və təyinat ölkəsində öz vətəndaşlarına yardım göstərir. Hökumət zorakılıq halları zamanı əmək qüvvələrindən istismarı dayandıra və ya ləğv edə bilər. Rəsmi kanallardan istifadə edən əməkçi miqrantlar, ölkəni tərk etməmişə qədər xaricdə mövcud olan sosial və iş şəraiti üzrə təlimlə, həyat sığortası və sosial pensiya. tibbi sığorta ilə yanaşı miqrantlar və onların ailə üzvləri üçün təhsil imkanları ilə təmin edilirlər. Onlar eyni zamanda borc əldə etmək üçün mövcud şərtlərə üzrə məlumatla təmin edilirlər. Banklarda vəsaitlərin saxlanması üçün beynəlxalq hesabların açılması məqsədi ilə və pul köçürmələri zamanı az xərc ödəmələri

üçün əməkçi miqrantlar xüsusi şəxsiyyət vəsiqələri ilə təmin edirlər. Geri dönmüş əməkçi miqrantları ruhlandırmaq məqsədi ilə onlara biznes kapitalı əldə etmək üçün güzəştli tariflərlə kreditlər verilir və maddi yardım məqsədi ilə təqaüd əldə etmək hüququ ilə təmin edirlər. **Prinsiplərin 2.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.8, 4.10, 10.1, 10.3, 10.4, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.7, 11.8, 12.1, 12.10, 15.4, 15.5, 15.6, 15.8. maddələrinə bax.**

<http://www.poea.gov.ph>

38. İspaniya: İspaniyada əmək miqrasiyası üzrə qanunvericilikdə və siyasətdə sosial tərəfdaşların iştirakının təmin edilməsi üçün üç formal struktur formalaşmışdır: Mühacirlərin Sosial Uyğunlaşması Forumu, Mühacirət məsələləri üzrə Nazirlər arası Komisiya və yerli icra komissiyaları. Bundan əlavə Əmək Nazirliyinin Əmək Miqrasiyası Administrasiyası və dövlət katibliyi kimi qurumlar bu istiqamətdə fəaliyyət göstərirlər. 2000-ci ildə Xairici Vətəndaşların Əlaqələndirilməsi və İspaniyaya (Plan Greco) Mühacirətin Nizama salınması üzrə Qlobal Proqram Çərçivəsində yaradılmış bu katiblik onların iqtisadi artıma verdiyi tövhələri nəzərə alaraq miqrant icmaların inteqrasiyasını təmin etməklə yanaşı miqrasiyanın idarə olunması üzrə fəaliyyəti əlaqələndirir. Bu katibliyin başçısı həm vətəndaşlığı olmayanlara qarşı hökumətin münasibətinin qiymətləndirilməsini aparan İmmiqrasiya üzrə Nazirlər arası Komissiyanın həm də hökumətin istənilən səviyyəsində immiqrasiya məsələlərinə nəzarət edən İmmiqrasiya Siyasəti üzrə Ali Şuranın aparıcı üzvüdür. **Prinsiplərin 4.6, 4.8, 6.1, 6.3, 6.4, 14.5, 14.9. maddələrinə bax.**

N. Ortega Pirez: *Spain: Forging an immigration policy*, Migration Information Source, 2003, available at www.migrationinformation.org;
<http://www.mtas.es/migraciones/>;
ILO migration survey 2003: Country summaries (Geneva, ILO, 2004).

39. Birləşmiş Krallıq: Yüksək Səriştəli Miqrantlar üçün nəzərdə tutulan Proqram səriştəli miqrantlara hətta onlara iş təklifi olunmadıqda belə məşğulluq və ya özünü məşğulluq məqsədi ilə ölkəyə daxil olmağa icazə verir. Ərizə ilə müraciət edən 28 yaşdan aşağı və ya yuxarı olan şəxslərin qiymətləndirilməsi bal sistemi ilə aparılır. Krallıqda iş vizası əldə etməklə yanaşı 4 ilin tamamında daimi yaşayış statusu ilə bağlı ərizə verilə bilər. **Prinsiplərin 4.1, 14.4. maddələrinə bax.**

<http://www.ind.homeoffice.gov.uk>

(ii) Qanuni əmək miqrasiyası üçün imkanların genişləndirilməsi

40. Avstraliya: Avstraliyaya məşğulluq məqsədi ilə mühacirət etmək istəyən şəxslər Avstraliyanın Miqrasiya Proqramı çərçivəsində müvəqqəti və ya daimi asaslara ərizə təqdim edə bilərlər. Avstraliyada yaşayan qohumları tərəfindən məaliyyətləşdirilən şəxslər istisna olmaqla, daimi yaşayış vizası üçün ərizə təqdim edən şəxslərin qiymətləndirilməsi səriştələr, yaş, İngilis dili, iş təcürəsi və miqrasiya sahəsində tələb olunan iş yerlərinin siyahısı üzrə nəzərdə tutulan bal sistemi ilə aparılır. Müvəqqəti əsaslar Avstraliyanın yerli işçi qüvvələri tərəfindən bu və ya digər hallarda doldurulması mümkün olmayan təqdirdə müəssisələrə səriştəli mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulmuş boş iş yerlərini doldurmaq məqsədi ilə xarici işçi qüvvələrin Avstraliyaya gətirilməsini məaliyyətləşdirməyə

icazə verir. Bu vəzifələr minimum səriştə və əmək haqqı səviyyəsinə cavab verməlidir və ərizə təqdim edən şəxslər bu vəzifəyə uyğun səriştə və bacarıqlara malik olduqlarını nümayiş etdirməlidir. Avstariyada təhsli almış şəxslər daimi yaşayış statusuna malik olmaq üçün ərizə təqdim edə bilərlər. Sahibkarın səriştəli mütəxəssislərə olan ehtiyacını ödəmək məqsədi ilə müvəqqəti işçilərin qəbulu artırılır, lakin bu qəbul qaydası aşağı səriştəli mütəxəssislərə şamil edilmir. Muvəqqəti işçilər daimi yaşayış statusu əldə etmək üçün müraciət edə bilərlər və onların həyat yoldaşlarının işlə təmin olunmasına icazə verilir. Ailə ehtiyacları və ya səriştələr əsasında ərizə verənlərin sayının müyyənləşdirilməsi ilə yanaşı, İqtisadiyyatın və əmək bazarının tələblərinin, regional tələbatların, miqrasiyanın iqtisadi, sosial və ətraf mühitə təsirinin və gözlənilən ərizəçilərin sayının müəyyən edilməsi məqsədi ilə illik olaraq Əmək Bazarının analizi həyata keçirilir. Müxtəlif mədəniyyətlər və yerli əhali məsələləri üzrə İmmiqrasiya Nazirliyi əmək miqrasiyası məsələlərinə məsuliyyət daşıyır. Nazirliyin əmək bazarı üzrə məlumatları müxtəlif dillərdə özündə əks etdirən internet saytı mövcuddur. Xarici Vətəndaşların Atestasiyası üzrə Milli Ofis potensial miqrantları tələb olunan müxtəlif iş yerləri üzrə məlumatlandırır. Əməkçi Miqrantlar Avstraliyaya daxil olan zaman onların xarici ölkədə əldə etdikləri səriştə sertifikatları yoxlanıla bilər və yaxud əməkçi miqrant Avstraliya üçün nəzərdə tutulmuş şəhadətnaməni almaq üçün müvafiq kursa göndərilə bilər. Xarici ixtisaslaşmış vətəndaşların qəbulunun nizamlanması üçün müxtəlif peşəkar qurumların və ya ştatların özünə məxsus əlavə məlumatları mövcuddur. Hökumət Müxtəli mədəniyyətlər və yerli əhali məsələləri üzrə İmmiqrasiya Nazirliyinin əməkdaşlarını əsas sənaye qurumlarına göndərərək onlara lazım olan işçilərin qəbulunda miqrasiya sistemindən istifadə üçün yardım göstərir. Hökumət sənaye qurumları ilə birgə tədbirlər təşkil edərək yerli mütəxəssislərin tapılmasında çətinlik çəkən sahibkarlara potensial səriştəli əməkçi miqrantların seçilməsində yardım göstərir. **Prinsiplərin 3.1, 4.1, 4.2, 4.8, 5.1, 5.2, 5.5, 12.1, 12.6, 14.3, 14.4, 14.10, 15.3. maddələrinə bax.**

<http://www.immi.gov.au>; www.austlii.edu.au; www.acci.asn.au; www.actu.asn.au; <http://aei.dest.gov.au>; *ILO migration survey 2003: Country summaries* (Geneva, ILO, 2004).

41. Kanada: Mövsümi Kənd Təsərrüfatı İşçiləri üçün nəzərdə tutulan Proqram 1966-cı ildən bəri mövcuddur və fermerlərin üzləşdiyi əmək qüvvələrinin qıtlığına təsir göstərmək üçün işlənilib hazırlanmışdır. Kanada ilə Meksika və eyni zamanda Karib ölkələri və Yamayka arasında əldə olunmuş Qarşılıqlı Anlaşmaya əsasən bu proqram əkin bə biçin mövsümlərində əməkçi miqrantların təşkil olunmuş axınına icazə verir. Proqram Kanadanın İnsan Ehtiyatları Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir hara ki ən az altı həftə olmaqla minimum iş saatının, pulsuz yaşayış yerlərinin və minimum əməkhaqqının təmin olunmasına zəmanət verərək sahibkarlar işçinin işə qəbulu üçün müraciət edir.

Fermerlər hər il öz fermalarında işlətdikləri işçilərin işə qəbulu üçün yenidən ərizə ilə müraciət edə bilərlər.. Kanadanın İnsan Ehtiyatları Nazirliyinin nümayəndəsinin təmsil olduğu direktorlar şurası tərəfindən idarə olunan mənfəət güdməyən sahibkarlar birliyi fəaliyyət göstərir.. Əmək müqavilələri işçilər ölkəyə gələndə qədər sahibkarlar, işçilər və hökumət nümayəndəsi tərəfindən imzalanır. Onlara pensiya fonduna köçürmələr, ödənişli

məzəniyyətlər, müavinətlər və tibbi sığortaların təmini üzrə zəmanət verilir. İşçilər hava limanında qarşılanaraq ölkəyə girişinə kömək edilir. Kənd təsərrüfatı sahəsində çalışanlara iş yerlərini dəyişmək və ya əlavə iş saatları üçün ödəniş kimi əmək hüquqları şamil edilmir. **Prinsiplərin 2.3, 4.6, 5.2, 5.3, 5.5, 6.3, 9.10, 10.3, 12.1, 12.2, 12.3, 13.3. maddələrinə bax.**

<http://www.rcmvs.org/paises/SAWP.htm>; Report of the International Workshop organized by IOM, Santiago de Chile, Chile, 2000, available at http://portal.unesco.org/shs/en/ev.php-URL_ID=3425&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

42. Misir: İtaliya tərəfindən məaliyələşən Miqrasiya üzrə Kompleks Məlumat Sistemi layihəsi Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı tərəfindən Misirdə icra olunur. İtaliyaya mühacirət etmək istəyən Misirlilər üçün Əmək Qüvvəsi və Miqrasiya Nazirliyində onlayn məlumat bazası mövcuddur. İtaliyalı sahibkarlar və Misirlilər üçün nəzərdə tutulan iş seçimi sistemi Misirlilərin İtaliyanın əmək bazarı üzrə məlumat sisteminə çıxışını təmin edir və İtaliyada olan boş iş yerlərinə ərizə təqdim etməyə şərait yaradır. **Prinsiplərin 2.2, 5.2, 12.1. maddələrinə bax.**

Stocchiero: *Fostering Egyptian local development through diasporic networks in Italy*, CeSPI Policy Paper on the Integrated Migration Information System (IMIS) Project, Rome, 2004, available at http://www.emigration.gov.eg/StaticFiles/Abstract_e.asp

43. Almaniya: Xarici ölkələrdən olan mövsümü İşçilər üçün proqram Almaniya ilə yerli ölkələr arasında əldə olunmuş Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu çərçivəsində fəaliyyət göstərir və Almaniyanın Dövlət Məşğuluq Xidməti və onun tərəfdaşları tərəfindən həyata keçirilir. Mövsümü işçilərin əsas hissəsini Polşadan olan kənd təsərrüfatı işçiləri təşkil edir. Kənd təsərrüfatında, meşə təsərrüfatında, otellərdə, ərzaq təhçizatında, meyvə və tərəvəz emalında və taxta şalban emalında yerli işçi qüvvələrin olmadığı təqdirdə əməkçi miqrantlar 90-gün ərzində bu işlərə cəlb olunurlar. Sahibkarlar istisna halları çıxmaqla əməkçi miqrantları ildə yeddi aydan çox olan mövsümi işlərə cəlb edə bilməzlər. Sahibkarlar əmək müqavilələrində miqrantın yaşayış yerini, yeməyini və ezamiyyət növlərini göstərməklə yanaşı əmək haqqı və iş şəraiti haqda məlumatı da axil edərək müqaviləni yeli əmək idarələrinə təqdim etməlidir. Sahibkarlar hər işçi üçün Məşğulluq Xidmətinə müəyyən məbləğ ödəməlidirlər hansı ki, bu məbləği işçilərin əmək haqqından tuta bilməzlər. Baxmayaraq ki, sahibakrlardan işçiləri şəraiti yaxşı olan yaşayış sahəsi ilə təmin etmələri tələb olunur, onların təmin etdikləri yaşayış sahəsinin aşağı səviyyəli olması haqda məlumatlar daxil olur. **Prinsiplərin 2.3, 5.1, 5.5, 10.3,13.7. maddələrinə bax.**

<http://www.arbeitsagentur.de/vam/vamController/CMSConversation/anzeigeContent>

44. İspaniya: İspaniya 2005-ci ildə qanuniləşmə üzrə proqram həyata keçirmişdir hansı ki, sahibkarlar və həmkar təşkilatları ilə geniş məsləhətləşmələr əsasında tərtib olunmuş və icra edilmişdir. Bu proqram hökumət qurumlarında altı aydan aşağı olmayaraq qeydiyyatla alınmış, cinayət məsulliyətinə cəlb olunmayan və iş üçün lazımi səriştəyə sahib olan miqrantlara öz statuslarını qanuniləşdirməyə icazə verir. Yerli işçilərdə bu fəaliyyət üçün ərizə təqdim edə bilirlər. Bu qanuniləşmə onlara bir il müddətində ölkədə yaşama hüququ verir. Vergi borcu

olmayan sahibkarlar iqtisadiyyatın hansı sektorunda fəaliyyət göstərməsindən asılı olaraq əməkçi miqrantları işə cəlb etmək istədikləri zaman işçilərinin statusunun qanuniləşməsini tələb edə bilərlər. Qanuniləşdirmə prosesi üçün üçün qəbul olunmuş ərizələr əsasən yerli işlər, tikinti sahəsi, kənd təsərrüfatı və otelçilik üzrə yüksək faiz təşkil edir. **Prinsiplərin 6.1, 14.4. maddələrinə bax.**

<http://www.mtas.es/migraciones/proceso2005/default.htm>

45. İspaniya: Kataloniyada fermer həmkarları tərəfindən (Uniy de Pagesos -UP) həyata keçirilən “dövri miqrasiya” layihəsi Mərakeşdən, Kalumbiyada və Şərqi Avropa ölkələrindən olan mövsümi işçilərin yığılmasını təşkil edir. Mövsümi işçilərin mövcud olduğu və olanrı qəbul edən regionlar arasında əməkdaşlığın qurulması məqsədi ilə Mayorkadan olan iki kənd təsərrüfatı həmkarları təşkilatı öz təşəbbüslərini birşlədirdilər. İspaniyanın məşğulluq agentliyi və Kataloniya hökuməti 5 və 7 ay arasında Kataloniyada çalışmış işçilərin ölkəyə səfərini və işlə təminatını təşkil edərək gəldikləri zaman onların qəbulunu öz üzərlərinə götürdülər. Layihə eyni zamanda sığınacaqlara dair planı özündə əks etdirir hansı ki tabeçiliyində 50 kollektiv sığınacaq mövcuddur və Kataloniyanın şəhərlərində əməkçi miqrantların çoxalmasının verdiyi mənəfətləri artırmağa səy göstərir. Ən əsas meyarlardan biri mövsümü əməkçi miqrantların şəxsi azadlığını təmin etmək məqsədi ilə onları yerli icamala cəlb etmək və onlar üçün təlim və tədbirlər təşkil etməkdir. **Prinsiplərin 5.3,5.5, 7.2, 12.1, 12.3, 14.5. maddələrinə bax.**

http://www.uniopagesos.es/organitzacio/fundacio_02.asp

(iii) Sosial Dialoq.

46. Kosta Rika: Əmək məsələləri üzrə Ali Şuranın səyi nəticəsində sosial tərəfdaşlar arasında əməkçi miqrantlar, əmək çevikliyi, məşğulluq siyasəti və qeyri formal iqtisadiyyatda məşğulluq üzrə birgə strateji gündəliyə əsaslanan razılaşma əldə olundu. Əməkçi miqrantlar üzrə proqramın bəyanatında miqrantların ölkənin iqtisadiyyatına və sosial inkişafına verdiyi tövhələrdən bəhs edilir. **Prinsiplərin 4.10, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 14.9, 15.2. maddələrinə bax.**

ILO: *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*, 2004.

47. İrlandiya: 2003-2005-ci illər üçün sosial tərəfdaşlar arasında əldə olunan 3 illik razılaşma- İnkişafa Dəstək üçün Siyasi Proqram - əməkçi miqrantlar üçün milli siyasətin formalaşdırılmasını tövsiyə edir. Danışıqlarda hökumət, sahibkarlar, həmkarlar, fermer qurumları, icma və könüllü sektorlar kimi tərəfdaşlar iştirak edir. Müqavilədə qeyd olunan on təşəbbüsdən biri miqrasiyaya və mədəniyyətlər arasındakı münasibətlərə şamil olunur. Hökumət və sosial tərəfdaşlar miqrasiya üzrə ümumi siyasi proqram hazırlamaq məqsədi ilə qarşılıqlı razılaşma əldə etdilər. Bu proqrama iqtisadi miqrasiya, əmək bazarı, inteqrasiya, rasizm və mədəniyyətlər arasındakı məsələləri və miqrantlara təsir göstərən digər məsələləri özündə əks etdirir və bu məsələlər üzə hökumət ilə sosial tərəfdaşlar arasında məsləhətləşmələr aparılır. Tərəfdaşlar iqtisadi immiqrasiya məsələlərinə dair, əmək və iqtisadi maraqlar üzrə hökumətlə məsləhətləşmələrin təşkilini və iş icazəsi üçün mövcud sistemi nəzarətdə

sağlamaq kimi müvafiq öhdəlikləri öz üzərinə götürmüşdür. Onlar eyni zamanda norma və qaydalar üzrə məcəllədən irəli gələn iş yerində rasizmə qarşı mübarizə kimi öhdəlikləri öz üzərlərinə götürmüşlər. **Prinsiplərin 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 14.2.maddələrinə bax.**

Sustaining progress: Social partnership agreement 2003-2005, Dublin, February 2003, available at <http://www.iboa.ie/files/SustainingProgress2003-2005.doc>

48. Filippin: Filippinin Xaricdə işə düzəltmə İdarəsi, Əmək və Məşğuluq Katibliyinin, digər müvafiq dövlət qurumlarının nümayəndələrinin, Filippinin Həmkarlar İttifaqları Konqresinin nümayəndələrinin, özəl işə düzəltmə təşkilatlarından olan sahibkarların nümayəndələrinin iştirak etdiyi üç tərəfli idarə heyətindən ibarətdir. **4.10, 6.1. 6.2. prinsiplərə bax**

<http://www.poea.gov.ph>

49. Afrika: Əmək miqrasiyası üzrə milli sosial dialoq sistemi ilk dəfə olaraq Şimal, Şərq və Qərbi Afrikanın 12 ölkəsində yaradılmışdır-Əlcəzair, Burkina Faso, Kape Verde, Hambiya, Kenya, Mali, Mavritaniya, Mərakeş, Seneqal, Tanzaniya Birləşmiş Respublikası və Tunisdə. Bu mexanizm nazirliklər və idarələr ilə yanaşı, əmək nazirliklərinin, milli sahibkarlar assosiasiyalarının və həmkarlar ittifaqlarının da iştirak etdiyi qeyri formal məsləhət qurumlarını özündə birləşdirir. Qeyd olunan 12 ölkənin hər birində əmək nazirliklərinin yüksək rütbəli şəxsləri əmək miqrasiyası üzrə əlaqələndirici şəxs kimi təyin olunublar. Onların əsas öhdəlikləri məlumatları əldə edərək sosial tərəfdaşlarla bölüşmək, sosial tərəfdaşlar, müvafiq nazirliklər və idarələrlə birlikdə görüşlər və seminarlar təşkil etmək, əmək miqrasiyası üzrə subregional mexanizmləri əlaqələndirməkdən ibarətdir. Mövcud imkanlar və vəsaitlərdən asılı olaraq milli mexanizmlər müntəzəm olaraq iclaslar təşkil edir: 2005-ci ildə bütün bu ölkələrdə BƏT və yerli tərəfdaşlarla birlikdə üç tərəfli bacarıq və imkanların gücləndirilməsi və siyasi əməkdaşlıq sahəsində seminarlar təşkil olunmuşdur. Bu seminarlarda beynəlxalq standartların qəblunun vacibliyi təbliğati, tədqiqatın aparılması və əmək miqrasiyası üzrə məlumat bazasının gücləndirilməsi və yayılması sahəsində birgə razılaşma əldə olundu. İştirakçılar dövlət qurumları və təmsil olunduqları sosial tərəfdaşların təşkilatları arasında məlumat mübadiləsinin gücləndirilməsinə dəstək verməlidirlər. Mexanizmlər BƏT tərəfindən icra olunan AB-nin məaliyyətləşdirdiyi “ Avropa-Aralıqdənizi, Şərqi və Qərbi Avropa ölkələrində İnkişaf vasitəsi kimi Əmək Miqrasiyasının İdarə olunması” layihəsi tərəfindən irəli sürülmüşdür. **2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 6.2, 6.3, 6.4. prinsiplərə bax**

Labour migration for integration and development in Africa, available at <http://migration-africa.itcilo.org>

(iv) Vətəndaş cəmiyyəti və miqrasiya birlikləri ilə məsləhətləşmələr.

50. Meksika: Xarici İşlər Nazirliyi tabeliyində fəaliyyət göstərən xaricdə yaşayan vətəndaşların ehtiyaclarına yönəldilmiş ixtisaslaşmış agentlik hökumət tərəfindən formalaşdırılmışdır. Xaricdə yaşayan Meksikalılar üçün İstitut məsləhət şurası ilə müzakirələr apararaq öncül məsələləri müəyyənləşdirir. Xaricdə yaşayan Meksikalılar üzrə İstitut tərkibi seçilmiş 105 nəfər icma

nümayəndələrinin və, daha çox hissəsini ABŞ-dan olan, əməkçi miqrantların təşkil məsləhət şurası ilə razılışmalar əsasında prioritet istiqamətləri müəyyənledir. İnstitut Xaricdə işləyən meksika vətəndaşları ilə işə cəlb olunmuş hökumət qurumlarını bir araya gətirərək əlaqələndirməni təşkil edir və siyasətin hazırlanmasında və icrasında əməkçi miqrantlara dair məsələlərin nəzərə alınmasını təmin edir. İnstitut eyni zamanda tədqiqat aparmaq, miqrantlara yardım məqsədi ilə proqramlar hazırlamaq və media vasitəsi ilə miqrantlar və onların ailə üzvlərinə məlumatları ötürmək kimi səlahiyyətlərə malikdir. **6.1, 6.4, 6.5, 7.1. prinsiplərə bax**

<http://portal.sre.gob.mx/ime/>

51. Filippin: Filippinin Həmkarlar İttifaqı Konqresi (FHİK) əməkçi miqrantları və yerli qadın işçi qüvvələrinin daha yaxşı müdafiəsi məqsədi ilə QHT-lər və hökumətlə sıx əməkdaşlıq edir. İnsan alveri qurbanı olan əməkçi qadın miqrantların problemləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə FHİK, Kaybigan QHT-si ilə birgə fəaliyyət göstərir. FHİK və Kaybigan hər ikisi Filippin Prezidentinin Ofisinin tabeçiliyində olan Yoxsulluğa Qarşı Milli Komisiyanın Əməkçi Miqrantlar Şurasının üzvüdürlər. FHİK-in Manila əməkçi miqrantlara və qayıdıb gələn işçilərə yardım göstərmək məqsədi ilə əməkçi miqrantlar üçün mərkəzi mövcuddur. Dövlət qurumları, həmkarlar, PS-link miqrasiya etmək istəyənlər üçün qabaqcadan hazırlıq kursları təşkil edir. Bu kurslar onları hüquqları haqda və təyinat ölkəsində müraciət edə biləcəkləri əlaqələr üzrə məlumatlarla təmin edir. **7.2, 9.8, 9.11, 10.8, 12.1, 12.2. prinsiplərə bax**

Trade Union World, Briefing, No. 3, p. 9 (ICTFU, May 2004);

<http://www.tucp.org.ph/>

52. Birləşmiş Ştatlar: Siyasi qərarların qəbulu zamanı miqrantların hüquqlarının nəzərə alınması məqsədi ilə Qaçqınların hüquqları və İmmiqrasiya üzrə İllinois Koalisiyası, miqrasiya təşkilatları koalisiyası həmkarlar ittifaqları, yerli və dövlət qurumları ilə yanaşı milli və beynəlxalq QHT-lə ilə birgə əməkdaşlıq edirlər. Vəsaitlərin tərcüməsi və dövlət proqramlarında iştirak etmək üçün ərizə təqdim edən və ya hüquqi yardıma ehtiyacı olan miqrantlara dəstək məqsədilə İllinois Koalisiyası yerli təşkilatlara maliyyə yardımını göstərir və onlara təlimlər keçir. İllinois Koalisiyası həmçinin əmək hüquqları, ayrı seçkiliyə qarşı siyasətin formalaşdırılması və miqrasiya prosesi üzrə tədbirlər həyata keçirir və əməkçi miqrantlar üçün idarəçilik sərəşələrinin inkişafına yönəldilmiş seminarlar təşkil edir. **6.4, 7.1, 7.2, 10.8. prinsiplərə bax**

<http://www.icirr.org>

53. Amerika Birləşmiş Ştatları: Əmək qüvvəsinə olan ehtiyacını miqrantlar vasitəsi ilə təmin edən heyvan ətlərinin kəsilməsi və bölüşdürülməsi üzrə müəssisələrdə fəaliyyət göstərən miqrantların təşkilatçılığı məqsədi ilə həmkarlar ittifaqı, Ərzaq sənayesi və pərakəndə ticarət həmkarları birliyi latın amerikasını ölkələri xüsusilə ABŞ-da mövcud olan Meksika Həmkarlar Cəmiyyəti Təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq edir. **7.2, 10.8. prinsiplərə bax**

http://www.ufcw.org/press_room/press_releases_2000/raidonomahaplant.cfm

54. Asiya Miqrasiya Forumu (AMF): AMF Asiyada mövcud olan miqrantlara yardım şəbəkəsini və Asiyanın təyinat və mənşəə ölkələrində təbliğat qruplarını təmsil edən əsas QHT-ləri əlaqələndirir. Yarandığı ildən (1994-cü il) bəri AMF statuslarından asılı olaraq miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarını qoruyan əsas regional quruma çevrilmişdir. Bu qurum 1990-cı il Əməkçi Miqrantla və onların Ailə üzvlərinin hüquqlarının qorunması konvensiyasının ratifikasiyası kampaniyasının fəal tərəfdaşlarından biridir. AMF və Asiya Miqrasiya Mərkəzi əməkçi miqrantlar üzrə tədqiqatların yayımı ilə məşğuldur. Asiyanı miqrasiya məsələləri üzrə illik kitabı Asiyada mövcud olan miqrasiya problemlərini və miqrantların hüquqlarına dair məsələləri özündə əks etdirir. **3.2, 3.3, 7.1, 7.2. prinsiplərə bax**

<http://www.mfasia.org>; *Asian migrant yearbook 2002-2003: Migration facts, analysis and issues* (Hong Kong, Asian Migrant Centre, 2004); M.L.L. Alcid: "The multilevel approach to promoting Asian migrant workers' rights: The MFA experience", in *International Migration*, December 2004, Vol. 42, No. 5, pp. 169-176.

V. Əməkçi iqrantların müdafiəsi

(i) İnsan Hüquqları

55. Meksika: Amerika Birləşmiş Ştatlarında fəaliyyət göstərən 43 Meksika məsləhətxanaları insan hüquqları pozuntularına məruz qalmış miqrantlar və miqrant azlıqlar üçün hüquqi yardım proqramları həyata keçirir. Onlara eyni zamanda sosial yardım və mədəniyyət xidmətləri göstərilir. Meksika məsləhətxanaları tərəfindən miqrantlara təqdim olunan "Konsulluq Şəhadətnamələri" onların xaricdə yaşayan Meksika vətəndaşı olduğunu təsdiq edir. Meksika hökumət bu sənədin bank, polis və digər qurumlar tərəfindən şəxsiyyət vəsiqəsi kimi qəbul edilməsi üçün səy göstərir. Bu sənəd hüquqi status olmayan Meksika mühaciri üçün daha yararlıdır. 2005-ci ildən başlayaraq ABŞ-ın 118 bankı bu sənədi hesabların açılması üçün alternativ şəxsiyyət vəsiqəsi kimi qəbul edir. Bu şəhadətnamə vasitəsi ilə banklarda hesabların açılmasının daha bir üstünlüyü isə Meksikaya pul köçürmələri zamanı xərclərin aşağı olmasıdır. **8.2, 12.8, 15.6. prinsiplərə bax**

<http://portal.sre.gob.mx/eua/>; M. Orozco: *International financial flows and worker remittances: Issues and lessons*, report commissioned by the Population and Mortality Division of the United Nations, available online as Annex 3 of *Bridging the gap: International migration and the role of migrants and their remittances in development*, see

<http://www.businessindevelopment.nl/download.php?id=1012.6936#>;

World migration 2003: Managing migration: Challenges and responses for people on the move, Vol. 2, IOM World Migration Report Series, Ch. 9 (Geneva, IOM, 2003).

56. Ev xadimələri kimi çalışan xarici əməkçi miqrantların problemləri üzrə QHT-lərin Regional Sammiti (Kalombo Bəyannaməsi): 2002-ci ildə Kolomboda (Şri Lanka) SPİD problemləri və Asiya çevikliyi (CARAM) üzrə tədqiqatların əlaqələndirmə Mərkəzi tərəfindən təşkil olunmuş sammitdə 24 ölkədən olan ev xadimələri əməkçi miqrantlarının, hökumətlərin, həmkarlar ittfaqlarının, QHT-lərin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri iştirak edirdilər.

Summit ev xadimələri kimi çalışan əməkçi miqrantların tanınmasına, müdafiəsinə və onlara qarşı layiqli münasibətə yönəldilmiş strategiyaları və proqramları özündə birləşdirən Kolombo Deklarasiyasının qəbulu ilə öz işini yekunlaşdırdı. Kalombo deklarasiya sı izah edir ki, ölkədə qalma və sərhədi keçərkən layiqli münasibətin göstərilməsi insan sivilizasiyasının əsaslarındanır və ev xadiməsi kimi işləyən əməkçi miqrantlar ölkənin sosial iqtisadi inkişafına töhvələr verir. **2.5, 6.2, 6.5, 7.2, 8.1, 9.8. prinsiplərə bax**

Report of the Regional Summit on Foreign Migrant Domestic Workers, 26-28 August 2002, Colombo, Sri Lanka, available at
http://caramasia.gn.apc.org/page_type_2.php?page=regional_summit/Regional_Summit-MainPage&title=CARAMASIA.ORG%20::%20Regional%20Submit%20::%20Main%20Page

57. Ölkə ərazisində sənədsiz yaşayan miqrantlar üçün Beynəlxalq Əməkdaşlıq Platforması (PICUM): Bu platforma (PICUM) Avropada qeyri qanuni statusa malik olan miqrantlara yardım göstərən təşkilatlar şəbəkəsidir hansı ki Avropada sənədsiz yaşayan miqrantların hüquqlarına hörmətlə yanaşılmasını təmin edir. PICUM qeyri qanuni statusa malik miqrantların sosial hüquqlarına yönəldilmiş qanun və təcrübələr üzrə məlumatlar toplayır, bu sahədə olan təcrübə və bilikləri artırır, Avropa ərazisində hüquqi statusa malik olmayan miqrantlarla işləyən təşkilatlar arasındakı şəbəkəni gücləndirir və hüquqi statusa malik olmayan miqrantların qanuni və sosial mövqeyinin inkişaf etdirilməsi üçün tövsiyələr hazırlayır. Platformanın (PICUM) "Ölkə ərazisində sənədsiz yaşayan miqrantların müdafiəsinin on əsas şərti" adlı hesabatı QHT-lərdən, həmkarlar ittifaqlarından və digər mənbələrdən Avropa və ABŞ-da qeyri qanuni yaşayan miqrantlar üzrə əldə edilmiş məlumatları özündə əks etdirir. Bu on fəaliyyətdə qruplaşan metodlar ölkə ərazisində sənədsiz yaşayan miqrantlara bir şəxs və işçi kimi hörmətlə yanaşılmasını təmin edir. **4.4, 7.2, 8.2. prinsiplərə bax**

<http://www.picum.org>

(ii) Beynəlxalq standartların milli səviyyədə tətbiq edilməsi.

58. Albaniya: Bütün ölkələrdə olduğu kimi tibbi xidmət üzrə qanun Albaniyada da xəstəxanalar tərəfindən insanlara gecikdirilməmədən pulsuz tibbi xidmət göstərilməsini təşkil edir. Hüquqi statusa malik olmayan miqrantlarda daxil olmaqla əməkçi miqrantlara və onların ailə üzvlərinə yerli vətəndaşlarla bərabər səviyyədə tibbi xidmət göstərilir. Çexiya Respublikası və İsveçrə əməkçi miqrantları hüquqi statusa malik olmayan miqrantlarda daxil olmaqla təcili tibbi yardım xidməti ilə təmin edir. **9.3, 9.10. prinsiplərə bax**

European Institute of Social Security, Leuven, available at <http://www.eiss.be/>

59. Azərbaycan: Digər üzv dövlətlərdə də olduğu kimi Azərbaycanın 1999-cu ildə qəbul edilmiş əmək məəcəlləsi vətəndaşlığa, işçilərin işə qəbulu zamanı cinsiyyətə, irqinə, milliyətinə, dilinə, yaşadığı yerə, maddi vəziyyətinə, sosial mənsubiyyətinə, yaşına, ailə vəziyyətinə, dininə, siyasi baxışına, həmkarlar ittifaqında və ya digər birliklərdəki mənsubiyyətinə, peşəkarlığına, peşəkar

səriştələrlə əlaqəli olmayan faktorlara və etiqada, iş yerində bacarıqların nümayişinə və peşəkar səriştələrə əsaslanan ayrı seçkiliyi qadağan edir. **8.4, 9.4. prinsiplərə bax**

ILO: *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*, 2000.

60. Bosniya və Hersoqavina və Burkina Faso: Bu ölkələr dünyada yeganə ölkələrdi ki, Əməkçi Miqrantlar üzrə Beynəlxalq Konvensiyanı-BƏT-in Məşğulluq Məqsədi ilə Miqrasiya Konvensiyasını (eynidən baxılmış- 1949 N:96) və 1975-ci il Əməkçi Miqrantlar üzrə Konvensiyanı (Əlavə şərtlərlə- N:143) və 1990-cı il Bütün Əməkçi Miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi konvensiyasının ratifikasiya etmişlər. **9.1. prinsiplərə bax**

61. Kanada: Ümumiyyətlə Kanada qanunvericiliyə əsasən bütün əməkçi miqrantlar yerli vətəndaşlarla bərabər səviyyədə tutulurlar. Kanada digər ölkələr ilə birlikdə sosial təminat üzrə ikitərəfli müqavilələr imzalamışdır. İşçilər öz işə götürənlərini dəyişmək ixtiyarına malikdirlər və iş yerlərinin itirilməsində özləri günahkar olmadıqları təqdirdə ölkədə qalaraq yeni iş yerləri axtara bilirlər. **4.1, 8.1, 9.3, 9.4, 9.7, 9.8, 9.9, 9.12. prinsiplərə bax**

<http://www.cic.gc.ca>; <http://www.hrdc-drhc.gc.ca>; <http://www.canlii.org>; ILO *migration survey 2003: Country summaries* (Geneva, ILO, 2004).

62. Çili və Amerika Birləşmiş Ştatları: Çili ilə ABŞ arasında sosial təminat müavinətlərinin köçürülməsi üzrə əldə olunmuş razılıq Çilidə iş saatlarının hesablanmasını və ABŞ da müavinətlərin maksimuma həddə çatdırılmasını və iqiqat vegri qoymanın minimum endirilməsini təmin edir. Müvafiq hallarda öhdəlikdə olan ailə üzvləri və ya əməkçi miqrantların həyat yoldaşları öz sosial sığorta hüquqlarından istifadə edərək müavinət ala bilirlər. **2.3, 9.9. prinsiplərə bax**

http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.home

63. Fransa: Əmək məcəlləsi təsdiq edir ki, hüquqi status olmayan miqrantlarla yanaşı bütün əməkçi miqrantların yerli işçilərə şamil olunmuş qanunvericiliyə və onlarla bağlanmış əmək müqavilələrinə əsasən ödənişli əsaslarla işləmək hüququ vardır. **9.3, 9.5, 9.11, 10.5. prinsiplərə bax**

Article L341, *Code du Travail*, France.

64. İtaliya: İş yerlərini itirmiş və ya işdən azad olunmuş AI ölkələrindən olmayan hüquqi sətusa malik --miqrantların ölkədə yaşayış icazəsi mexaniki olaraq ləğv oluna bilməz. Ölkədə yaşayış icazəsinin fəaliyyət müddəti bitənə qədər onların işə düzəlmə siyahılarında qeydiyyatada düşmə hüququ vardır. **9.4. prinsiplərə bax**

ILO: *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*, 2002.

65. İordaniya: Ev xadimələri kimi çalışan işçilərin müdafiəsinin milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamasına baxmayaraq .2003-cü ildə İordaniyanın

Əmək Nazirliyi əsas hissəsini qadın əməkçi miqrantların təşkil etdiyi İordaniyada ev xadimləri kimi fəaliyyət göstərən işçilərin müdafiəsi məqsədi ilə xüsusi əmək müqaviləsi tərtib etdi. Eyni zamanda İordaniya 2003-cü ildə işə düzəltmə təşkilatlarının qeydiyyatına alınması və onların monitorinqi üzrə mövcud qanunvericiliyə dəyişiklik etdi. **4.4, 9.8. prinsiplərə bax**

Special working contract for non-Jordanian domestic workers: An opportunity to enhance protection for a particularly vulnerable group of women workers, United Nations Development Fund for Women (UNIFEM) Arab States Regional Office, Amman, Press Release, 21 January 2003, available at <http://www.unifem.org/jo/hdocs/mainform.asp?p=readNews&key=4>

66. Mərakeş: Fransa, İspaniya və Hollandiya arasında əldə edilmiş razılığa əsasən əməkçi miqrantlar pulsuz tibbi xidmətlə təmin edilir. **2.3, 9.10. prinsiplərə bax**

http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.home

67. Filippin: Əldə olunmuş Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumuna əsasən işə düzəltmə agentlikləri xarici gəmilərdə işlə təmin etdikləri hər bir işçi üçün rüblük olaraq Filippinin sosial müdafiə fonduna pul köçürməlidirlər. İşə düzəltmə agentliyi və ya xarici gəmi sahibi tərəfindən dənizçi kimi işə götürülərn şəxs əmək müqaviləsinə əsasən sosial sığorta hüququ ilə təmin edilir. **9.9. bax**

<http://www.sss.gov.ph>

68. Türkiyə : Türkiyədə fəaliyyət göstərən bütün miqrant işçilər Sosial Təminat sahəsində Bərabər hüquqluluq Konvensiyasının 3(1) maddəsinə əsasən uzun müddətli sığorta ilə təmin edirlər. **9.1, 9.3. prinsiplərə bax**

ILO: Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, 2005.

69. Amerika Birləşmiş Ştatları: Əmək haqları və iş saatları üzrə qanunvericilik, uşaq əməyi, təhlükəsizlik və sağlamlıq, həmkarlar ittifaqı fəaliyyəti və məşğulluqda ayrıseçkilik kimi yerli əmək və məşğuluq üzrə qanunvericilik hüquqi statusa malik olmayan miqrantlarla yanaşı bütün əməkçi miqrantlara şamil edilir. Əmək hüquqları pozulduğu zaman məhkəməyə müraciət etdikləri üçün sahibkar tərəfindən onları immiqrasiya qurumlarına şikayət etməklə miqrantların cəzalandırılması qanunla qadağan edilir: Belə davranışa görə sahibkarlar hökumət tərəfindən məhkəməyə verilmiş və onların məhkəmə işi uğurla başa vurulmuşdur. Məşğulluq sahəsində ayrı seçkiliyə gəldikdə, 1964-cü ildə qəbul olunmuş Vətəndaş Hüquqları Aktı milli mənsubiyyətinə görə əməkçi miqrantlara qarşı ayrı seçkiliyi qadağan edir. Yerli vətəndaşların əməkçi miqrantlara nisbətən üstün tutulması qanunla qadağan edilir və bir ölkədən olan əməkçi miqrantın digər ölkədən olan əməkçi miqranta nisbətən üstün tutulması qanuna ziddir. Vətəndaş Hüquqları Aktı eyni zamanda hamiləliyə görə olan ayrıseçkiliyi qadağan edir. Buna görə də sahibkar tərəfindən hamiləlik testinin tələb edilməsi və ya hamilə olduğuna görə işçilər arasında ayrı seçkiliyin edilməsi qanunla qadağan olunub. Lazım oduqda İzibati və hüquqi sənədləşmələr zamanı işçinin yazılı və ya şifahi tərcümə xidməti ilə təmin edilməlidir. Məhkəmə hüquq müdafiəsinə gəldikdə hüquqi statusa malik olan bütün miqrantların yerli vətəndaşlar kimi məhkəmə hüquq müdafiəsi

sistemindən istifadə etmək hüququ vardır və hüquqi statusu olmayan miqrantlar isə yerli vətəndaşlarla bərabər səviyyədə işlə əlaqədar olan məhkəmə hüquq müdafiəsi hüququna malikdirlər hansı ki, onlar artıq bu hüquqdan istifadə edə bilərlər. Məhkəmə hüquq müdafiəsi sisteminin nəzərdə tutulan tətbiqinə gəldikdə 2002-ci ildə ABŞ-nın Ali Məhkəməsi çoxdan fəaliyyət göstərən prezidentin ləğvinə qərar verdi və hüquqi statusu olmayan həmkarlar ittifaqı fəaliyyəti ilə məşğul olan əməkçi miqrantların işi üzrə məhkəmə hüquq müdafiə sisteminin tətbiq edilməsinə imtina etdi. Bu məhdudiyyətin digər qanunlara da əlavə edilməsi hal hazırda məhkəmə vasitəsilə həyata keçirilir. **9.3, 9.4, 9.5, 9.8, 9.11, 9.12, 10.10, 12.11 prinsiplərə bax**

<http://www.dol.gov>; <http://www.eeoc.gov>; <http://www.nlrb.gov>

70. KARİKOM: Sosial Təminat üzrə KARİKOM müqaviləsi üzv ölkələrdə fəaliyyət göstərən sosial təminat üzrə qanunvericiliyin uyğunluq təşkil etməsini nəzərdə tutur. Bu müqavilə birbaşa BƏT-in konvensiyalarına istinad edir və üç fundamental prinsipə əsaslanır:- bərabər davranış qaydaları, əldə olunmuş və ya əldə ediləcək hüquqların digər ölkəyə mühacirət ediləndən sonra qorunması. Bu müqavilə BƏT-in 167 sayılı müqaviləsinə əsaslanır. Müqavilə 13 üzv dövlət tərəfindən imzalanmış və ratifikasiya edilmişdir və onlardan on ikisi bu müqavilənin qüvvəyə minməsi üçün milli səviyyədə qanun qəbul etmişdir. **9.2, 9.3, 9.9. prinsiplərə bax**

<http://www.caricom.org/>

71. Avropa Birliyi: Avropa Birliyinin hüquqi bazası həm AB-nin həm də üçüncü ölkələrin vətəndaşlarını sosial təminatın köçürülməsi və ya saxlanması hüququ ilə təmin edir. **9.9. prinsiplərə bax**

EU Regulations 1408/71, 859/2003, available at <http://europa.eu.int/>

72. Avropa Birliyi/Məğrib ölkələri, Avropa Birliyi/Aralıq dənizi sahili ölkələri: Avropa Birliyi/Aralıq dənizi sahili ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində AB ilə Əlcəzair, Mərakeş və Tunis arasında imzalanmış müqavilə Aİ-də yaşayan və işləyən Məğrib ölkərindən olan əməkçi miqrantlar üçün sosial təminat müavinətlərinin saxlanması və köçürülməsi hüququ özündə əks etdirir. **9.9. prinsiplərə bax**

http://europa.eu.int/comm/external_relations/euromed/bd.htm

73. Birləşmə azadlığı üzrə BƏT-in nəzarət qurumunun fəaliyyətləri: Konvensiyaların və Təvsiyələrin Tətbiqi üzrə Ekspertlər Komitəsi və Assosiasiya azadlığı Komitəsi dəfələrlə təsdiq etmişdir ki, əməkçi miqrantların həmkarlar ittifaqı formalaşdırmaq və ya ona üzv olmaq hüququ vardır və həmkarların üzvlərinə qarşı olan hər hansı bir ayrıseçkiliyin qarşısı alınmalıdır. Bununla yanaşı BƏT-in nəzarət qurumu ölkədə müvafiq müddətdə yaşamış əməkçi miqrantlar həmkarların işində yaxından iştirak etmək imkanları ilə təmin edir. Məsələn BƏT-in Ekspertlər Komitəsini apardığı müşahidələr onu göstərir ki, keçmiş qanunlar Birləşmə Azadlığı və Hüquqların Müdafiəsinin Təşkili Konvensiyasına uyğun gəlmir (1948-ci il N:87), Kamerun, Çad və Nigeriya Konvensiyasının 3-cü maddəsinə uyğun olaraq müvafiq yaşayış müddətindən sonra əməkçi miqrantların həmkarlar ittifaqında müəyyən vəzifə tutmaları üçün

öz qanunlarında dəyişikliklər etmişlər, Fillandiya və Luksemburq qanunvericiliklərini Konvensiyanın 2-ci maddəsinə uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə həmkarların üzvü olmaq hüquqları olan əməkçi miqrantların maksimum say məhdudiyətinin aradan qaldırılması üçün öz qanunlarında dəyişikliklər etmişlər. Hüquqi statusu olmayan əməkçi miqrantlara gəldikdə Birləşmə Azadlığı Komitəsi Konvensiyanın 2-ci maddəsinə onlara şamil edərək "heç bir fərqlilik qoyulmadan" işçilərin öz seçdikləri təşkilatlara üzv olmaq və ya yeni təşkilat yaratmaq hüququnu tanıyır. **8.4,9.2.prinsiplərə bax**

ILO: *Reports of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*, 1993, 1995, 1997, 1998; ILO: 327th Report of the Committee on Freedom of Association, *Official Bulletin*, Vol. LXXXV, 2002, Series B, No. 1, para. 561.

(iii) Qanunların Tətbiqi

74.Mavritaniya: Əmək Nazirliyinin Əməkçi Miqrantlar üzrə Xüsusi İdarəsi yerli vətəndaşlarla bərabər hüquqa malik olan əməkçi miqrantların işə qəbulunda mövcud şərtlər üzrə yoxlamalar aparır. Onlar əmək müqavilələrinin sığorta, yaşayış şəraiti, qayıdış biletinin təmin olunması və tibbi xidmət kimi müvafiq tələblərə cavab verməsi üçün yoxlamalar aparır. Əmək haqqlarının birbaşa işçilərə ödənilməsi təmin edilməlidir. Yoxlamalar üçün nəzərdə tutulmuş üsullar təkmilləşdirilmiş və miqrantlar tərəfindən qaldırılan iddiaların təmin edilməsi üçün əlavə müfəttişlər və tərcüməçilər işə cəlb olunmuşdur. Müfəttişlər üç istiqamətdə fəaliyyət göstərir: ilk dəfə işə başladıkları zaman işçilərlə görüşmək və onlara öz hüquqları haqda məlumat vermək, iş, yaşayış və qidalanma şəraitinin gündüzlük olaraq yoxlanılması və yaşayış və qidalanma üzrə gecə yoxlamalarının aparılması. Miqrantların şikayətlərinə baxılması üçün əmək nazirliyi üç tərəfli görüşlər keçirir və bu şikayətlərin çoxu bir,iki gün ərzində öz həllini tapır. Problemlər öz həllini tapmadığı təqdirdə sahibkarlar cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna bilərlər. Milliyətinə, irqinə, dininə, rənginə, inancına və cinsinə görə olan ayrı seçkilik qadağan edilir. Yaxın zamanlarda Əməkçi Miqrantlarla iş üzrə Xüsusi İdarə geyim sənayesində zorakılığa qarşı müvafiq ölçülər qəbul etdilər. **4.8, 4.9, 4.10, 6.1, 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 9.3, 9.4, 9.10, 9.11, 9.12, 10.1, 10.2, 10.3, 10.5, 10.7, 10.8, 10.10, 11.3, 11.4, 11.5. prinsiplərə bax**

<http://www.gov.mu/portal/site/empmentsite/menuitem>

75.Amerika Birləşmiş Ştatları: Səhiyyə və Sosial Xidmət nazirliyinin İnsan Hüquqları İdarəsi əsasən səhiyyə və sosial rifah qurumları daxil olmaqla öz strukturları üçün tərcüməçilik xidmətlərinin təmin olunması və İngilis dilli olmayan vətəndaşlar üçün mühüm sənədlərin tərcüməsi məqsədi ilə əsas prinsiplər tərtib etmişdir. Digər prinsiplər bütün əməkçi miqrantların təcili tibbi xidmətlə və onların ailə üzvlərini sosial müavinətlərlə təmin edilməsi məqsədini güdür. İnsan hüquqları İdarəsi əməkçi miqrantlarda daxil olmaq milli ayrı seçkiliyə dair məsələləri araşdırır və təlimlərin keçirilməsi və miqrantlara ünvanlanmış ayrı seçkiliyə qarşı qanunların yayılmasını təmin etmək məqsədi ilə xidmət təhcizatçıları, ştatlarla, yerli hökumət nümayəndələri ilə və QHT-lərlə əməkdaşlıq eyləyir. **9.3, 9.10, 10.4, 10.9, 10.10. prinsiplərə bax**

<http://www.hhs.gov/ocr/>

VI. Miqrasiya təcrüblərində zorakılığın qarşısını alınması və ondan müdafiə üsulları:

76. Maldova Respublikası: İnsan Alveri qurbanları üçün nəzərdə tutulmuş hökumət qurumlarını və QHT-ləri özündə birləşdirən Milli Məlumat Mexanizmi insan alverinin potensial və həqiqi qurbanlarını müəyyən edir. Onları biznesin inkişafı və peşə təlimi kimi iqtisadi inkişafın problemləri üzrə xidmətlər, və tibbi və hüquqi xidmət, sığınacaq və şahidlərin müdafiəsi kimi şəxsi məsələlərdə yardım göstərmək məqsədi ilə birgə vəzifələr birləşdirir. Lakin maddi çatışmamazlıq zamanı onlar qurbanlara ancaq məhdud səviyyədə yardım göstərə bilirlər. **11.2, 11.8, 11.9. prinsiplərə bax**

International Migration Branch, ILO, migrant@ilo.org

77. Mərakeş: Demokratik Əmək Konfederasiyası qeyri qanuni miqrasiyasının təhlükəli tərəfləri üzrə təbliğatın aparılması ilə yanaşı əməkçi miqrantlara insan hüquqları və digər məsələlər üzrə yardım göstərən Mərakeşdə yerləşən Qeyri qanuni miqrasiya qurbanlarının ailə və dostluq Birliyi ilə əməkdaşlıq edir. **7.2, 8.2, 11.1, 12.4. prinsiplərə bax**

<http://www.csc-en-ligne.be>

78. Nigeriya: İnsan Alverinin Qadanğan edilməsi üzrə Milli Agentlik (NATİP) insan alverinin qarşısını alır, insan alveri ilə məşğul olanları cinayət məsuliyyətinə cəlb edir və qurbanlara yardım göstərir. Agentlik digər qurumların işini əlqələndirir və müntəzəm olaraq üçtərəfli donorlarla məsləhətləşmələr aparır. NATİP insan alveri üzrə qanunların riayət olunmasına nəzarət edir və bu sahədə marifləndirmə işi aparır. Transit və təyinat ölkələri ilə imzalanmış iki tərəfli müqavilələrin nəticəsi olaraq NATİP uşaqları xilas edərək Benin və Qabona geri göndərmişdir. 2003-cü ildə qəbul olunmuş Uşaq Hüquqları Aktı uşaqların hüquqlarını müdafiə edir və qoruyur. Uşaq əməyinə və alverinə ünvanlanmış təbliğat kampaniyası hökumət tərəfindən həyata keçirilir. Orta məktəblərdə fəaliyyət göstərən insan alverinə qarşı klublar gənclər arasında onlara xarici ölkədə iş təklif olunduqca işi qəbul etməmişdən qabaq ehtiyatlı olmaları üçün təbliğat kompaniyaları həyata keçirir. **2.3, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.8, 11.9. prinsiplərə bax**

Adepoju: "Review of research and data on human trafficking in sub-Saharan Africa", *International Migration*, Vol. 43, Nos. 1 and 2, 2005; R. Salah: "Child trafficking: A challenge to child protection in Africa", paper presented at the Fourth African Regional Conference on Child Abuse and Neglect, Enegu, Nigeria, Mar. 2004; <http://allafrica.com/>;

79. Səudiyyə Ərəbistanı: 2005-ci ilin İyul ayında Səudiyyə Ərəbistanının Əmək Nazirliyi yerli əməkçi miqrantların hüquqlarının müdafiəsi üzrə fəaliyyət göstərəcək xüsusi idarənin yaranmasını və onların hüquqlarını pozan sahibkarlara sanksiyaların tətbiq ediləcəyini elan etdi. Ev işlərində fəaliyyət göstərən işçilərin hüquqlarının müdafiəsi İdarəsi ev işləri ilə məşğul olan işçilər tərəfindən ərizə və şikayətləri qəbul edir hansı ki, seksual təzyiqlərə və nalayiq münasibətlərə məruz qalmış və ya əmək haqqı ödənilməmişdir. Ev işlərində çalışan işçilərin işə qəbulu üçün sahibkarların ərizə ilə müraciətinə beş il

müddətində qadağa qoyula bilər. **4.4, 4.8, 9.12, 10.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.9. prinsiplərə bax**

Raid Qusti, *Arab News*: "Ministry cracks down on maid abuses", 25 July, 2005.

80. Tayvan, Çin: Əməkçi miqrantlara məxsus passport və ya yaşayış icazəsi kimi şəxsiyyət vəsiqələrinin sahibkar tərəfindən saxlanması qadağan edilir. Eyni zamanda əməkçi miqrantlar üçün nəzərdə tutulmuş ödənişlər və ya mülkiyyət sahibkarlar tərəfindən gecikdirilə bilməz, bununla yanaşı onalra qarşı fiziki zərərin yetirilməsi və ya sahibkarlar tərəfindən hüquqlarının pozulması qadağan edilir. Bu cür işlərə cəlb olunan sahibkarlara əməkçi miqrantları işə götürmək qadağan edilir. **8.1, 8.3, 9.5, 9.11, 11.1, 11.2, 11.6. prinsiplərə bax**

Asian migrant yearbook 1999: Migration facts, analysis and the issues in 1998 (Hong Kong, Asian Migrant Centre Ltd.), p. 177.

81. Tayland, Kombodca, Lao xalq demokratik respublikası: İnsan Alverinin qarşısını almaq üçün milli azlıqların dilində yayımlanan radio proqram:- Tayland radiosu , beynəlxalq təşkilatlar və milli azlıqların QHT-lərinnin birgə layihəsi çərçivəsində insan alveri və miqrasiyanın digər təhlükəli növləri barədə xəbərdarlıq edən radio proqramları yayımlanır. 2003-cü ildə Tayland hökuməti ilə Komboca arasında uşaqların və qadınların üzvləşdiyi insan alverinin aradan qaldırılması və insan alveri qurbanlarına yardım məqsədi ilə ikitərəfli əməkdaşlıq üzrə Qarşılıqlı Memorandum Anlaşması imzalanmışdır və 2005-ci ildə Lao Xalq Demokratik Respublikası hökuməti ilə xüsusi ilə qadın və uşaqlar arasında insan alverinə qarşı mübarizənin aparılmaı məqsədi ilə Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır. **2.3, 7.2, 8.4, 11.1, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 11.9. prinsiplərə bax**

http://www.unesco.org/most/migration/article_bpimm.htm;
<http://www.mfa.go.th>

82. Birləşmiş Krallıq: Birləşmiş Krallıqda ev işlərində fəaliyyət göstərən işçilər öz işə götürənlərinin dəyişdirilməsi üçün müraciət edə bilərlər. Hüquq pozuntularına və ya istismara məruz qalan ev işlərində çalışan hüquqi status olmayan işçilər öz işə götürənlərini tərk etdikləri təqdirdə hüquqi status almaları üçün ərizə ilə müraciət edə bilərlər. **9.8, 9.12, 11.3, 11.9, 14.4. prinsiplərə bax**

ILO: Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, 2000.

83. Amerika Birləşmiş Ştatları: İnsan Alveri Qurbanları və 2000-ci ildə qəbul edilmiş Zorakılığa qarşı Müdafiə Aktı insan alveri qurbanlarının şəxsiyyət vəsiqələrini qeyri qanuni yolla saxlamış şəxsləri cinayət məsuliyyətinə cəlb edir. **11.1, 11.2, 11.4, 11.6. prinsiplərə bax**

<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2005>

84. Transmilli cinayətkarlıqla əlaqəli olan Qeyri qanuni insan daşınması və insan alveri problemləri üzrə Balidə nazirlər səviyyəsində təşkil olunmuş konfrans (Bali prosesi): Bali Prosesi əsasən Asiya və Sakit okean regionunda yeləşən 40-a yaxın ölkələrin hökumət nümayəndələrinin, əlavə olaraq

müşahidəçilərin və dünyanın digər bölgələrindən olan tərəfdaşların iştirak etdiyi regional səviyyədə olan məsləhətləşmə prosesidir. Hökumətlər məlumat mübadiləsi aparır və onun köklərinin yaranma səbələrinə ünvanlanmış məsələlər daxil olmaqla qeyri qanuni insan daşınmasının və insan alverinin qarşısının alınması üzrə məsləhətləşmələrə cəlb olunurlar. 2003-cü ildə təşkil olunmuş ikinci Regional Nazirlər Konfransı insan alverinin və daşınmasının global artımına əsas səbə kimi yoxsulluğu, iqtisadi cəhətdən qeyri bərabərliyi, əməkazarı imkanlarını və münaqişələri göstərərək birgə əməkdaşlıq çərçivəsində hər kəsi bu sahədə müvafiq ölçülər götürməyə dəvət etmişdir. Konfrans eyni zamanda beynəlxalq ictimaiyyəti mənşəə ölkələrinə fəvqaladə yardım etməklə, iqtisadi inkişafa dəstək verməklə, məcburi köçkünlərə ünvanlanmış proqramlar həyata keçiməklə və qaçqınların şəraitini yaxşılaşdırmaqla qeyri qanuni insan daşınmasının köklü səbəblərini aradan qaldırmağa dəvət etdi. Konfrans beynəlxalq ictimaiyyəti beynəlxalq məqrasının qanuni yollarını genişləndirməyə və beynəlxalq əmək bazarına çıxışı təmin etməyə çağırırdı. **2.1, 2.2, 11.1, 11.2, 11.7, 11.10. prinsiplərə bax**

<http://www.baliprocess.net/>

85. Ev işlərində çalışan əməkçi miqrantların təşkilatlarının Avropa Şəbəkəsi (RESPECT Şəbəkəsi): RESPECT şəbəkəsi Avropa Komissiyası tərəfindən məaliyyətlənən ev işlərində çalışan siravi əməkçi miqrantları, QHT-ləri və həmkarlar ittifaqlarını özündə birləşdirən təşkilatlar şəbəkəsidir. Bu şəbəkə ev işlərində çalışan əməkçi miqrantların hüquqlarını müdafiə edir və iş şəraitinin yaxşılaşdırılması, zorakılığın və istismarın aradan qaldırılması üçün dövlət səviyyəli tədbirlər həyata keçirir və onların əməyinin qiymətləndirilməsi və onlara hüquqi statusun verilməsi üçün təbliğat kampaniyaları təşkil edir. 2001-ci ildə şəbəkə ev işlərində çalışan əməkçi miqrantların hüquqları üzrə Xartiya hazırladı hansı ki, onlara hörmətlə yanaşılmasını tələb edir. **7.1, 7.2, 9.8, 9.12. prinsiplərə bax**

KALAYAAN (Justice for Overseas Workers), St. Francis Centre, Pottery Lane, London W11 4NQ, available at kalayaanuk@aol.com

86. Avropa Birliyi: İnsan Alveri problemləri üzrə fəaliyyət göstərən direktorlar şurası insan alveri qurbanlarını üçüncü ölkədə yaşamaları üçün qısa müddətli yaşayış icazəsi ilə təmin edir, bu şərtlə ki, əgər onlar insan alveri ilə məşğul olan şəxslərin tutulmasında müvafiq qurumlarla əməkdaşlıq etməlidirlər. Yaşayış icazəsi təqdim eilməmişdən qabaq onlara 30 gün müddətində "düşünmək üçün vaxt" verilir hansı ki, bu vaxt ərzində onlar sığınacaq haqda məlumatla, hüquqi məsləhətlə, tibbi xidmətlə və digər növ məsləhətlər üzrə yardımla təmin edilərək bərpa dövrü keçə bilirlər. Yaşayış icazəsi almış şəxslər insan alveri ilə məşğul olan cinayətkarların istintaq müddəti ərzində təhsil və peşə kurslarında iştirak edə bilirlər. Qurumlar qurbanlar ilə əməkdaşlığın səviyyəsindən razı qalmadıqları təqdirdə onların yaşayış icazəsi yenilənməyə və ləğv oluna bilər. Avstriya, Belçika, İtaliya və Hollandiya kimi bəzi ölkələr onları bu işə cəlb edən cinayətkarların ələhinə şahidlik etdikləri təqdirdə qurbanları müvəqqəti yaşayış və iş icazəsi ilə təmin edir. Bununla yanaşı bu ölkələr qurbanları peşə təlimi ilə, məsləhətlərlə, və hüquqi xidmətlərlə təmin edir və onlara tibbi yardım, psixoloji və sosial dəstək ələ etmələri üçün yardım göstərir. **8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 11.1, 11.2, 11.4, 11.5, 11.9, 14.3. prinsiplərə bax**

Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities.

87. Uşaq və Qadın Alverinə qarşı Mübarizə sahəsində Mekonq Subregional Layihəsi: Bu Sub regional layihə qadın və uşaqların insan alverinin həssas qururlarına çevrilmələrinin qarşısını almaq üçün Kambocada, Lao Xalq Demokratik Respublikasında, Taylandda Vet Namda və Çindəki Yunnan əyalətlərində iş yerlərinin yaradılmasına, təhsilin inkişafına və səriştələrin artırılması üzrə təlimlərin təşkilinə dəstək verir. **11.10. prinsiplərə bax**

<http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/child/trafficking/>

VII. Miqrasiya Prosesi

(i) Miqrasiya Prosesinin bərabərlik prinsipinə əsaslanmış və təşkil olunmuş forması.

88. Avstraliya: Avstraliyanın Həmkarlar İttifaqları Şurası mütamadi olaraq müxtəlif etnik radio stabsiyalar vasitəsi ilə əməkçi miqrantlarda daxil olmaqla işçilər üçün nəzərdə tutulan məlumatların yayımını həyata keçirir və onlar arasında müxtəlif dillərdə yazılı məlumatlar paylayır. **10.8.**

<http://www.actu.asn.au/>

89. Kosta Rika: Ev təsərrüfatında çalışan işçilərin Həmkarlar İttifaqları Birliyinin əsasən Nijaraquadan El Salvadordan, Qvatemaladan və Hondurasdan olan çoxlu sayda qadın əməkçi miqrantlardan ibarət üzvləri vardır. Bu birlik onları əmək və sosial məsələlər üzrə məlumatla və yadımla təmin edir, əmək hüquqları və digər məsələlər üzrə təlimlər təşkil edir, əmək qanunlarının əməkçi miqrantlar üçün daha geniş formada tətbiqini irəli sürür və işdən azad olunmuş işçilər üçün müvəqqəti sığınacaqların fəaliyyət göstərməsini təşkil edir. **10.8, 11.9. prinsiplərə bax**

An information guide: Preventing discrimination, exploitation and abuse of women migrant workers, Booklet 4, "Working and living abroad", p. 62 (Geneva, ILO, undated).

90. Estoniya və Finlandiya: Estoniyanın Həmkar İttifaqı Assosiasiyası, Fillandiya Həmkarlar İttifaqı Mərkəzi Təşkilatı və Fillandiyanı Muzdlu İşçilər Birliyi yerli vətəndaşlara nisbətən əməkçi miqrantlara aşağı standartların tətbiq edildiyi iki yönlü əmək bazarının formalaşmasının qarşısını almaq məqsədi ilə Finlandiyada məlumat mərkəzləri yaratmışdır. Onlar bu mərkəz tərəfindən sığınacaq, iş icazələri, vergilər, iş düzəlmək üçün müraciət etməyin yolları və həmkarlar tərəfindən təklif olunan xidmətlər üzrə məlumatlarla təmin edilirlər. Bununla yanaşı Fillandiya həmkarları İş icazəsi olan və Finlandiyaya mühacirət etmək istəyən və ya mühacirət imkanlarını araşdıran Eston vətəndaşları üçün məlumat mərkəzi yaratmışdır. Bu mərkəzə gələn ziyarətçilər əmək və vergi qanunları və sosial təminat sistemi üzrə məlumatla təmin edilirlər və onlar

miqrasiya etdikdən sonra hər hansı bir kömək məqsədi ilə həmkarlara müaciət etmələri üçün ruhlandırılırlar. **9.4, 10.8, 12.1, 12.5. prinsiplərə bax**

<http://netti.sak.fi/workinginfinland/en/index.html>; *Trade Union World*, Briefing, No. 7, (ICTFU, Dec. 2003).

91. Fransa: Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası-Fransanın Demokratik Əmək Konfederasiyası və həmkarlar ittifaqları mərkəzi (Fors Uvrier) sahibkarlarla və yerli hökumət nümayəndələri ilə birlikdə əməkçi miqrantlar üçün 19 kənd təsərrüfatı sahəsini əhatə edən mövsümi iş mərkəzi yaratmışdır. Bu mərkəz işçiləri onların hüquqları, əmək hüququ, təlim imkanları, sığınacaqlar və statuslarının qanuniləşdirilməsi məsələləri üzrə məlumatla təmin edir. Göstərilən xidmətlər hər iki tərəf üçün həm sahibkarlar həm də işçilər üçün yararlıdır, belə ki, sahibkarlara işçi tapmaqda yardım göstərilir və işçilərə müqavilələrinin müddəti bitdiyi halda otelçilik, restoran və kənd təsərrüfatı sahəsində iş tapması üçün yardım edilir. Bu iş yerləri rotasiyası vasitəsilə uzun müddətli mövsümi işlər və hətta daimi iş yerləri üzrə əmək müqavilələri bağlamaq mümkündür. Sosial tərəfdaşlar öz növbəsində otelçilik sezonu zamanı işçilərin yaşadıkları binaların saxlanması ilə məşğuldurlar. Həmkarların və sahibkarların nümayəndələri mövsümi işçilər arasında işə qəbul qaydaları, əmək müqavilələri, iş saatları, sağlamlıq və təhlükəsizlik qaydaları, sosial təminat, işsizlik və iş yerlərinə dair bukletlər paylayırlar. **1.1, 5.5, 6.1, 6.3, 6.4, 10.8, 14.3, 14.4, 14.5. prinsiplərə bax**

Trade Union World, Briefing, No. 7 (ICFTU, Dec. 2003)

92. Almaniya: Almaniya həmkarlar ittifaqının- İG Bau Polşalı əməkçi miqrantlara yardım məqsədi ilə Berlində və Varşavada nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir. Varşava ofisində çalışan almaniya həmkarlar ittifaqının əməkdaşı Almaniya işləməyə hazırlaşan işçilərin təşkilinin təmini baxımından Poşanın Həmkarlar İttifaqları ilə əməkdaşlıq edir. Bununla yanaşı İG Bau Polşanın Tikinti sahəsində Həmkarlar İttifaqları Təşkilatı ilə Əməkçi Miqrantlar sahəsində birgə müqavilə imzalamışdır və bu müqavilə Almaniya kənd təsərrüfatı sektorunda işləyən əməkçi miqrantları öz hüquqları üzrə məlumatlandırmaq məqsədi ilə Almaniya və Polşada broşuraların paylanması təşkil edir. **2.6, 10.8, 12.5. prinsiplərə bax**

<http://www.migrant-workers-union.org>;

93. Hindistan: 2004-cü ildə yaradılan Hindistanın Xaricdə Yaşayan Hindistanlılarla İş üzrə Nazirliyi xaricdə yaşayan hindistanlıların Hindistana sərmayə yatırımlarını təşkil edir, 1983-cü ildə qəbul olunan Mühacirət Aktını icra edir, hindistanlı əməkçi miqrantlara daha çox diqqət yönəldərək xarici ölkələrdə Xaricdə Yaşayan Hindistanlılarla İş üzrə mərkəzlər yaradır və onu idarə edir, Hindistan əsilli vətəndaşlara və daimi yaşayış sahəsi olmayan hindistanlılara məşğulluq sahəsində yardım göstərilməsi üçün proqramlar hazırlayır və həyata keçirir, Xarici Sərmayələrin cəlb edilməsi Şurasında və Xarici sərmayələrin qoyuluşunun idarə edilməsi İdarəsində öz nümayəndələri vardır və Sərmayə Komissiyası ilə müntəzən əməkdaşlıq edir. Bu yaxınlarda digər ölkələr də Hindistana qoşularaq müəyyən ölkələrdə yaşayan Hindistan əsilli şəxslərə ikili vətəndaşlığın verilməsi üçün öz qanunvericiliklərində dəyişiklik etdilər belə ki, Hindistan vətəndaşları gələcəkdə bu ölkələrin vətəndaşlığını qəbul edə bilərlər.

Miqrantlar təyinat ölkələrində vətəndaşlığa qəbul edildikdən sonra öz vətəndaşlıqlarını saxlaya bilərlər. Bu sistem miqrantlara məşə ölkələri ilə əlaqələri qoruyub saxlamağa yardım edir və ölkələr arasında insan axınının və səriştəli əmək qüvvələrinin dövriyyəsinə təmin edir. **12.1, 12.2, 12.8, 15.5, 15.7, 15.8, 15.9. prinsiplərə bax**

[http://indiandiaspora.nic.in/;](http://indiandiaspora.nic.in/)

94. Pakistan: Sosial Müdafiə fondu xaricdə yaşayan vətəndaşlara yardım göstərmək məqsədi ilə yaradılmışdır və peşə təlimlərinin təşkili, təhsil institutlarını və komersiya sənayesinin və ya xidmət müəssisələrinin yaradılması üçün miqrantlar və işə götürənlər tərəfindən məcburi qaydada köçürlən ödənişləri özündə birləşdirir. **12.10, 14.3.**

[http://www.opf.org.pk/;](http://www.opf.org.pk/) ILO: Report III(1B), *Migrant workers*, Chapter 6, "Migrants in society", International Labour Conference, 87th Session, Geneva, June 1999.

95. Filippin: Filippinin xarici ölkələrdə iş düzəltmə Adminstrasiyasının internet saytında lisenziya almış özəl işə düzəltmə agentlikləri, xaricdə olan boş iş yerləri və təyinat ölkələrində konsulluqların yerləşdiyi nöqtələr üzrə məlumatlar mövcuddur. Bununla yanaşı sayt miqrasiya etmək istəyənləri aşağı səviyyəli iş götürmə agentlikləri və miqrasiya prosesi və işə qəbul üçün müraciət edilən zaman qarşısı alınmalı olan digər xoşagəlməz təcrübələr üzrə məlumatla təmin edir. Qadın əməkçi miqrantlara yardım etmək və onları insan alveri barədə məlumatlandırmaq məqsədi ilə təyinat ölkələrinin konsulluqlarında qadın ataşələrdə daxil olmaqla əmək məsələləri üzrə ataşələr fəaliyyət göstərir. **11.8, 11.10, 12.1, 12.2, 12.8. prinsiplərə bax**

[http://www.poea.gov.ph/;](http://www.poea.gov.ph/) <http://www.trafficking.org.ph/poea/>

96. Şri Lanka: Təyinat ölkələrində əməkçi miqrantlara xüsusilə də qadınlara yardım etmək və onları məlumatlandırmaq məqsədi ilə konsulluqların sosial təminat üzrə əməkdaşları fəaliyyət göstərir. Məsələn, onlar işə götürənlər tərəfindən zorakılığa məruz qalaraq qaçıb gəlmiş qadınlara əgər passportları işə götürənlər tərəfindən qeyri qanuni yolla alınmışsa, passportlarının geri qaytarılmasına kömək edir, ödənilməmiş əmək haqqlarının geri ödənilməsinə təmin edir və onların Şri Lankaya geri qayıtmalarına yardım edir. Şri Lankanın xarici ölkələrdə işə düzəltmə bürosu tərəfindən yaradılmış Əməkçi Miqrantların Rifah fondu istər Şrilankada istərsədə təyinat ölkəsində vəsaitə ehtiyacı olan əməkçi miqrantlara xidmət göstərir. Onlar müalicə və ölüm halları üçün nəzərdə tutulan sığorta ilə eyni zamanda təqaüdlə və ölkələrinə qayıtdıqda əllərində heç bir vəsait olmadıqları halda fəqəladə sığınacaq kimi sosial yardımlarla təmin olunurlar. Bununla yanaşı fond əməkçi miqrantlara ölkəni tərk etməyə hazırlaşarkən onlara lazım olan xərclərin ödənilməsi üçün və ölkəyə qayıdıb gəldikdə özünü məşğulluq və sığınacaq məqsədi ilə faizli subsidiyalar ayırır. **8.2, 8.3, 10.8, 11.1, 11.2, 12.2, 12.8, 12.10. prinsiplərə bax**

<http://www.justiceministry.gov.lk>

(ii) Əmək qüvvələrinin işə qəbulu

97. Kolumbiya: Milli qanunvericiliyə əsasən xarici ölkələrdə iş təklifi alan yerli vətəndaşlara verilən müqavilələr Əmək Nazirliyi Tərəfindən təsdiq olunmalıdır. Müqavilənin şərtləri milli əmək qanunvericiliyə uyğun olduqda, immiqrasiya üçün icazə verilir. **13.2, 13.3, 13.4. prinsiplərə bax**

An information guide: Preventing discrimination, exploitation and abuse of women migrant workers, Booklet 3, "Recruitment and the journey for employment abroad", pp. 32-33 (Geneva, ILO, undated).

98. Misir: 2003-cü ildə əmək məcəlləsinə edilmiş dəyişiklik Misirli işçilərin xaricdə məşğuluğu ya Əmək Qüvvələri ilə iş üzrə və Mİqrasiya Nazirliyi ya da özəl məşğulluq agentlikləri tərəfindən təmin olunur.. İşçilərin ərizələri xarici işə götürənlərin tələbatları əsasında qəbul olunur və ərizə vermiş namizədlər müsahibədən keçirilir. Tələb olunan şərtləri özündə əks etdirməsi üçün əmək müqavilələri yoxlanılmalı və sonra təsdiq olunmalıdır. Əmək Məcəlləsi eyni zamanda Əmək Miqrasiyası Departamenti tərəfindən icra olunan özəl məşğulluq agentliklərinin işinin nizamlanmasını da nəzərdə tutur. Bununla yanaşı department agentliklər tərəfindən edilən iş təkiliflərini yoxlayır və qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq təsdiq edirlər. Agentliklər qanuna riayət etmədikləri halda Əmək Qüvvələri iş üzrə və Mİqrasiya Nazirliyi onların fəaliyyətini dayandıra və ya ləğv edə bilər. Buna baxmayaraq 1997-ci ildə qəbul olunmuş Özəl Məşğulluq Agentlikləri haqda Konvensiyaya zidd olaraq agentliklərə işə qəbul üçün işçilərdən ödəniş tələb etmələrinə icazə verilir. Konvensiya məşğulluq agentliklərinin işçilərdən birbaşa və ya digər vasitə ilə, tam və ya hissəli olaraq ödəniş və ya xərc tələb etmələrini qadağan edir. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, əməkçi miqrantlar rəsmi qurumlar və ya özəl məşğulluq agentliklərindən savayı digər kanallar vasitəsi ilə də məşğulluq imkanları tapırlar. **4.8, 13.1, 13.5. prinsiplərə bax**

[http://www.emigration.gov.eg/;](http://www.emigration.gov.eg/)

http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.home

99. Efiopiya: Efiopiyalə əməkçi miqrantlara, xüsusilə ev işlərində çalışan işçilərə və insan alveri qurbanlarına qarşı zorakılığa cavab olaraq 1998-ci ildə qəbul olunmuş Özəl Məşğulluq Agentlikləri Bəyannaməsi işə götürmə agentliklərinin fəaliyyətinin lisenziyalaşdırılmasını nəzərdə tutur. Qanun pozuntusu halları agentliklərin lisenziyasının ləğvi ilə nəticələnmə bilər. müyyən olunmuş minimum hüquqi tələblər əmək müqavilələrində öz əksini tapmalıdır və hər bir işçi üçün tərtib olunmuş müqavilənin bir nüsxəsi hökumətə təqdim olunmalıdır. Agentliklər xaricə işləmək üçün göndərdiklər hər bir işçi üçün zəmanət girovu qoymalıdırlar və əmək müqavilələrinin şərtləri üçüncü tərəf vasitəsi ilə pozulduqda onlar buna hüququ məsuliyyət daşımalıdırlar. İnsan hüquqlarının pozulması ilə yanaşı qanun pozuntularına görə cərimələr tətbiq olunur. **4.4, 8.1, 8.3, 11.1, 13.1, 13.2, 13.3, 13.4, 13.5, 13.6. prinsiplərə bax**

100. Yamayka: Bütün özəl məşğulluq agentliklərinin əmək müfəttişliyi tərəfindən rüblük yoxlanışı Əmək Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir **10.1, 13.2, 13.5. prinsiplərə bax**

An information guide: Preventing discrimination, exploitation and abuse of women migrant workers, Booklet 3, "Recruitment and the journey for employment abroad", p. 42 (Geneva, ILO, undated).

101. Mavritaniya-Çin: Mavritaniya ilə Çin arasında imzalanmış müqavilənin şərtləri Çin əməkçi miqrantların müdafiəsinə yönəldilmiş hər iki ölkə tərəfindən nəzərdə tutulmuş fəaliyyətləri özündə əks etdirir. Çin fəaliyyət göstərən etibarsız işə düzəltmə agentlikləri barədə məlumatı Mavritaniyaya təqdim edir. Mavritaniya öz növbəsində müqavilələrin Çinin qanunvericiliyinə uyğun tərtib olunmasını təmin etmək məqsədi ilə əmək müqavilələrini Çin Səfirliyinə təqdim edir və Çin və İngilis dilində olan müqavilələrin eyni formalı olmasını təmin edir. (Biri Çində imzalanır və biridə Mavritaniyada) **2.6, 13.3, 13.4. prinsiplərə bax**

<http://www.gov.mu/portal/site/empmentsite/menuitem>

102. Fillipin: Fillipinin Xarici ölkələrdə işə düzəltmə Administrasiyası özəl işə düzəltmək agentliklərinə lisenziyalar təqdim edir, fəaliyyətini yoxlayır, nizamnamədən irə gələn şərtləri icra edir və müvafiq tələblərə cavab verməsi üçün əmək müqavilələri yoxlamalarını həyata keçirir. . Buna baxmayaraq 1997-ci ildə qəbul olunmuş Özəl Məşğulluq Agentlikləri haqda Konvensiyaya zidd olaraq agentliklərə işə qəbul üçün işçilərdən ödəniş tələb etmələrinə icazə verilir. Konvensiya məşğulluq agentliklərinin işçilərdən birbaşa və ya digər vasitə ilə, tam və ya hissəli olaraq ödəniş və ya xərc tələb etmələrini qadağan edir. Ölkəni tərk edən əməkçi miqrantın Fillipin Administrasiyası tərəfindən təsdiqlənmiş müqaviləsi olmadıqda həmin şəxsdən hava limanında vergi tutulur. Agentliklər işçilərin hüquqarı pozulduqları zaman onların məhkəmə hüquq müdafiəsi ilə təmin edilməsi üçün zəmanət girovu qoymalıdırlar. Bununla yanaşı onlar işə götürənlər tərəfindən müqavilənin şərtləri pozulduqda buna məsuliyyət daşımalarını təsdiq edən etibarnamə imzalamalıdırlar. Fəaliyyətində qüsurlu olmayan agentliklərin stimullaşdırıcı mükafatla təltif olunması nəzərdə tutulur **13.1, 13.4, 13.5, 13.6, 13.8. prinsiplərə bax**

<http://www.poea.gov.ph>

103. Şri Lanka: İşə götürmə agentliklərinin fəaliyyəti Xarici Məşğulluq bürosu tərəfindən nizamlanır. Bu agentliklərin nümayəndələri Büronun Direktorlar Şurasının üzvlüdürlər. 1985-ci ildə qəbul olunmuş Akta əsasən lisenziyaların təqdim olunması nəzərdə tutulmuşdur və hal hazırda 600-ə yaxın lisenziyalaşdırılmış agentlik fəaliyyət göstərir. Agentliklər Büroya nəzdə şəkildə girov və bank zəmanəti təqdim etməlidirlər hansı ki, agentliklər müqavilənin şərtlərini pozduqları təqdirdə bu vasaitlər Büro tərəfində geri alınacaqdır. Qanuna və nizamnaməyə əməl olunmadıqda agentliklərin lisenziyaları ləğv olunur. Təyinat Ölkələrində Şri Lankadan olan işçiləri işə götürən agentliklər və kampaniyalar konsulluqlar tərəfindən qeydə alınır və ancaq bu bu agentliklər işçilər ilə müqavilə bağlamaq hüququna malikdirlər. İşə götürmə agentlikləri yazılı icazə olmadan elan yerləşdirə və namizədi müsahibəyə cəlb edə bilməzlər. İşçilər çıxış icazəsi olamdan və pasportlarına təhlükəsizlik möhürü vurulmadan ölkəni tərk edə bilməzlər. Xərclər agentliklər tərəfindən ödənilməlidir. Əmək Münasibətləri və Xarici ölkələrdə Məşğulluq Nazirliyi və Büronun yüksək vəzifəli nümayəndələri onların nə dərəcə yaxşı müdafiə ilə təmin olunmalarını yoxlamaq məqsədi ilə əməkçi miqrantların çoxluq təşkil etdiyi ölkələrə tez tez səfərlər edirlər. Əməkçi miqrantlara yardım və onları müdafiə

məqsədi ilə Əmək Departamentinin və Büronun vəzifəli şəxsləri xarici ölkələrə səfərlərə göndərilir. EV işlərində çalışan işçilərin əmək müqavilələrinin Şri Lanka hökuməti tərəfindən təsdiq olunması və işə götürənlərin müayinəsinin aparılması məqsədi ilə Qulf Ştatlarının, Hon Konqun (Çin) və Sinqapurun işə götürmə agentlikləri arasında Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır. **4.4, 6.3, 12.8, 13.1, 13.3, 13.4, 13.5, 13.6, 13.7. prinsiplərə bax**

Sri Lanka Bureau of Foreign Employment Act No. 21, 1985 and Sri Lanka Bureau of Foreign Employment (Amendment) Act, No. 4, 1994; ILO: Application of International Labour Standards 2005(1), *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*, Report III (Part IA), International Labour Conference, 93rd Session, 2005, p. 363; <http://www.justiceministry.gov.lk>

VIII. Sosial inteqrasiya və ictimai həyatda iştirak etmək

104. Kanada: 2003-cü ildə Kanada əmək bazarında uşaqlara yaşlılara və əlillərə qayğı göstərmək üçün tələb olunan işçi qıtlığının qarşısını almaq məqsədi ilə “qayğı göstərərək yaşa” adlı proqram hazırlandı. Bu proqram Kanadaya gəldikləri gündən üç il sonra bu cür işlərdə işləmək istəyən əməkçi miqrantlara daimi yaşayış statusu almaları üçün ilə ərizə ilə müraciət etmələrinə icazə verir.

5.1, 14.4. prinsiplərə bax

www.cic.gc.ca; www.hrdc-drhc.gc.ca; www.canlii.org; *ILO migration survey 2003: Country summaries* (Geneva, ILO, 2004).

105. Kosta Rika: 1997-ci ildə Nikaraqua ilə Kosta Rika arasında təşkil olunmuş ikitərəfli görüşün nəticəsi olaraq, işçilərin ehtiyacları əsasında Əmək Departamenti Tərədinən müəyyənləşdirilən müvafiq iş sahələrində xüsusi ilədə kofe və şəkər çubuğunun məhsul yığıcı mövsümündə kənd təsərrüfatı işlərində çalışan Nikaraqualı Əməkçi miqrantlar Kosta Rika tərəfindən müvəqqəti iş icazəsi ilə təmin olundu. İcazələr o şəxslərə verildi ki, hansı ki Nikaraqua Konsulluğu tərəfindən şəxsiyyət vəsiqələri ilə təmin ediləblər, bura hüquqi status olmayan miqrantlarda daxil edilmişdir. 1998-ci ildə ölkələrin həmrəylik görüşü kimi təşkil olunan Mərkəzi Amerika ölkələrinin prezidentlərinin görüşünün nəticəsi olaraq Kosta Rika Miç qasırgısından zərər çəkmiş ölkədə yaşayan və işləyən 140 000-ə yaxın hüquqi status olmayan miqrantın amnistiyasını elan etdi. Görüşün əsas məqsədi ölkədə qanunsuz yaşayan Mərkəzi Amerika Vətəndaşlarının statuslarının qanuniləşdirilməsindən, rəsmi qeydiyyatdan alınmasından və yaşayış şəraitlərinin nizama salınmasından ibarət idi. Bununla yanaşı onlara daimi yaşayış icazələrinin verilməsi və iş icazələrinin yenisi ilə əvəz edilməsi və daha iki il artırılması əsas məqsədlərdən sırasındadır. **5.5, 14.4. prinsiplərə bax**

Executive Decree No. 27457-G-RE, Defensorna de los Habitantes; “Personas migrantes: Un llamado a la solidaridad nacional” (San Jose, Costa Rica, 1999), p. 8, *La Gaceta*, No. 239, 9Dec. 1998.

106. Fransa: Kontinent Supermarketi işsizlik səviyyəsinin yuxarı olduğu və immiqrantların çoxluq təşkil etdiyi Marsel ətrafı ərazilərdən yerli işçilərin işə qəbulunu təşkil edir. İş yerləri üzrə vəzifə öhdəliklərinin siyahısının tərtib

edilməsində və 400-dən çox boş iş yerlərinin doldurulması üçün milli azlıqlardan ibarət işçi tərkibinin işə götürülməsi məqsədi ilə müxtəlif QHT-lərin və hökumət nümayəndələri aktiv səy göstərmişdir. İşçilərə məşğulluq agentlikləri tərəfindən təlim keçirilmişdir. Bununla yanaşı Sosial inteqrasiyanın inkişaf etdirilməsi və əsas diqqətin mədəniyyətlər arasındakı müxtəlifliyə yönəldilməsi məqsədi ilə QHT-lər menecerlər üçün təlimlər təşkil etmişdir. **14.2, 14.3. prinsiplərə bax**

Anti-discrimination action profiles on the Web, available at <http://www.wisdom.at/ilo.index.aspx>

107. Almaniya: Volksvaqen şirkəti Sosial Hüquqlar və Volksvaqen şirkətində Sənaye Əlaqələrinin qurulması üzrə bəyannamə qəbul etmiş və əməkçi miqrantlar arasında ayrışdırıcı qaydaların almaq üçün öz işçiləri arasında yazılı məlumatların paylaşılmasını təşkil etmişdir. Şirkət insan ehtiyatları personal, təlimçilər, yüksək vəzifəli personal və işçi şurası kimi nəzərdə tutulan müxtəlif ünvanlı qruplar üçün proqramlar işləyib hazırlamışdır. İxtisas artırma kurslarına, seminarlara və peşə təlimlərinə bərabər imkanlar mövsusunda dərslər əlavə edilmişdir. Peşəkar məsləhətçilər işə cəlb olunmuş və peşə təlimi ərzində yeniyetmələrə, gənclərə və yaşlılara xüsusi diqqət yönəldilərək ekstremist yanaşmalardan müdafiə məqsədi ilə beş müxtəlif işçi qrupu bu sahədə fəaliyyət göstərmişdir. Gənclər, təlimçilər və pedaqoqlar üçün dərslər vəsaitləri paylaşılmışdır. **14.2.**

Anti-discrimination action profiles on the Web, available at <http://www.wisdom.at/ilo.index.aspx>

108. İrlandiya: İmmiqrantlar və milli azlıqlarla aparılan məsləhətləşmələrdən sonra İrlandiyanın Biznes və Sahibkarlar Konfederasiyası, İrlandiyanın Həmkarlar İttifaqı Konqresi, Tikinti Sənayesi Federasiyası, İrqiçilik üzrə Milli Məsləhət Komitəsi və Mədəniyyətlərarası və Bərabərlik məsələləri üzrə Departament iş yerində irqi ayrışdırıcı qayda qarşı ümum milli təbliğat kampaniyasından ibarət olan bir il müddətində İş Yerində İrqiçiliyə Qarşı Mübarizə həftəsini təşkil etmişdir. Təbliğat kampaniyası işçilər arasında aparılmış müzakirələri və onların təlim hazırlığını və müxtəlif mövzular üzrə işçilərlə milli azlıqların etnik qruplarının üzvləri arasında aparılmış müzakirələri özündə əks etdirir. Bununla yanaşı müxtəlif mədəniyyətləri təbliğ edən seminarlar, konfranslar və tədbirlər təşkil olunmuşdur. Seçilmiş materiallar, plakatlar və məlumat bülətləri iştirakçılara paylanmışdır. **2.1, 2.2, 3.1, 6.1, 6.3, 6.4, 7.2, 14.1, 14.2, 14.9. prinsiplərə bax**

Anti-discrimination action profiles on the Web, available at <http://www.wisdom.at/ilo.index.aspx>

109. Hollandiya: İmmiqrantların inteqrasiya proqramı ilə tanışlığa ehtiyacı olub olmadıqlarını müəyyən etmək üçün onlar arasında qiymətləndirilmə aparılır. Əgər belə proqramlar məsləhət görülürsə miqrantlara holland cəmiyyəti, məşğulluq imkanları və bu imkanların mövcud olduğu bölgələr haqda məlumatlar verilərək onlar üçün Holland dili dərsləri təşkil olunur. Belə tədbirlər adətən Hollandiya Qaçqınlar şurası tərəfindən təşkil edilir. Sonda test imtahanları keçirilir və bu testdən keçmiş şəxslərə Hollandiyada təhsil almaq və işləmək üçün şəhadətnamələr təqdim edilir. Kursu uğursuzluqla başa vurmuş

şəxslərə heç bir cərimələr tətbiq edilmir və kəsilənlər yenidən test imtahanlarında iştirak etməlidirlər. **14.3, 14.5, 14.7. prinsiplərə bax**

See Ministry of Justice, available at <http://www.justitie.nl/English/>;
<http://www.degeschiedenisvaninburgering.nl/>

110. Hollandiya: Tərəvəzin yetişdirilməsi və satışı sektoru üzrə Sahibkarlar Təşkilatı-LTO Niderland və Hollandiyanın Sosial Məsələlər və Məşğulluq Nazirliyi həmkarla ittifaqları ilə birlikdə əmək münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə birgə məliyyətləşdirdikləri ayrışeçkiliyə qarşı mübarizə layihəsi işləyib hazırlamışlar. Bu layihə çərçivəsində səriştelərin aratırılması və Holland dili kursları təşkil olunaraq miqrantların əmək bazarındakı mövqeyi gücləndirilmişdir. Ərizə və şikayətlərə baxılması üsullarını özündə əks etdirən və iş şəraiti və iş qəbul zamanı ayrışeçkiliklə bağlı daxil olan şikayətlərə baxılması üçün müstəqil komitələrin yaradılmasını nəzərd tutan bərabər imkanların təminatına yönəldilmiş məcəllə sahibkarlara təqdim olunmuşdur. Monitoring prosesi yerli vətəndaşlarla müqayisədə əməkçi miqrantların qərarların qəbulu prosesində iştirakını yoxlayır. **6.1, 6.3, 6.4, 14.2, 14.3, 14.7. prinsiplərə bax**

Anti-discrimination action profiles on the Web, available at <http://www.wisdom.at/ilo/index.aspx>

111. Cənubi Afrika: 1994-cü ildə hökumətin Mədən İşçilərinin Milli Birliyi ilə aprapdığı məsləhtəşmələrin nəticəsi olaraq yerli seçkilər zamanı əməkçi miqrantlar səs vermək hüququ ilə təmin edildi. Cənubi Afrikada beş ildən çox yaşayan miqrantlar daimi yaşayış icazələri ilə təmin olunurlar. **14.4, 14.13. prinsiplərə bax**

112. İspaniya: Əməkçi miqrantları məlumatla təmin etmək üçün İspaniya Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının ölkədən kənarında yerli mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Həmkarlar Konfederasiyası İşçi Komissiyasının (Confederacion Sindical de Comisiones Obreras) işçiləri əmək hüquqları və iş icazələri, sığınacaqlar, vizalar və sosial təminat kimi inzibati məsələlər üzrə məlumatla təmin etmək və yardım göstərmək məqsədi ilə CİTE adlı mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Mərkəzlər əməkçi miqrantların öz dillərində məlumat kampaniyaları təşkil edir və onlar arasında məlumatların paylanmasını həyata keçirir, dil kursları və digər təlimlər təşkil edir və eyni zamanda əməkçi miqrantlarla daimi əlaqədə olan polis əməkdaşları və hökumət nümayəndələri üçün məlumatlandırma kampaniyaları həyata keçirir. Regional CİTE mərkəzləri məlumat bazası vəsaitəsi ilə məlumat mübadiləsini həyata keçirir və bu baza onlara miqrantları maraqlandıran sualara daha tez cavablandırmağa imkan verir. Vahid Əməkçilər Birliyinin miqrantların çox olduğu bölgələrdə mərkəzləri fəaliyyət göstərir və belə mərkəzlərin olmadığı ərazilərdə miqrantlar yerli həmkar ittifaqının yardımından istifadə edirlər. Mərkəzlər işçilərə yaşayış və iş icazələrinin yenisi ilə əvəz olunması üçün kömək edir, viza almaları üçün istiqamətləndirir, əmək məsələləri üzrə məlumatlandırır, hüquqi yardım göstərir və rəsmi proseduralar zamanı yardım edir. Bununla yanaşı dil kursları və sağlamlıq və təhlükəsizlik üzrə seminarlar təşkil olunur. Vahid Əməkçilər Birliyinin nümayəndələri əməkçi miqrantların problemlərinə həsr olunmuş yerli və milli forumlarda iştirak edirlər. **6.2, 10.8, 10.11, 14.3, 14.5, 14.7, 14.10. prinsiplərə bax**

Trade Union World, Briefing, No. 7, p. 4, Dec. 2003; Briefing, No. 4, June 2004, p. 8 (ICFTU).

113. İsveç: Əməkçi miqrantların əmək bazarındakı mövqeyini gücləndirmək və onların İsveç cəmiyyətinə inteqrasiyasını təmin etmək məqsədi ilə İsveç İnteqrasiya Bürosu tərəfindən müxtəlif fəaliyyətlər icra olunur. Əməkçi miqrantlarla iş üzrə proqram çərçivəsində hökumət onların məşğulluğu üçün müəyyən olunmuş müddət çərçivəsində subsidiyalar ayırır və miqrantlar bu müddət ərzində təcrübə əldə bilirlər, əmək bazarının tələblərini öyrənə bilirlər və İsveçdə mövcud olan hüquqi normalar haqda məlumat ala bilirlər. Xarici ölkəyə məxsus təhsil şəhadətnamələri olan əməkçi miqrantlara əlavə olaraq hazırlıq kursları keçirilir. Bununla yanaşı büro irqçiliyə və ksenofobiyaya qarşı mübarizə məqsədi ilə müxtəlif proqramlar həyata keçirir. Hüquqi statusu malik Əməkçi miqrantlar yerli vətəndaşlarla bərabər siyasi hüquqlarda daxil olmaqla sosial, iqtisadi və təhsil hüququna malikdirlər. **9.3, 9.4, 14.2, 14.3. prinsiplərə bax**

<http://www.integrationsverket.se>; *Anti-discrimination action profiles on the Web*, available at <http://www.wisdom.at/ilo.index.aspx>

114. Birləşmiş Krallıq: Robert McBride Ltd Kimyəvi müəssisəsi irqi i bərabərlik siyasətini tətbiq edərək, insan ehtiyatlarını mərkəzləşdirərək və öz işçiləri üçün təlimlər keçərək əməkçi miqrantların ayrışdırılma üzrə şkiyyətlərinə öz münasibəti bildirdi. Müəssisə ayrışdırılma səbəb yaradan sualların aradan qaldırılması üçün yeni ərizə forması hazırladı. İmmiqrantların daha çox mövcud olduğu bölgələrin namizədləri işə qəbul olunur və aşağı səviyyəli işlərdə işə qəbul üçün mövcud olan tələblər əsasən müəssisənin tələbatına uyğun olaraq tərtib edilir, məsələn, o qədər də lazım olmayan bəzi dil qəabiliyyəti kimi tələblərin aradan qaldırılması. Siyasətin digər istiqamətləri əməkçi miqrantların ehtiyaclarının tam şəkildə ödənilməsi üzrə istiqamətləndirilmişdir belə ki, onlara çevik məzuniyyət qrafiki tətbiq edilməlidir, dini marasimlərdə iştirak etmələri üçün imkanlar təqdim olunmalıdır və milli azlıqların nümayəndələrinin geyimlərinə daha çox səbrlə yanaşılmalıdır. Müəssisənin həyata keçirdiyi bu siyasət əmək qüvvəsinin tərkibində milli azlıqların və əməkçi miqrantların daha çox mütənasib şəkildə təmsil olunmalarını təmin edir. Ayrı seçkiliyə qarşı təşkil edilən marifləndirmə tədbirləri yerli həmkar ittifaqlarını və ictimaiyyət nümayəndələrini bir araya gətirdi. Siyasi məsələlər üzrə məsləhətlər İrqlər arası Əlaqlər üzrə Məsləhət Xidmət tərəfindən təqdim olunmuşdur. **7.2, 14.2. prinsiplərə bax**

Anti-discrimination action profiles on the Web, available at <http://www.wisdom.at/ilo.index.aspx>

115. Azad Həmkarlar İttifaqları Beynəlxalq Konfederasiyası (ICTFU): İrqçiliyə və Ksenofobiyaya qarşı fəaliyyət planı və Durban Fəaliyyət Proqramının icarasına yönəldilmiş həmkarlar ittifaqı fəaliyyəti ilə məşğul olanlar üçün əsasnamələr Azad Həmkarlar İttifaqları Beynəlxalq Konfederasiyası tərəfindən işlənib hazırlanmışdır. Burada əməkçi miqrantlarda daxil olmaqla işçilərə qarşı göstərilən irqi ayrı seçkilik və ksenofobiya kimi problemlər işıqlandırılır və bunlara qarşı mübarizə aparmaq üçün proqramın tövsiyələrindən istifadə olunur. Burada, tövsiyələrin həmkarlar ittifaqının fəaliyyət planı ilə nə dərəcədə bağlılığının izahı verilir və həmkarlar ittifaqları vasitəsi ilə məşğulluqda və cəmiyyətdə həmkarlar ittifaqının həyata keçirdiyi uğurlu fəaliyyətlərin

timsalında həmkarların fəaliyyəti ilə məşğul olanlara nə etmələri üzrə təkilflər verilir. Bununla yanaşı BƏT-in əməkçi miqrantlar üzrə Konvensiyalarının həyata keçirilməsinə proqram çərçivəsində dəstək verilir. **9.1, 14.2. prinsiplərə bax**

Trade union primer, guide for trade unionists in their fight against racism and xenophobia, available at <http://www.icftu.org/www/pdf/RacismeE2004.pdf>

IX. Miqrasiya və İnkişaf

116. Çin: Öz vətəndaşlarının xaricdə təlim keçərək yenidən öz ölkələrinə qayıdıb işləmələri üçün həvəsləndirmək məqsədi ilə Çin elmi işçilərin kütləvi immiqrasiyasının qarşısını almaq üçün müvafiq ölçülər qəbul etdi, beləki onların geri qayıtmasında müxtəlif səviyyəli hakimiyyət qurumları və təşkilatlar yaxından iştirak edirlər. Nəqədər ki, yerli hökumət bu istiqamətdə geniş formalı siyasi istiqamətləri nəzərdə tutur və ümumi sosial, iqtisadi və siyasi iqlimi müəyyənləşdirir digər təşkilatlar da miqrantların geri qayıtmaları üçün həvəsləndirici işlər görür. Elm və texnologiyaların inkişafı üzrə Çinin apardığı siyasət miqrantların geri qayıtmaları üçün cəzb edici olan daxili mühitin yaradılması vasitəsi ilə beynəlxalq bazarda onlar üçün rəqabət aparmaq məqsədi ilə öz vətəndaşlarının xarici ölkələrə sərbəst şəkildə gediş gəlişinə icazə verir. Bazar qüvvələri hökumətin apadığı islahatların yardımı ilə bir çox insanların özəl sektora geri qaytarılmasında əsas faktordur. **15.8, 15.9. prinsiplərə bax**

D. Zweig: *Learning to compete: China's strategies to create a "reverse brain drain"*, Hong Kong, Centre on China's Transnational Relations, The Hong Kong University of Science and Technology, Working Paper No. 2, available at <http://www.cctr.ust.hk/articles/pdf/triggering.pdf>

117. Ekvador: Banco Solidario (BSol) bankı miqrantlar tərəfindən aparılan pul köçürmələrini asanlaşdırmaq məqsəd ilə öz ölkələrindən olan əməkçi miqrantların mövcud olduğu əsas təyinat ölkələrinin bankları arasında birlik formalaşdırır. Onun əsas məqsədi pul köçürmələri zamanı xərclərin aşağı salınması üçün Ekvadorda, İtaliyada və İspaniyada bank xidmətlərinə olan çıxışın təmin edilməsidir. **15.6. prinsiplərə bax**

<http://www.businessindevelopment.nl/download.php?id=1012.6936> (see Annex 3 of the document).

118. Salvador: Hökumət xaricdə yaşayan Salvadorlular üçün nəzərdə tutulan proqramın icrasına başlamışdır hansı ki, İkitərəfli müqavilələr vasitəsi ilə qanuni miqrasiyanın inkişafına yardım edir, Salvador müəssisələri ilə xaricdə yaşayan turizm və yaşayış evlərinin tikintisində çalışan işçilərdə daxil olmaqla işçilər arasında əməkdaşlığı gücləndirir, qarşılıqlı fondlar vasitəsi ilə pul köçürmələri hesabına sərmayə qoyuluşunu artırır və miqrasiya siyasətini əlaqələndirir. Pilot layihə çərçivəsində Amerika Birləşmiş Ştatlarında işləyən Salvadorlu işçilərin pul köçürmələrinin həcminə uyğun olaraq qarşılıqlı fondların hesabına kasıb kənd icmalarında erkən və əsas təhsil üçün, xüsusi ilədə məktəbə getməyən uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş təqaüdlərin verilməsi həyata keçirilir. **2.3, 4.7, 5.3, 15.4, 15.5, 15.9, 15.10. prinsiplərə bax**

<http://www.elsalvador.org/home.nsf/asistencia>. M. Roger Hernandez: "Programa de atenciyn a las comunidades salvadorecas en el exterior", in *Memorias sobre migraciyn inter- nacional colombiana y la conformaciyn de comunidades transnacionales* (Bogotó, Ministerio de Relaciones Exteriores de Colombia,2003).

119. Kenya: Səyyar bank punktları vasitəsilə kənd yerlərində pul köçürmələri həyata keçilir. Onlayn üsulu və sputnik rabitəsi vasitəsi ilə pul köçürmələri və digər məaliyyə xidmətləri həyata keçirilə bilər. Məsələn Equity Bank öz səyyar punktları vasitəsi ilə ayrı ayrılıqda 29 kənddə 12.000 müştəriyə xidmət göstərir.

15.6, 15.9. prinsiplərə bax

http://www.swwb.org/English/1000/address/gnbi/add_gnbi_equity_bank_limited.htm

120. Mali-Fransa: 2000-ci ildə imzalanmış ikitərəfli müqavilə-Miqrasiya məsələləri üzrə Mali-Fransa məsləhətləşməsi Mali vətəndaşlarının Fransaya inteqrasiyasına, miqrasiya axınının birgə idarə olunmasına və potensial miqrantların mövcud olduğu Bali ərazilərinin birgə inkişaf etdirilməsinə yönəldilmiş illik müzakirələrin nazirlər səviyyəsində aparılmasını nəzərdə tutur. Əməkçi miqrantların könüllü olaraq geri dönmələri üçün Fransa onların yol xərcini ödəyir və öz ölkələrində iş qurmaları üçün vəsaitlə təmin edir. 2002-2004-cü illərdə kiçik sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi və mali vətəndaşlarının Mali təhsil sistemində işləmələri üçün Fransa pul vəsaiti ayrılmasını təmin etdi. Fransada yaşayan Mali vətəndaşlarının bacarıq səviyyələri Fransa-Mali Komitəsi tərəfindən qeydiyyatla alınır. Bunula yanaşı fond Mali diasporası tərəfindən həyata keçirilən yerli layihələri məaliyyələşdirir. Mali bankı tərəfindən kiçik müəssisələrə fəaliyyətlərini genişləndirmək üçün kreditlər verilir. Mali vətəndaşlarının immiqrasiya səbəblərini müəyyənləşdirməkdən ötrü təyinat ölkələrinə nazirlər səviyyəsində səfərlər təşkil olunur. Miqrantlar yola düşməmişdən qabaq təyinat ölkəsində mövcud olan iş və yaşayış tələbləri üzrə məlumatla təmin edilirlər.Əsas təyinat ölkələrində fəaliyyət göstərən konsulluqlar Malidən olan miqrantlara yardım edir və Maliyə pul vəsaitlərinin köçürülməsi üçün həvəsləndirici işlər aparır. **2.3, 2.4, 5.2, 12.1, 12.2, 15.2, 15.4, 15.8, 15.9, 15.10. prinsiplərə bax**

S. Martin; P. Martin; P. Weil: *Fostering cooperation between source and destination countries*, available at

<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=60>; S.E.Findley, Columbia University: *Mali: Seeking opportunity abroad*, available at <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=247>

121. Meksika: Pul köçürmələri vassitəsi ilə paritet sərmayələrin qoyulması üzrə proqram "Vətəndaş Təşəbbüsü 3 X 1" miqrant asosiasiyaları və Sakatekas ştatının yerli qurumları tərəfindən irəli sürülmüşdür və hal hazırda bu proqram bir çox ştatların hökumətləri, yerli hökumət qurumları və miqrant birliklərinin fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi vasitəsi ilə Federal Sosial İnkişaf Nazirliyi Tərəfindən Həyata keçirilir. Pul köçürmələri həyata keçirən miqrant işçilər bununla yanaşı yerli hökumətə və Meksika konsulluqlarına infrastrukturun inkişafına, dövlət qulluğuna və iş yerlərinin yaradılmasına dair təkliflər təqdim edir. Əgər təkliflər hökumət tərəfindən qəbul olunarsa miqrantlar tərəfindən təmin edilən hər bir dollar yerli hökumət qurumlarına, ştatlara və federal

hökumətə təqdim olunur. Amerika Birləşmiş Ştatlarında və Meksikada fəaliyyət göstərən yeli assosiasiyaların rolu 3 X 1 proqramı vasitəsi ilə gücləndirilir. **1.1, 1.2, 7.1, 15.5, 15.9, 15.10. prinsiplərə bax**

<http://www.businessdevelopment.nl/download.php?id=1012.6936> (see Annex 3 of the document).

122. Meksika: 2003-cü ildə Meksika Baş Konsulluğu və ABŞ-ın Depozitlərin Siğortalıması üzrə Fedral Korporasiyası tərəfindən formalaşdırılmış “Yeni Alyans” işçi qrupu əməkçi miqrantlar üçün nəzərdə tutulmuş pul köçürmələri bazarında yaxından iştirak etmək və bank, girov və kredit xidmətlərinin inkişaf etdirmək məqsədi ilə 30 bank, 25 ictimai təşkilatları və yerli hökumət qurumlarını bir araya gətirdi. Meksika Hökuməti proqram çərçivəsində xüsusi ilə aşağı gəlirli işçilər daxil olmaqla əməkçi miqrantlar üçün mövcud olan bank xidmətlərinin və maliyyə vəsaitlərinin artırılması məqsədi ilə Banco de Servicios Financieros (BANSEFI) bankına yardım göstərir. Ümumilikdə 4-10 faiz arası olan köçürmələrin məbləği üçün tələb olunan xərclər 20 faizə qədər aşağı salınmışdır. Bununla yanaşı sərfəli valyuta dəyişmə kursları tətbiq olunmuşdur. ABŞ ilə Meksika arasında həyata keçirilən “ Çiçəklənmə üçün Əməkdaşlıq” Layihəsi çərçivəsində BANSEFI bankı ABŞ-dan edilən pul köçürmələri üzrə tələb olunan xərclər barədə məlumatların yayımını həyata keçirir və əməkçi miqrantları hesabdan hesaba edilən pul köçürmələrinin faydası barədə məlumatla təmin edir. Bununla yanaşı bank pul köçürmələri ilə məşğul olan məşhur bankların, mikro məaliyyəyə məruz qalan institutlarının və kredit birliklərinin ümumi fondunu yaratmışdır. **15.6. prinsiplərə bax**

M. Orozco: *International financial flows and worker remittances: Issues and lessons* (Inter-American Dialogue, Washington, DC), pp. 25-28.

123. Mərakeş: Mərakeş Milli Bankı Avropanın Müxtəlif ölkələrində öz şöbələri və nümayəndəliyi olan əsas dövlət banklarından biridir. Avropada yaşayan Mərakeşli əməkçi miqrantlar milli bankın yerli nümayəndəliklərində hansıki onların Mərakeşdəki qohumlarında çıxışı var, birgə cari hesab açma imkanları və onlar hesabdan edilən əməliyyatlar zamanı heç bir ödəniş etmirlər. Bununla yanaşı bank teleqraf vasitəsi ilə Mərakeşə ucuz pul köçürmələrini təşkil edir və əməkçi miqrantlara xüsusi olaraq avia biletin məbləğini, ailə daxili fəvqaladə hallar və ya ölüm hallarında cəsədin geri qaytarılması kimi hadisələri əhatə edən müxtəlif sığorta növlərini təklif edir. **15.6. prinsiplərə bax**

<http://www.bp.co.ma/>

124. Filippin: Əmək müqavilələri Filippinin Xarici ölkələrdə işə düzəltmə Administrasiyası tərəfindən qeydiyyatdan keçmiş əməkçi miqrantlara Filippin bankları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində şəxsiyyət vəsiqələri təqdim olunur. Bu vəsiqələr vasitəsi ilə onlar təyinat ölkəsindən öz ailələri üçün ən aşağı qiymətlə pul köçürmələrini həyata keçirə bilərlər. Pul köçürmələri eyni zamanda aşağı qiymətlə mobil telefon şirkətləri vasitəsi ilə də həyata keçirilə bilər. **15.6.**

<http://www.poea.gov.ph>

125. Senegal: Xarici İşlər Nazirli yanında fəaliyyət göstərən xaricdə yaşayan Seneqal vətəndaşları üçün yardım və istiqamətləndirmə Bürosu xaricdə işləyən seneqal vətəndaşlarının sosial təminatına yardım göstərir, onlara öz ölkələrinə

geri qayıtmağa və bərpa olunmaları üçün kömək edir və pul köçürmələrinin geri qaytarılmasını təmin edir. Bununla yanaşı onlar mühacirləri ölkənin siyasi və iqtisadi inkişafında yaxından iştirak etmələri üçün həvəsləndirirlər. **12.2, 15.5, 15.8, 15.9. prinsiplərə bax**

ILO migration survey 2003: Country summaries, pp. 335-338 (Geneva, ILO, 2004); <http://www.gouv.sn>

126. Senegal- Fransa: Əldə olunmuş ikitərəfli müqavilə Seneqel vətəndaşları üçün verilən Fransa vizasının artırılmasını və Seneqalın inkişafı üçün müvəqqəti tapşırıqları icra edən peşəkar əməkçi miqrantların yol xərcləri və yaşayır yeri ilə təmin olunmasını özündə əks etdirir. Bununla yanaşı müqavilə Seneqala geri dönmüş miqrantların kiçik inkişaf layihələrində iştirakını və hüquqi sattusu olmayan miqrantların Seneqala geri qayıtmaları üçün yardım mübadiləsini nəzərdə tutur. **2.3, 2.4, 5.2, 15.4, 15.8, 15.9. prinsiplərə bax**

R. Magoni: *International migration and relations with third countries: France*, Migration Policy Group, Brussels, 2004 available at <http://www.migpolgroup.com/uploadstore/France%20foreign%20relations%20full%20report.pdf>

127. Cənubi Afrika- Birləşmiş Krallıq: 2003-cü ildə Birləşmiş Krallıq ilə Cənubi Afrika arasında Səhiyyə İşçilərinin Qarşılıqlı Təhsil Mübadiləsi üzrə əldə olunmuş Anlaşma Memorandumu bilik və bacarıqların qarşılıqlı mübadiləsini təmin edir. Bununla yanaşı Anlaşma Memorandumu Cənubi Afrikadan olan peşəkar səhiyyə işçilərinin ixtisaslarının tanınmasını və bu işçilərin Birləşmiş Krallıqda fəaliyyət göstərən Milli Səhiyyə Xidmətlərində müəyyən olunmuş müddətdə işləmələrini nəzərdə tutur. Sonra isə onlar əldə etdikləri yeni bacarıq və təcrübələrlə Cənubi Afrikaya geri qayıdırlar. **3, 15.7, 15.8, 15.9. prinsiplərə bax**

<http://www.doh.gov.za/>; <http://www.dh.gov.uk/PublicationsAndStatistics/LettersAndCirculars/DearColleague...>

128. Tayland: İmmiqrasiya edən elm adamlarının geri qayıtmaları üçün həyata keçirilən Layihə Tailandan olan yüksək səriştəli əməkçi miqrantlar arasında əlaqələr quraraq məlumat və bilik mübadiləsini həyat keçirir. İnkişaf və texnologiyalar sahəsində olan layihələrdə iştirak emək məqsədi ilə peşəkar mütəxəssislərin Taylanda geri qayıtmaları üçün həvəsləndirilir. Bu istiqamətdə olan 100 dən artıq birgə layihələr və fəaliyyətlər Taylandda fəaliyyət göstərən təşkilatlar tərəfindən həyata keçirilmişdir. Amerikada və Kanadada fəaliyyət göstərən Taylandlı Peşəkarlar Assosiasiyası, Avropada fəaliyyət göstərən Taylandlı Peşəkarlar Assosiasiyası və Yaponiyada Fəaliyyət Göstərən Taylandlı Peşəkarlar Assosiasiyası bu sahədə yaxından əməkdaşlıq edirlər. **15.8, 15.9, 15.10. prinsiplərə bax**

<http://www.atpac.org>

129. Birləşmiş Krallıq: Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış peşəkar səhiyyə işçilərinin işə qəbulu üzrə beynəlxalq hüquq və normalar Dövlət Şiyyə Xidmətlərində fəaliyyət göstərən sahibkarlara inkişaf etməkdə olan dövlətlərdən peşəkar tibb işçilərinin işə qəbul edilməsini məsləhət görmür. Normalar beynəlxalq kadrların işə qəbulunda iştirak edən tərəflər üçün ən yaxşı

təcrübələri özündə əks etdirir, 150-ə yaxın ölkənin harda ki, səhiyyə işçiləri qıtlığı ilə üzləşmə riski mövcuddur və harada ki belə işçilərin yığılı qadağandır siyahısı hazırlanmışdır, hüquq və normaların dövlət və özəl sektorda fəaliyyət göstərən həm daimi həmdə müvəqqəti işləyən peşəkar səhiyyə işçilərinə şamil edilməsini təmin olunur, müəyyən edilmiş vəzifələr üçün işçilərdən komisiya haqqı toplamaq qadağan edilir. Bununla yanaşı Birləşmiş Krallıq ilə Çin, Hindistan, Filippin və İspaniya arasında səhiyyə işçilərinin işə qəbul edilməsini nəzərdə tutan iki tərəfli müqavilələr imzalanmışdır. **2.3, 15.7, 15.8, 15.9. prinsiplərə bax.**

<http://www.dh.gov.uk/assetRoot/04/09/77/34/04097734.pdf>

130. Dövlətlər Birliyi Katibliyi (2003): Səhiyyə işçilərinin beynəlxalq səviyyədə işə qəbulu üzrə hüquqi normalarla yanaşı müəllimlərin işə qəbulu üzrə protokol Həmrəylik Katibliyi tərəfindən işlənib hazırlanmışdır. Birlik Katibliyinin hazırladığı səhiyyə İşçilərinin Beynəlxalq səviyyədə işə qəbulu üzrə hüquq və normalar bu sahədə qıtlıq çəkən ölkələrdən səhiyyə işçilərinin işə qəbul edilməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə dövlətlər birliyini istiqamətlədirən əsas prinsipləri özündə əks etdirir. Bu normalar Dövlətlər Birliyinin Səhiyyə Nazirləri tərəfindən qəbul edilmiş və öz əhalisinin səhiyyə sahəsində olan etiyatlarını ödəməyə səy göstərən ölkələr arasında iki tərəfli əməkdaşlığı təmin edir. Müəllimlərin İşə qəbulu üzrə Dövlətlər Birliyinin Protokolu 2004-cü ilin Sentyabr ayında Birləşmiş Krallıqda nazirlər səviyyəsində təşkil olunmuş görüşdə qəbul edilmişdir. Bu protokol milli təhsil sisteminin qrunub saxlanması və insan etiyatları qıtlığı ilə üzləşən inkişaf etməkdə olan ölkələrdə istismarın qarşısını almaq şərti ilə müəllimlərin beynəlxalq səviyyədə ya müvəqqəti yada daimi əsaslarla miqrasiya hüququnu nizamlayır. **15.7, 15.8, 15.9.**

<http://www.thecommonwealth.org/Templates/Colour.asp?NodeID=34044>

131. Afrika Diasporasının Rəqəmli Şəbəkəsi, Xaricdə Olan Səriştəli mütəxəssislərin Cənubi Afrika Şəbəkəsi və Afrika İnkişaf Fondu: Bu təşkilatlar ixtisaslı peşəkarların geri dönməsi, bacarıqların dövriyyəsi və ötürülməsi və öz ana vətənlərinin inkişafı üçün texnologiyaların və kapitalın gətirilməsi məqsədi ilə xaricdə yaşayan peşəkar mütəxəssislərin transmilli cəmiyyətlərinə yardım edərək birgə fəaliyyətlər həyata keçirirlər. BMT-nin İnformasiya və Rabitə Texnologiyaları üzrə İşçi Qrupunun təşəbbüsü ilə yaradılmış Afrika Diasporasının Rəqəmli Şəbəkəsi inkişafa dəstək verir və sahibkarlar diasporasının intellektual, texnoloji sahibkarlıq və maliyyə imkanlarını bir araya gətirərək Minilliyin İnkişaf Məqsədləri üzrə nəaliyyətlərin əldə edilməsinə xidmət edir. Hal hazırda üç rəqəmli diaspora şəbəkəsi mövcuddur-Afrika, Karig Hövzəsi Regionu və Latin Amerikası. Xaricdə Olan Səriştəli mütəxəssislərin Cənubi Afrika Şəbəkəsi xüsusi ilə Avstraliyaya, Kanadaya, Birləşmiş Krallığa və Amerika Birləşmiş Ştatlarına immiqrasiya etmiş Cənubi Afrikada olan minlərlə tibb, təhsil və mühəndislik sahəsində fəaliyyət göstərən mütəxəssisləri özündə birləşdirir. Elektron şəbəkəyə əlavə olaraq 2000-dən artıq üzvü olan məlumat bazası fəaliyyət göstərir. Afrika İnkişaf Fondu Birləşmiş Krallıqda mövcud olan Afrika Təşkilatlarını Afrika vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları ilə və bu sahədə maraqlı olan digər təşkilatlar ilə bunula yanaşı hökumət qurumları, müəssisələr, investorlar, ikitərəfli və coxtərəfli təşkilatlar və Afrikanın inkişafında maraqlı olan QHT- ilə əlaqələndirir. **15.7, 15.8, 15.9, 15.10.**

G. Mutume: "Reversing Africa's 'brain drain': New initiatives tap skills of African expatriates", *Africa Recovery*, Vol. 17 No. 2, July 2003, available at <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/vol17no2/172brain.htm>; Digital Diaspora Network for Africa: <http://www.ddn-africa.org>; <http://www.ddn-africa.org/bridge.html>; SANSa: <http://www.sansa.nrf.ac.za/>; AFFORD: <http://www.afford-uk.org/about/>

132. Ümumdünya Poçt Birliyi (UPB): Elektron pul sifarişlərinin ötürülməsi üçün UPB və Eurogiro öz şəbəkələrini birləşdirmək qərarına gəldilər hansı ki, pul köçürmələrində miqrantlara böyük yardım göstərir və bu sahədə qiymətləri aşağı salır. Proqramın ilk mərhələsində həm sənaye həm də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə fəaliyyət göstərən 30-a yaxın poçt ofisi pul sifarişlərinin ötürülməsi üçün UPB-nin elektron bazasından istifadə edirlər, 50 poçt və bank ofisləri nağd və ya hesaba olan köçürmələr üçün Eurogiro bazasında istifadə edir. Elektron Pul sifarişləri pul vəsaitlərinin elektron üsulla köçürülməsi üçün poçt ofisinə və potensial banklara bu xidmətlərdən birindən istifadə etməyə icazə verir. Bu xidmətin əhatə dairəsi dahada genişlənərək bütün dünyada yayılacaqdır və miqrantlar və onların mənşə ölkələri üçün bu xidmət xüsusi ilə dəyərli vasitəyə çevriləcəkdir. **15.6. bax**

<http://www.upu.int/>

Qeydlər üçün:

BƏT Beynəlxalq Miqrasiya Proqramı
*Əmək Miqrasiyasında BƏT-in Çoxtərəfli Çərçivə Sənədi;
Hüquq əsaslı yaşamağa dair qeyri-məcburi prinsiplər və
göstərişlər*
Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, 2010. 80 səh.
978-92-2-823493-0 (çap)
978-92-2-823494-7 (web pdf)

